

รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน
บนฐานคำสอนปญาล้านนาจังหวัดเชียงใหม่

พระครูปลัดณัฐกร ปฎิภาณเมธี
กิตติคุณ ภูลายยาว

2565

รายงานการวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน
บนฐานคำสอนปญาล้านนาจังหวัดเชียงใหม่
MODEL FOR ENHANCING YOUTH'S MORALS AND ETHICS BASED
ON LANNA PROVERBS CHAING MAI PROVINCE

พระครูปลัดณัฐกร ปฎิภาณเมธี
กิตติคุณ ภูลายยาว

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

บนฐานคำสอนผญาล้านนาจังหวัดเชียงใหม่

MODEL FOR ENHANCING YOUTH'S MORALS AND ETHICS BASED
ON LANNA PROVERBS CHAING MAI PROVINCE

พระครูปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี

กิตติคุณ ภูลายยาว

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์เนื้อหาคำสอนผญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน 2. ศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน และ 3. พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผญาล้านนา เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ 1. เยาวชนจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง และ 2. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย พบว่า

1. เนื้อหาคำสอนผญาล้านนามีลักษณะเป็นสุภาษิตล้านนา คติคำสอน กำเมือง กำป่า เก้า ภาษิตกำเมือง กำเมืองสอนใจ โดยเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของสังคมล้านนาและเป็นแหล่งภูมิปัญญาด้านคำสอนที่ช่วยขัดเกลาสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และนำไปพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้ 4 ด้าน คือ 1. ด้านทัศนคติและการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ 2. ด้านสภาพชีวิตความเป็นอยู่ 3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4. ด้านภาวะจิตใจและความรู้สึก

2. คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความเสียสละ ($\bar{X} = 3.66$) รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.49$) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X} = 3.44$) ด้านความอดทน ($\bar{X} = 3.42$) และมีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ด้านความมีระเบียบวินัย ($\bar{X} = 3.37$) ตามลำดับ

3. รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผญาล้านนามีหลักการ คือ การบูรณาการและผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตนเอง และการเรียนรู้จากคำสอนผญาล้านนาไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ สร้างเจตคติความรู้สึกและค่านิยมที่ถูกต้อง และวางแนวทางการประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกัน โดยมีรูปแบบประกอบไปด้วยกระบวนการเรียนรู้ 3 Hs คือ กิจกรรม Head ด้านพุทธิพิสัย กิจกรรม Heart ด้านจิตพิสัย และกิจกรรม Hand ทักษะพิสัย ส่วนผลการทดลองใช้รูปแบบเป็นไปตามแผนปฏิบัติการ และประเมินผลการใช้รูปแบบก่อนและหลังการทดลอง ปรากฏว่าผลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินด้านความพึงพอใจของเยาวชนผู้เข้าอบรมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. รูปแบบ 2. คุณธรรมและจริยธรรม 3. คำสอนผญาล้านนา

ABSTRACT

The objectives of this research 1. to analyze Lanna proverbs that promote youth morality and ethics 2. to study and analyze the morals and ethics of youth. And 3. to develop a model for promoting youth morality and ethics based on Lanna proverbs. The tool used are questionnaire, in-depth interview form and group chat. The sample group was 1. Youth from 2 educational institutions and 2. a group of experts from relevant agencies. Data collection and quantitative analysis were done using computer programs. The qualitative data were analyzed by content analysis. Statistics used in this study were frequency, percentage, standard deviation, and t-test.

The results of the research were:

1. Contents of Lanna teachings to be characteristics were a Lanna proverbs, folk teachings, Kham Muang, Lanna teachings, Kham Muang proverbs, thoughts and moral precepts embedded, which is a valuable wisdom of Lanna society and there is a source of teaching wisdom, it refine and instruct youth to be a person with desirable morals and ethics. which can be adapted to be useful in daily life, and can be used to develop and promote the quality of life in 4 aspects were 1. attitude and understanding of things 2. living conditions 3. social relations and 4. mental health and feelings

2. Morals and ethics of youth, the overall level is moderate ($\bar{X}$ = 3.47). When considering the classification by aspect, in descending order of mean. Sacrifice ($\bar{X}$ = 3.66), followed by responsibility ($\bar{X}$ = 3.49), honesty ($\bar{X}$ = 3.44), endurance ($\bar{X}$ = 3.42), and aspect was at the lowest mean that disciplined ($\bar{X}$ = 3.37), respectively.

3. Model for enhancing youth's morals and ethics based on Lanna proverbs. Its principle is to integrate and combine methods of learning management, morality and ethics. The students analyzed themselves, and learning from Lanna proverbs towards the development of desirable characteristics of youth. There are the objectives to understand, to create the right attitudes, feelings, values, and setting guidelines for behavior and action together. There is a pattern consisting of the learning process 3 Hs, head activity on cognitive domain, heart activity on affective domain and hand activity on psychomotor domain. As for the results of the experimental model, it was in accordance with the action plan, and evaluating the use of the model before and after the experiment. It was found that the post-test results were higher than the pre-test results at a statistically significant level of .10, and the satisfaction assessment results of the young people who participated in the training were at a high level.

Keywords: 1. Model 2. Morals and ethics 3. Lanna Proverbs

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนาจังหวัดเชียงใหม่ ฉบับนี้สำเร็จได้ไปด้วยดีเนื่องจากได้รับความเมตตาจากพระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร. ร่องอธิการบดี วิทยาเขตล้านนา พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร, รศ.ดร. ที่ปรึกษาโครงการ พระมหาบุญนา จานวโร, ผศ.ดร. และ รศ.ดร.ปราณีต ม่วงนวล ผู้เชี่ยวชาญอ่านตรวจงานวิจัยที่ได้ให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด จนโครงการวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย ที่ได้เสียสละเวลาที่มีค่าในการให้คำปรึกษาทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการวิจัย แนวทางการแก้ไขในด้านเครื่องมืองานวิจัย รวมทั้งได้เพิ่มรายละเอียดในการสร้างเครื่องงานวิจัยเพื่อให้ได้คุณภาพของเครื่องมือวิจัย รวมทั้งปรับกรอบแนวคิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพให้สมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้บริหารจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาทุกท่าน ที่กรุณาอนุญาตให้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนางานวิจัย และกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ทุกท่านที่เสียสละเวลาในการสะท้อนผลการทดลอง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งและขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างที่ร่วมฟังความคิดเห็น และวิพากษ์เพื่อให้การวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สุดท้ายขอขอบคุณคณะกรรมการวิจัยและผู้ประสานงานทุกท่านที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานการวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จเสร็จสิ้นลุล่วงไปได้ด้วยดี

พระครูปลัดฐกร ปฏิภาณเมธี (ไชยบุตร)

หัวหน้าโครงการวิจัยและคณะ

26 กุมภาพันธ์ 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญรูปภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย	3
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	5
1.7 ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	5
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ประวัติความเป็นมาของสุขภาพจิตล้าหนา	6
2.2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม	9
2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม	12
2.4 แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559 - 2564)	20
2.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	22
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
2.7 สรุปกรอบแนวความคิด	34
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 การออกแบบการวิจัย	35
3.2 การกำหนดพื้นที่การวิจัย	35
3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	35
3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	36
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	37
3.6 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	38
3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	40
3.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล	41

สารบัญ (ต่อ)

4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1	วิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน	44
4.2	การศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน	53
4.3	การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา	59
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1	สรุปผลการวิจัย	68
5.2	อภิปรายผลการวิจัย	69
5.3	ข้อเสนอแนะ	76
	บรรณานุกรม	78
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย	84
	ภาคผนวก ข แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	86
	ภาคผนวก ค รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา	94
	ภาคผนวก ง แบบประเมินผลการทดลองใช้	97
	ภาคผนวก จ แบบประเมินความพึงพอใจ	100
	ภาคผนวก ฉ ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย	104
	ประวัตินักวิจัย	107

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงจิตลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจ ของพฤติกรรมทางจริยธรรม	16
2.2	ขั้นตอนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม	26
2.3	องค์ประกอบของผู้เกี่ยวข้องกับ PAR	26
2.4	กรอบแนวคิดในการวิจัย	34
4.1	รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำ สอนผู้นำล้านนา	67

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	การวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน	44
4.2	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	54
4.3	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน โดยรวมและรายด้าน	55
4.4	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความมีระเบียบวินัย	55
4.5	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความรับผิดชอบ	56
4.6	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความซื่อสัตย์	57
4.7	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความเสียสละ	57
4.8	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความอดทน	58
4.9	แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน	58
4.10	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นในการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ระหว่างก่อน และหลังการทดลอง ด้านความรักสามัคคี	61
4.11	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นในการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ด้านอาสาช่วยเหลือ	62
4.12	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง	63
4.13	แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและลำดับที่ ผลการประเมินความพึงพอใจของเยาวชนต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม บนฐานคำสอนพญาล้านนา	63

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคซึมเศร้าส่งผลให้ผู้ป่วยมีอาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และความคิด โดยอาการเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในแต่ละวันอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการกินอาหารได้น้อยลง เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ สิ้นหวัง หดหู่ รู้สึกว่าตัวเองไม่มีความสุขกับชีวิต วิตกกังวลตลอดเวลาและที่สำคัญคือผู้ป่วยจะไม่สามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญได้ดีพอ ผู้ที่เป็นโรคซึมเศร้าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมาก การเปลี่ยนแปลงหลัก ๆ จะเป็นในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม ร่วมกับอาการทางร่างกายต่าง ๆ (มาโนช หล่อตระกูล, ออนไลน์) จากการประมาณการณ์ทั่วโลกโดยองค์การอนามัยโลกพบว่า มีคนจำนวน 1 ใน 4 ประสบกับความผิดปกติทางจิต ในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต โรคซึมเศร้าเป็นโรคซึ่งติด 1 ใน 10 ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานสูงสุด กระทั่งกับคุณภาพชีวิต และเป็นภาระทางสังคมอย่างแท้จริง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เปิด 10 พฤติกรรมสุขภาพคนไทยน่าจับตามอง ปี 2563 ระบุว่า พฤติกรรมการใช้ชีวิต ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม และสื่อออนไลน์ เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมด้านสุขภาพที่น่าจับตามอง 10 ประเด็น อันดับหนึ่งคือป่วยซึมเศร้า ความเสี่ยงสำคัญของผู้ป่วยซึมเศร้าคือ อาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ จากผลการสำรวจพบว่า คนไทยป่วยเป็นโรคซึมเศร้า 2.9 ล้านคน ปัญหาภาวะซึมเศร้าถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย โดยปัญหาซึมเศร้าอยู่ในอันดับที่ 4 ของปัญหาที่คนไทยเฝ้าระวังด้านสุขภาพจิต 1323 โดยมีจำนวน 5,793 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 (รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต, 2561) ซึ่งภาวะซึมเศร้านี้นำไปสู่การฆ่าตัวตายโดยประเทศไทยมีอัตราการฆ่าตัวตาย (รายต่อแสนประชากร) ปี พ.ศ. 2560 = 6.03 พ.ศ. 2561 = 6.32 และ พ.ศ. 2562 = 6.64 พ.ศ. 2562 = 7.37 (กรมสุขภาพจิต, 2563) รายงานการเข้าถึงบริการของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ประเทศไทย 970,263 คน (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2564) แสดงให้เห็นถึงจำนวนประชากรที่มีภาวะซึมเศร้าและนำไปสู่การฆ่าตัวตายเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

จากรายงานการเข้าถึงบริการของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ประเทศไทย 970,263 คน เชียงใหม่ อยู่ในอันดับที่ 3 ของประเทศ มีจำนวนผู้ป่วยสะสมทั้งหมด จำนวน 33,135 คน มากที่สุดในภาคเหนือ (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2564) เชียงใหม่มีอัตราการฆ่าตัวตาย ปี พ.ศ. 2562 = 11.18 เป็นอันดับ 7 ของประเทศไทย (กรมสุขภาพจิต, 2563) แสดงให้เห็นถึงปัญหาเรื่องภาวะซึมเศร้าเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะเยาวชนมีอัตราการเกิดโรคซึมเศร้าเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับเชิดพิรุณ วัณศัทธา (2563) อธิบายว่า พบความชุกของภาวะซึมเศร้าในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุเท่ากับ ร้อยละ 5 โดยปัจจัยที่พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุคือ ผู้ดูแลเป็นเพศหญิง และความมั่นใจในการดูแลผู้ป่วยอยู่ที่ระดับน้อยถึงปานกลาง ในกลุ่มผู้ดูแลที่มีภาวะซึมเศร้านั้นมีความรู้สึกเป็นภาระเพิ่มขึ้น ในขณะที่แรงสนับสนุนทางสังคมและคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพพลดต่ำลง สอดคล้องกับวิมลวรรณ ปัญญาว่อง และรัตนศักดิ์ สันติ

ธาดากุล (2563) อธิบายว่า ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงขนาดของปัญหาภาวะซึมเศร้าและฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในบริบทโรงเรียน ซึ่งควรได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของระบบคัดกรองด้านสุขภาพจิตในโรงเรียนและการส่งต่อสถานบริการสาธารณสุขในพื้นที่ใกล้เคียงการฆ่าตัวตายเป็นปัญหาทางสังคม เป็นเรื่องละเอียดอ่อน และปัญหาการฆ่าตัวตายไม่ใช่เรื่องใหม่ของสังคม ในปี ๆ หนึ่งจะมีผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จทั่วโลกเป็นจำนวนมากกว่า 1 ล้านคน เมื่อคิดเฉลี่ยพบว่า มีผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จ 1 คน ทุก 40 วินาที (โรงพยาบาลกรุงเทพ, ออนไลน์) จากการคาดการณ์ขององค์การอนามัยโลก ในปี 2563 จะมีผู้เสียชีวิตด้วยปัญหาการฆ่าตัวตายราว 1.53 ล้านคน นอกจากนี้ยังประเมินว่าในแต่ละปีจะมีผู้เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายมากถึงปีละ 1 ล้านคน หรือเฉลี่ย 3,000 รายต่อวัน ขณะที่กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขพบว่า ในงบประมาณด้านวิจัยและนวัตกรรมประเภท Fundamental Fund ประจำปีงบประมาณ 2565 ประเทศไทยมีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงถึง 4,000 รายต่อปี และพยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จอีก 50,000 รายต่อปี โดยทั้งสองกลุ่มมักจะป่วยเป็นโรคซึมเศร้าชนิดรุนแรง ซึ่งเกิดจากกรรมพันธุ์หรือปัญหาอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความเครียดเรื้อรัง โดยในปี 2563 นั้น กรมสุขภาพจิตได้คาดการณ์ว่า ตัวเลขการฆ่าตัวตายในประเทศไทยอาจสูงมากขึ้นกว่าค่าเฉลี่ยในทุกปี ทั้งนี้จากฐานข้อมูลสาธารณสุข พบว่าตั้งแต่ ตุลาคม 2562 – 30 เมษายน 2563 มีผู้พยายามอัตวินิบาตกรรม 12,313 ราย เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2562 พบมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นกว่า 10,000 ราย โดยปี 2562 มีผู้พยายามฆ่าตัวตาย 513 ราย (เชียงใหม่นิวส์ ออนไลน์, 2563)

นอกจากนั้นผลกระทบทางสุขภาพจิตจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 นั้น กลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต ที่เกิดความเครียด จะเป็น 1 ใน 4 กลุ่มที่ความเครียดเรื้อรัง มีโอกาสเป็นโรคซึมเศร้า และสุดท้ายอาจไปถึงการฆ่าตัวตายได้ในที่สุด ตัวเลขผู้เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายปี 2562 ข้อมูลจากมรณบัตร พบอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ เท่ากับ 6.64 ต่อแสนประชากรต่อปี ในช่วงภาวะปกติประเทศไทยมีอัตราการฆ่าตัวตายอยู่ที่ 6.31 ต่อแสนประชากร โดยเฉพาะปัญหาการฆ่าตัวตายช่วงที่ผ่านมานั้น ตัวเลขปี 2561 เฉพาะเชียงใหม่มีอัตราการฆ่าตัวตาย 165 คน อยู่ในอัตรา 10.18 ต่อประชากร 1 แสนคน เป็นที่ 1 ของประเทศ จากทั้งหมด ทั่วประเทศ 4,137 ราย หรือ อัตรา 6.32 ต่อประชากร 1 แสนคน พบว่า อัตราการฆ่าตัวตาย ในช่วง 5 ปีนั้น พบว่า เชียงใหม่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงสุด มีเพียงปี 2560 เท่านั้นที่หล่นไปอันดับ 2 รองจากกรุงเทพ และข้อมูลล่าสุด 30 เมษายน 2563 จากการประมวลผลแจ้งสาเหตุการตายทั่วประเทศ พบฆ่าตัวตายสูงถึง 12,313 ราย (เชียงใหม่นิวส์ ออนไลน์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับการแถลงผลการรวบรวมข้อมูลผู้เสียชีวิตและคนที่ “ฆ่าตัวตาย” จากไวรัสโควิด-19 และข้อเสนอแนะ จากการรวบรวมข้อมูล พบว่า นับแต่วันที่ 1 ถึง 21 เมษายน 2563 มีการฆ่าตัวตายเกิดขึ้นรวมทั้งสิ้น 38 ราย ในจำนวนนี้มีผู้เสียชีวิต 28 คน อีก 10 คน ยังไม่เสียชีวิต หากพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างจำนวนผู้เสียชีวิตจากไวรัสโควิด-19 และผู้ที่ฆ่าตัวตายอันเนื่องมาจากผลกระทบจากนโยบายและมาตรการของรัฐในช่วงเวลาเดียวกัน (วันที่ 1 ถึง 21 เมษายน 2563) พบว่า จำนวนของผู้เสียชีวิตและผู้ที่ฆ่าตัวตายอยู่ในจำนวนที่เท่ากัน คือ 38 ราย (โครงการวิจัยคนจนเมืองที่เปลี่ยนไปในสังคมเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลง, 2563) การฆ่าตัวตายเป็นปัญหาที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่อง และทำงานเชิงรุกประสานกับภาคประชาสังคม

ภาชิตจัดเป็นวรรณกรรมชุมชนประเภทหนึ่งที่มีการถ่ายทอดต่อกันมานานมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสั่งสอน อุดม รุ่งเรืองศรี (2554) กล่าวว่าภาชิตไว้ว่า เป็นคำกล่าวที่มักใช้เพื่อการสอน หรือ

การเตือนใจ เป็นคำพูดที่สืบทอดกันมานาน สุภาษิตล้านนา คือ คำภาษิตที่ถูกแต่งโดยคนล้านนา โดยใช้ภาษาล้านนาในการแต่ง เพื่อใช้ในการสั่งสอนคนในท้องถิ่นล้านนา โดยแต่งจากมูลเหตุต่าง ๆ ในอดีต เช่น เกิดจากธรรมชาติ เกิดจากการละเล่น เกิดจากการกระทำ เกิดจากสิ่งแวดล้อม เกิดจากอุบัติเหตุ เกิดจากแบบแผนประเพณี เกิดจากศาสนา เป็นต้น กำราบเก่า คำสุภาษิตพื้นบ้านของคนล้านนา ซึ่งเป็นคติสอนใจที่ชาวบ้านในท้องถิ่นได้ยึดถือ เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน คำสุภาษิตจะมีทั้งที่มีคำกล่าวที่ดี และไม่ดี หากแต่มีประโยชน์ เป็นแนวทางสั่งสอน ตักเตือนให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์สุภาษิตล้านนาที่เกี่ยวข้องกับคำสอนด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ช่วยให้เยาวชนสามารถบริหารจัดการกับเครียดและซึมเศร้าที่เกิดขึ้นกับตนเองได้

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผญาล้านนาจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่กับสุภาษิตล้านนา ภูมิปัญญาล้านนา โดยการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนผญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน นำไปสู่การลดภาวะเครียดและซึมเศร้าของเยาวชน สร้างสังคมที่สันติสุข และมีการเสริมพลังทางจิตภาวะเพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคมไทยต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 คำสอนผญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะเป็นอย่างไร

1.2.2 รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนผญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

1.3.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่

1.3.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 คำสอนผญาล้านนา สามารถเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมเยาวชนได้

1.4.2 รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมบนฐานคำสอนผญาล้านนา สามารถเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนได้

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative

Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย (Scope of Research) ไว้ ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1. เนื้อหาคำสอนพญาล้านนา 2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม 3. แนวคิดการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม และ 4. ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบ

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้กำหนดบริบทพื้นที่วิจัยและศึกษาข้อมูลภาคสนามผ่านเครือข่ายวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 แห่ง คือ 1. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ 2. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

1.5.3 ขอบเขตด้านประชากร

สำหรับผู้ให้ข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 150 คน และจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 150 คน รวม 300 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 25 คน และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 25 คน ที่กำลังศึกษาชั้นปี ที่ 1 ปีการศึกษา 2565 รวม จำนวน 50 คน

1.3 กลุ่มตัวอย่างสำหรับประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จากนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 25 คน และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 25 คน ที่กำลังศึกษาชั้นปี ที่ 1 ปีการศึกษา 2565 รวม จำนวน 50 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2.1 การสัมภาษณ์ (Interview) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านพญาล้านนา คณะผู้วิจัยจะใช้เป็นประชากรในการศึกษาเพื่อการสัมภาษณ์ โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านผญาล้านนา ปราชญ์ชาวบ้าน และหัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 5 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ ใช้เวลา 1 ปี ตามปีงบประมาณ (ระหว่าง 1 ตุลาคม 2564 ถึง 30 กันยายน 2565) รวมระยะเวลาดำเนินการวิจัย 12 เดือน

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติ โดยเสริมสร้างให้เยาวชน 1. รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี 2. มีชีวิตและอยู่ร่วมสังคมเป็นระเบียบด้วยวินัย 3. พร้อมด้วยแรงจูงใจ ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ 4) มุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ 5. ปรับทัศนคติและค่านิยมให้สมแนวเหตุผล 6. มีสติกระตือรือร้นตื่นตัวตลอดเวลา และ 7. แก้ปัญหาและพึ่งพาตนเองได้ ด้วยความรู้คิด

คำสอนผญาล้านนา หมายถึง คำภาษิตที่ถูกแต่งโดยคนล้านนา โดยใช้ภาษาล้านนาในการแต่ง เพื่อใช้ในการสั่งสอนคนในท้องถิ่นล้านนา โดยแต่งจากมูลเหตุต่าง ๆ ในอดีต เช่น เกิดจากธรรมชาติ เกิดจากการละเล่น เกิดจากการกระทำ เกิดจากสิ่งแวดล้อม เกิดจากอุบัติเหตุ เกิดจากแบบแผนประเพณี เกิดจากศาสนา เป็นต้น และกำบ่าเก่า คือ คำสุภาษิตพื้นบ้านของคนล้านนา ซึ่งเป็นคติสอนใจที่ชาวบ้านในท้องถิ่นได้ยึดถือ เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน คำสุภาษิตจะมีทั้งที่มีคำกล่าวที่ดี และไม่ดี หากแต่มีประโยชน์ เป็นแนวทางสั่งสอน ตักเตือนให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์

ภูมิปัญญาล้านนา หมายถึง สิ่งที่ชาวล้านนาคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธีเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึก โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง หลักของความคิดดี ความงาม ความถูกต้องในการแสดงออกทั้งกายวาจาใจ ของบุคคลที่กระทำลงไปด้วยความมีสำนึกดีในจิตใจ โดยยึดถือปฏิบัติจนเป็นความเคยชินกันมายาวนาน อันเป็นลักษณะนิสัยของคนดีที่พึงประพฤติปฏิบัติจนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามถูกต้องตามจารีตประเพณีของตนเองผู้อื่นและสังคมโดยรวม ซึ่งอาจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.7.1 ได้ทราบถึงคำสอนผญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่

1.7.2 เกิดการบูรณาการประสานงานทั้งด้านวิชาการและการดำเนินงานวิจัยระดับพื้นที่ ชุมชน โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สามารถองค์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อลดความเครียดและซึมเศร้า การบริการวิชาการชุมชนและสังคม และ

การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ สามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ต่อยอดการพัฒนา

1.7.3 ได้รู้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา และนำผลการวิจัยเพื่อลดภาวะเครียดและซึมเศร้าอันนำไปสู่การฆ่าตัวตายของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่

1.7.4 เผยแพร่รู้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา เพื่อลดภาวะเครียดและซึมเศร้าของเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่และในพื้นที่อื่นๆ

1.7.5 นำผลการวิจัยไปเขียนบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ในเวทีวิชาการต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผู้นำล้านนาจังหวัดเชียงใหม่ คณะวิจัยได้รวบรวมหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยดังต่อไปนี้

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของสุภาชิตล้านนา
- 2.2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม
- 2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
- 2.4 แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559 - 2564)
- 2.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 ประวัติความเป็นมาของสุภาชิตล้านนา

ชาวล้านนาไทยในอดีตนั้นนับถือพระพุทธศาสนาโดยได้รับการถ่ายทอดอบรม สอนหลักคุณธรรม จริยธรรมมาตามแบบประเพณีนิยม ที่เหล่าบรรพบุรุษได้ประพฤติปฏิบัติ สืบต่อกันมา ถึงแม้ว่าความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาของชาวล้านนาในอดีตเป็นความเข้าใจในแง่ของการปฏิบัติพิธีกรรมตามประเพณีนิยม มากกว่าการเข้าถึงแก่นแท้ ของพระพุทธศาสนา ก็ตาม แต่ชาวล้านนาก็ให้ความเคารพศรัทธาฝังใจในเรื่องของบุญกุศลตาม แนวทางของพระพุทธศาสนาโดยได้น้อมนำเอาหลักคุณธรรม จริยธรรม ที่ได้รับการถ่ายทอด ทางภาษาศาสตร์และอักษรศาสตร์จากสถาบันศาสนาและครอบครัวไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ ได้รับสาระดีประโยชน์จากพระพุทธศาสนาอย่างสูงสุดทั้งที่เป็นผลในส่วนในระดับโลกียะและ โลกุตระ คือพระนิพพานซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของศาสนานั้นเอง

ภาษาและวรรณกรรมล้านนาทั้งสองประเภทนั้น เป็นวัฒนธรรมสาขาคติธรรม ที่มีอิทธิพลและบทบาทต่อมวลชนในสังคมล้านนา เพราะภาษาและวรรณกรรมล้านนาเปรียบ เสมือนเป็นกระบอกเสียงสื่อกลางที่รวบรวมภูมิปัญญาทางความคิด ความเชื่อ ทศนคติโลกทัศน์ ของชีวิต และเป็นเครื่องมือบันทึกวรรณกรรมเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นกระจกเงาส่องสะท้อนให้เห็น สภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะสุภาชิตล้านนา หรือ “กำบ่าเก่า” เป็นวรรณกรรม ประเภทมุขปาฐะที่รวบรวมความคิดที่มีคุณค่าของมนุษย์จากการมองโลกและชีวิตมนุษย์ โดย ถ่ายทอดจดจำกันมาด้วยภาษาท้องถิ่นหรือภาษาพื้นเมือง ที่มีลักษณะของถ้อยคำคล้องจองเข้าใจและจดจำนำไปใช้ได้ง่าย ซึ่งแสดงให้เห็นจินตภาพวิถีชีวิตของคนล้านนาที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับสภาพทางภูมิศาสตร์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ซึ่งเป็นเรื่องของการอบรมสั่งสอนให้มีความประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องตามคุณธรรม ศีลธรรมจรรยาบรรณ สืบทอดต่อ ๆ กันมา

มณี พะยอมยงค์ (2521) ได้เสนอแนวความคิดที่สอดคล้องไว้ว่า ลักษณะภาพรวมของคนภาคเหนือเหมือนกับคนไทยทั่วไป คือมีจิตใจชอบกาพย์กลอน ชอบพูดให้มีสัมผัสคล้องจองกัน ทั้งสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ โดยมีการอุปมาอุปไมยเอาธรรมชาติหรือสิ่งที่ปรากฏทั้งรูปธรรม และนามธรรมมาเปรียบเทียบกับความรู้สึกนึกคิด ซึ่งสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมประเภทต่างๆ รวมถึงการบัญญัติขึ้นใช้เฉพาะกลุ่ม ซึ่งถ่ายทอดปรากฏออกมาเป็นวรรณกรรมทั้งมุขปาฐะและลายลักษณ์

ที่มาของสุภาษิตล้านนา

คติธรรมคำสั่งสอน และสุภาษิตล้านนา ประชาชน ชาวล้านนาได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา รวมทั้งครอบครัว และแหล่งชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ลมูล จันทรหอม (2538) ได้กล่าวถึงที่มาของสุภาษิตล้านนาว่ามาจากสิ่งเหล่านี้ คือ

1. มาจากคติธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา และความเชื่อในกฎความจริงของธรรมชาติเกี่ยวกับกิเลสราคะตัณหา ที่มนุษย์ต้องกำจัดให้หมดสิ้นไปจากชั้นธันดาน เพื่อหยุดการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารเข้าถึงความหลุดพ้น ดังที่ปรากฏเป็นภาษิตเช่น “กามตัณหา พาซื้อล่องล้า บังเกิดใหม่สันดาน”

2. เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของสังคม ที่ผ่านโลกและชีวิตมานาน จนมองเห็นหลักธรรมดาที่เป็นความจริงของชีวิต โดยมากจะเป็นไปตามหลักจริยธรรมที่พึงประสงค์ของสังคม เพื่อให้อนุชนได้รับตัวอย่างบทเรียนแห่งชีวิตและนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น “เข้ามียังหาบ ดาบมียังมี”

3. มาจากผลงานกวีนิพนธ์ของนักปราชญ์ราชบัณฑิตชาวล้านนา เช่น คำจ่มของพระยาพรหมหรือคำวสืบทของพระยาพรหม ที่กล่าวไว้ว่า “ยามฮักน้ำสั้วว่าหวาน ใจบเจยบาน น้ำตาลว่าสั้ว” คำวหงส์หิน โคลงหงส์ผาคำ จากผลงานของพระยาโลมาวิสัย เป็นต้น

4. เกิดจากการสังเกตปรากฏการณ์ทางสภาพแวดล้อมรอบตัว เช่น สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งสัตว์ พืช ตลอดจนความเป็นธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ที่อยู่ล้อมรอบตัวเรามาเปรียบเทียบกับให้เห็นตามความเป็นจริง เช่น “คว้นไฟเฝ้าหอบอุ้ม”

กิ่งแก้ว อุตถากร (2519) ได้จัดแบ่งสุภาษิตและคำพังเพยว่าเกิดมาจากสาเหตุต่างๆ เหล่านี้ คือ จากธรรมชาติ จากการกระทำ จากสิ่งแวดล้อม จากการใช้ชีวิตอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ จากอุบัติเหตุแบบแผนประเพณี ทัศนคติศาสนา ความประพฤติ การละเล่น เรื่องแปลก ๆ ที่เกิดจากนิยายหรือตำนาน พงศาวดารหรือประวัติศาสตร์ และมูลเหตุอื่น ๆ

ผาสุก มุทเมธา (2535) กล่าวว่าสุภาษิตมาจากสิ่งเหล่านี้ คือ จากคำกล่าวธรรมดาอุปมาอุปไมย นิทาน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ การละเล่นต่างๆ และการนำเอาภาษิตเก่า มาแปลงใหม่ๆ

ความหมายของสุภาษิตล้านนา

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือเล่มที่ 10 (2542) ได้กล่าวถึงสุภาษิตล้านนา ว่าสุภาษิตล้านนา คือ คำกล่าวที่กินใจ เป็นที่รู้จักกันมาช้านานในนามว่า คำบ่าเก่า คือ คำโบราณหรือคำโบราณโบราณ เป็นถ้อยคำที่สืบทอดมาแต่โบราณ ภาษิตก้อม-ภาษิตขนาดสั้น หรือคำสอนป่าเก่า-คำสอนโบราณและโดยทั่วไปเรียกว่า คำว่าเก่า คำสอนเหล่านี้มักได้จาก ประสบการณ์แล้วถ่ายทอดสืบกันมา บางส่วนอาจจะมาจากความคิดของพระพุทธศาสนา

อุดม รุ่งเรืองศรี (2546) ได้กล่าวถึงความหมายของสุภาษิตล้านนาว่า สุภาษิตล้านนา คือคำกล่าวเพื่อการสอน หรือการเตือนใจ เป็นคำพูดที่บอกเล่าสืบเนื่องกันมา ซึ่งเรียกว่า คำว่าเก่า แปลว่า ถ้อยคำที่ยังคงเป็นความอมตะเสมอ ไม่เคยเก่า พบคำเหล่านี้เป็นคำพูดที่หนักแน่น ก็นใจ และเห็นภาพได้ชัดเจน

สรุปความว่า สุภาษิตล้านนา คือ คำกล่าวเพื่อการสอน หรือการเตือนใจ เป็นคำพูดที่บอกเล่าสืบเนื่องกันมา มาจากคติธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อในกฎความจริงของธรรมชาติเกี่ยวกับกิเลสราคะตัณหา เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของสังคม ที่ผ่านโลกและชีวิตมานาน จากผลงานกวีนิพนธ์ของนักปราชญ์ราชบัณฑิตชาวล้านนา และเกิดจากการสังเกตปรากฏการณ์ทางสภาพแวดล้อมรอบตัว

2.2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

2.2.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

คนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่า “คุณธรรมจริยธรรม” คำทั้งสองมีความหมายเป็นอันเดียวหรือ มีความหมายเหมือนกัน ในความเป็นจริงคำว่า คุณธรรม กับคำว่า จริยธรรม เป็นคำที่แยกออกจากกัน เป็น 2 คำ และมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า คุณธรรม และจริยธรรม ให้ถ่องแท้ก่อน ความหมายของคำว่าคุณธรรม (Virtue) Longman Dictionary of contemporary English (ออนไลน์) ได้ให้ความหมาย ของคำว่า “คุณธรรม” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Virtue” ไว้ 2 ประการด้วยกัน คือ

1. หมายถึง ความดีงาม ของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการกระทำจนเคยชิน
2. หมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้ กระทำตามความคิด และมาตรฐานของสังคมเกี่ยวกับ

ความประพฤติและศีลธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึง สภาพคุณงามความดี พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระเพิ่มเติม ช่วงที่ 1/ยุติ) ให้ความหมาย ของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อหนุน

พุทธทาสภิกขุ (2557) ได้ให้อรรถาธิบายคำว่า คุณธรรม ไว้ว่า คุณ หมายถึง ค่าที่มีอยู่ในแต่สิ่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ เป็นไปได้ทั้งทางดีและทางร้าย คือ ไม่ว่าจะทำให้จิตใจยินดีหรือยินร้าย ก็เรียกว่า “คุณ” ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมัน ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมาย 4 อย่าง คือ

1. ธรรมะ คือ ธรรมชาติ
2. ธรรมะ คือ กฎของธรรมชาติที่เรามีหน้าที่ต้องเรียนรู้
3. ธรรมะ คือ หน้าที่ตามกฎหมายของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ
4. ธรรมะ คือ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น เรามีหน้าที่จะต้องมี หรือใช้มันอย่างถูกต้อง

ราชบัณฑิตยสถาน (2545) ให้ความหมายของจริยธรรม ไว้ว่า หมายถึงธรรมะที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2549) กล่าวถึง จริยธรรม ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ เชื่อว่า จริยธรรม เป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝัง ชัดเจน พัฒนาขึ้นจากแรงขับพื้นฐานภายในจิตสำนึกของแต่ละ

คน กระบวนการขัดเกลามักจะอยู่ในรูปของการเลียนแบบ เพราะต้องการที่จะปรับตัวให้ได้ตามมาตรฐานพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในสังคม

พระธรรมปิฎก (2546) ได้ให้ความหมายของจริยธรรม ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปแบบของการปฏิบัติตน การดำเนินตนที่มีความเหมาะสมแก่ภาวะฐานะ กาลเทศะ และเหตุการณ์ในปัจจุบัน

พระวิจิตรธรรมาภรณ์ (2558) กล่าวว่า คุณธรรม คือ ความดีงามที่ถูกปลูกฝังขึ้นในจิตใจ มีความกตัญญู ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ และเป็นสุภาพชน เป็นต้น จนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้สึกรับผิดชอบ ชั่ว ดี เกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว โดยประการต่างๆ เมื่อจิตเกิดคุณธรรมขึ้นแล้ว จะทำให้เป็นผู้มีจิตใจดี และคิดแต่สิ่งที่ดี จึงได้ชื่อว่า “เป็นผู้มีคุณธรรม” จรรยา หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ ซึ่งสังคมแต่ละสังคมกำหนดขึ้นสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละวิชาชีพก็อาจกำหนดบุคลิกภาพ กิริยา วาจาที่บุคคลในวิชาชีพพึงประพฤติปฏิบัติ เช่น ครู แพทย์ พยาบาล ย่อมเป็นผู้พึงสำรวมในกิริยาวาจา ท่าทางที่แสดงจริยธรรมคือ กฎแห่งความประพฤติของมนุษย์ซึ่งเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ความเป็นผู้มีปรีชาญาณ (ปัญญาและเหตุผลรวมกัน) ทำให้มนุษย์มีมโนธรรม รู้จักแยกแยะความดี ถูกผิด ควรไม่ควร จริยธรรมมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. การตัดสินใจทางจริยธรรม (Moral judgment) บุคคลจะมีหลักการของตนเองเพื่อตัดสินใจการกระทำของผู้อื่น
2. หลักการจริยธรรมและการตัดสินใจเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลก่อนที่จะปฏิบัติกรต่าง ๆ
3. หลักการทางจริยธรรมเป็นหลักการสากลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจในการกระทำสิ่งต่าง
4. ทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมได้มาจากความคิดของบุคคลหรืออุดมคติของสังคมจนเป็นทักษะในการดำรงชีวิตของตนและของสังคมที่ตนอยู่

จะเห็นว่าคุณธรรม หมายถึง หลักของความดี ความงาม ความถูกต้องในการแสดงออกทั้งกายวาจา ใจ ของแต่ละบุคคลซึ่งยึดมั่นไว้เป็นการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยซึ่งอาจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติ ปฏิบัติ พฤติกรรมในการปฏิบัติตนในสิ่งที่ควรปฏิบัติที่ดีงามเหมาะสม และเป็นที่นิยมชมชอบหรือยอมรับของคนในสังคมเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม การมีจริยธรรมเริ่มจากการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก แต่ยังไม่เพียงพอ ต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณี วัฒนธรรม ปรัชญาด้วย จริยธรรมและคุณธรรม เป็นบันไดที่เชื่อมไปสู่เป้าหมายของการเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

2.2.2 ความสำคัญของคุณธรรม และจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพนั้น ๆ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย

จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม ที่จะนำความสุขสงบและความและความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมนั้น ๆ เพราะเมื่อคนในสังคมมีจริยธรรม จิตใจก็ย่อมสูงส่ง มีความสะอาด และสว่างในจิตใจ

จะทำการงานใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นบุคคลมีคุณค่า มีประโยชน์ และสร้างสรรค์คุณงามความดี อันเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองต่อไป

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา มีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ อาทิ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง ปัญหาทางสังคม รวมถึงปัญหาที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของประชาชน เพื่อให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้าขึ้นนานาประเทศ เพ็ญแข ประจันปัจฉินึก และคณะ (2542) ได้นำเสนอพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานไว้ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า เกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม เพื่อให้เป็นสมบัติของคนไทยทั่วประเทศ มีอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1. การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม

2. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น

3. การอดทน อดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด

4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้สละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 4 ประการ ประชาชนทุกคนควรนำมาประพฤติปฏิบัติ จะช่วยให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุข ร่มเย็น และส่งผลให้ประเทศสามารถพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรม และจริยธรรมไว้พอสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านความรู้ และคุณธรรม ซึ่งจำเป็นต้องกระทำตั้งแต่วัยเด็ก จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมใน ปัจจุบันและอนาคต

วศิน อินทสระ (2541) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของจริยธรรมดังกล่าวโดยย่อ ดังนี้

1. จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงและความสงบสุขของปัจเจกชน สังคมและประเทศชาติอย่างยิ่ง รัฐควรส่งเสริมประชาชนให้มีจริยธรรมเป็นอันดับแรก เพื่อให้เป็นแกนกลางของการพัฒนาด้านอื่นๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง ฯลฯ การพัฒนาที่ขาดจริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่าผู้ด้อยความรู้

2. การพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาจิตใจคนก่อน หรืออย่างน้อยก็ให้พร้อม ๆ ไปด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวิชาการอื่นๆ เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำนั้นจะสูญเสียเปล่าและเกิดผลเสียเป็นอันมากทำให้บุคคลลุ่มหลงในวัตถุและอบายมุข การที่เศรษฐกิจต้องเสื่อมโทรม ประชาชนทุกข์ยาก เพราะคนในสังคมละเลยจริยธรรม กอบโกยทรัพย์สินเป็นประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไปขาดความเมตตาปราณีแล้งน้ำใจในการดำเนินชีวิตซึ่งกันและกัน

3. จริยธรรม มิได้หมายถึง การถือศีล กินเพล เข้าวัดฟังธรรม จำศีลภาวนา โดยไม่ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่สังคม แต่จริยธรรมหมายถึงความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสมการทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ ด้วยความฉลาด

รอบคอบ รู้เหตุรู้ผลถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล ดังนั้นจะเห็นว่าจริยธรรมจึงจำเป็นและมีคุณค่าสำหรับทุกคนในทุกวิชาชีพทุกสังคมสังคมจะอยู่รอดด้วยจริยธรรม

4. การทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่างๆ อันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม ทรัพยากรธรรมชาติในโลกนี้น่าจะพอเลี้ยงชาวโลกไปได้อีกนาน ถ้าชาวโลกช่วยกันละทิ้งความละโมภโลภมาก แล้วมามีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยกันสร้างสรรค์สังคม ยึดเอาจริยธรรมเป็นทางดำเนินชีวิต

ป่วย อึ้งภากรณ์ (2545) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของคุณธรรม และจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้พอสรุปได้ว่า การศึกษาควรมีจุดมุ่งหมาย ต่อไปนี้

1. เพื่อที่จะอบรมนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรม เป็นพลเมืองดี มีความคิดชอบ ทำชอบ ประพฤติชอบ

2. ควรจะอบรมนักเรียน รวมทั้งนักศึกษามหาวิทยาลัยให้รู้จักใช้ความคิด รู้จักบำรุงสติปัญญาให้เฉียบแหลมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์แก่ตนและแก่ประชาชน

3. ฝึกนักเรียนให้มีความรู้สำหรับใช้ประกอบอาชีพ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น พร้อมได้แสดงทัศนะเพิ่มเติมอีกว่า การศึกษาอบรมดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่แต่ใน สถานศึกษาเท่านั้น โดยเฉพาะในหัวข้อที่ 1 ควรจะได้รับการอบรมจากทางบ้าน ข้อนี้สำคัญมาก แม้จะเป็นเรื่องที่รู้ ๆ กันอยู่ แต่ด้วยสมัยปัจจุบัน พ่อแม่ผู้ปกครอง มักโยนความรับผิดชอบไปให้ครูอาจารย์ และสถานศึกษา ดังนั้น

4. จริยธรรมสอนให้เราเลิกละความหมั่นกตัญญูคนจน ให้เอาใจใส่ดูแลเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุพการีของชาติ สอนให้เราถ่อมตัวเพื่อเข้าหากันได้ดีกับคนทั้งหลาย และไม่วางโตโอหังอวดดีหรือก้าวร้าวผู้อื่น สอนให้เราลดทิฐิมานะลงให้มาก ๆ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความจริง ไม่หลงสำคัญตัวว่ารู้ดีกว่า มีความสามารถกว่าใคร ผู้นำที่มีจริยธรรมสูงย่อมเป็นที่เคารพกราบไหว้ของทั้งหลายได้อย่างสนิทใจ

สรุปความว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีชีวิตที่ดีงามสามารถใช้ความรู้และแก้ปัญหาได้ สร้างสรรค์ได้ ปฏิบัติต่อเทคโนโลยีอย่างถูกต้อง อยู่ในระบบการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้บริโภคผลผลิตด้วยปัญญา รู้อะไรดี อะไรชั่ว เป็นพลเมืองที่ดี ความประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามตามคำสั่งสอนในศาสนาหรือการประพฤติตามเกณฑ์ที่ถูกต้องทั้งกาย วาจา และใจ อันก่อให้เกิดประโยชน์และ ความสุขทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของสังคม เพราะฉะนั้น จำเป็นที่จะต้องสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลมากที่สุด

2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม การปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมอันพึงประสงค์ให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา สถาบันในระดับอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญและใส่ใจมาโดยตลอด พร้อมกันนี้ได้มีนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมไว้หลายท่าน นักวิชาการ ส่วนใหญ่เชื่อว่าคุณธรรม และจริยธรรมมีการพัฒนาเป็นลำดับตั้งแต่วัยเด็กจนถึงเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งสามารถประมวลทฤษฎีในการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมได้ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของฌองเพียเจต์ เพียเจต์ (Jean Piaget)

Jean Piaget (1997) ได้กล่าวว่าในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมได้พัฒนาขึ้น ตามลำดับพัฒนาการคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นและสามารถ นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม ได้ดังนี้

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ขวบ) เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อม และระบบกฎเกณฑ์ได้ แต่ยังมีความต้องการทางกายซึ่งต้องการการตอบสนอง ดังนั้นการกระทำจะพึงกระทำเพื่อสนองความต้องการของตนเองโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น

2. ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง (ระหว่างอายุ 2-8 ขวบ) เด็กจะสามารถรับสภาพแวดล้อม และบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ โดยเห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามโดยไม่สนใจถึงผลที่จะตามมา

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน (ระหว่างอายุ 8-10) เด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาสูงขึ้น คลายความเกรงกลัวอำนาจจากภายนอกสามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและประสบการณ์ประกอบการตัดสินใจ สามารถประเมินความถูกต้องโดยดูจากเจตนาของผู้กระทำและตั้งเกณฑ์ของตนเองได้

2.3.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ ลอว์เรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg)

Kohlberg, L. (1964) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ทำการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ ทำให้พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ 6 ขั้น มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-Conventional Level) เด็กในระดับนี้จะ ตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น ในระดับนี้บุคคลจะ ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเหนือตน ระดับนี้เด็กจะมีอายุประมาณ 2-10 ขวบ แบ่งได้เป็น 2 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นหลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) เด็กจะปฏิบัติตามผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าตน เพราะกลัวการถูกลงโทษ เช่น ไม่กล้าหนีเรียนเพราะกลัวครูตักเตือน เป็นต้น (พบในเด็กอายุ 2-7 ขวบ) ขั้นที่ 2 ขั้นหลักการแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) เด็กจะทำตามกฎเกณฑ์เพราะเห็นว่าเป็นเครื่องมือที่ท ำให้ได้สิ่งที่ต้องการ โดยมุ่งการตอบแทนทางกายและวัตถุมากกว่าในเรื่องของนามธรรม (พบในเด็กอายุ 7-10 ขวบ)

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) เด็กในระดับนี้จะทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม เพราะต้องการเป็นที่ยอมรับ จะเลียนแบบหรือคล้อยตามบุคคลในกลุ่มเพื่อปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในขณะนั้น ระดับนี้เด็กจะมี อายุประมาณ 10-16 ปี แบ่งได้เป็น 2 ขั้น คือ ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (The Enter Personal) เด็กจะกระทำ ในสิ่งที่ตนคิดว่าคนอื่น จะเห็นด้วยและพอใจ เพื่อการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน โดยจะกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมอย่างเคร่งครัด (พบในเด็กอายุ 10-13 ปี) ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (The Law and Order Orientation) ในระดับนี้บุคคลจะเข้าใจในกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานของสังคม ถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมอย่างเคร่งครัด (พบในเด็กอายุ 13-16 ปี)

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) ในระดับนี้บุคคลจะตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยตนเอง พิจารณาสິงต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง หลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม แบ่งได้เป็น 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 5 ชั้นทำตามคำมั่นสัญญาหรือมีเหตุผลเคารพตนเอง (Social Contract Legalistic Orientation) บุคคลจะเห็นความสำคัญของชนหมู่มาก เคารพตนเอง เคารพมติที่มาจาก การลงความเห็น มีเหตุผล ถือว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของ ส่วนรวมเป็นใหญ่ (พบในผู้ที่มียายุ 16 ปีขึ้นไป ได้แก่ วัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่) ชั้นที่ 6 ชั้นทำตามหลักอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle) บุคคลจะสำนึกถึงคุณค่าของความถูกต้อง โดยคำนึงถึงเหตุผลอย่างกว้างขวาง คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม และปฏิบัติตามความถูกต้องนั้นอย่างไม่หวั่นไหว มีความละเอียดต่อการทำความชั่ว

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงหลักคุณธรรมจริยธรรมเอาไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
 3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย
 4. มีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
 5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข
- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือคุณธรรม 8 ประการ ได้แก่ 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความเป็นไทย และ 8. มีจิตสาธารณะ

Kohlberg, L., (1976) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลในแต่ละวัยเป็นไปตามลำดับขั้น (Sequential Stage) สอดคล้องกับพัฒนาการทางความคิดของบุคคล ซึ่งในวัยเด็กมีความสามารถทางความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) โดยคิดว่าผู้อื่นจะมีความรู้สึกนึกคิดและกระทำเช่นเดียวกับตนเอง เมื่อความสามารถทางความคิดของเด็กพัฒนาถึงขั้นการคิดแบบมีเหตุผลเชิงรูปธรรม เขายังคงไม่สามารถคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นได้ แต่เมื่อเติบโตขึ้นได้รับการเรียนรู้ และประสบการณ์มากขึ้น ส่งผลให้ความสามารถทางความคิดพัฒนาเข้าสู่ขั้นการคิดแบบมีเหตุผลเชิงนามธรรมทำให้สามารถคิดวิเคราะห์และคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าการกระทำจะก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมหรือไม่ อย่างไร

2.3.3 การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะกล่าวครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม แนวทางในการจัดกิจกรรม คุณธรรมจริยธรรมที่ควรส่งเสริม

รวมถึงแนวทางการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษา ในสังกัดซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในหลักคุณธรรมพื้นฐาน 5 ประการดังนี้ 1. การส่งเสริมด้านความพอเพียง 2. การส่งเสริมด้าน ความกตัญญู 3. การส่งเสริมด้านความซื่อสัตย์สุจริต 4. การส่งเสริมด้านความรับผิดชอบ และ 5. การส่งเสริมด้านอุดมการณ์คุณธรรม

ทฤษฎีพัฒนาการคุณธรรมจริยธรรมเชิงการรู้คิด (Cognitive Theory of Moral Development) ของฌอง เพียเจท์ (Jean Piaget) เป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ตามแนวคิดสำนักปัญญานิยม (Cognitivism) และทฤษฎีพัฒนาการคุณธรรมจริยธรรมเชิงการรู้คิด (Cognitive Theory of Moral Development) แนวคิดสำคัญของทฤษฎีพัฒนาการเชิงการรู้คิด คือ ความสามารถทางการรู้คิดของมนุษย์เกิดจากบุคคลได้รับการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมแวดล้อมเพื่อปรับตัว (Adaptation) ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ส่งผลให้บุคคลมีพัฒนาการทางการรู้คิด ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และการได้รับประสบการณ์ โดยเริ่มตั้งแต่วัยทารก เป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลปรับตัวให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม

2.3.4 ทฤษฎีต้นไม้อคุณธรรมจริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน

ทฤษฎีต้นไม้อคุณธรรมจริยธรรมที่นำเสนอโดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2559) อธิบายไว้ว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีและคนเก่ง โดยศึกษาถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งรวมถึงสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่อายุตั้งแต่ 6-60 ปีว่าพฤติกรรมเหล่านั้น มีสาเหตุทางจิตใจอะไรและนำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทยโดยแบ่งต้นไม้อจริยธรรมออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนดอกผล แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานที่ดีละเว้นความชั่วและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา ประเทศ

2. ส่วนลำต้นแสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

2.1 เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ

2.2 มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง คือ การรู้จักควบคุมตนเองให้อึดทน มีความ ภูมิใจในการทำ ความดี

2.3 ความเชื่ออำนาจในตน คือ เชื่อว่าผลที่เกิดมาจากการกระทำของตนเอง

2.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ การมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามจุดหมายกล้าฝ่าอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ

2.5 ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม คือ การมองเห็นและเข้าใจในคุณค่าประโยชน์ และความดีของการปฏิบัติหน้าที่

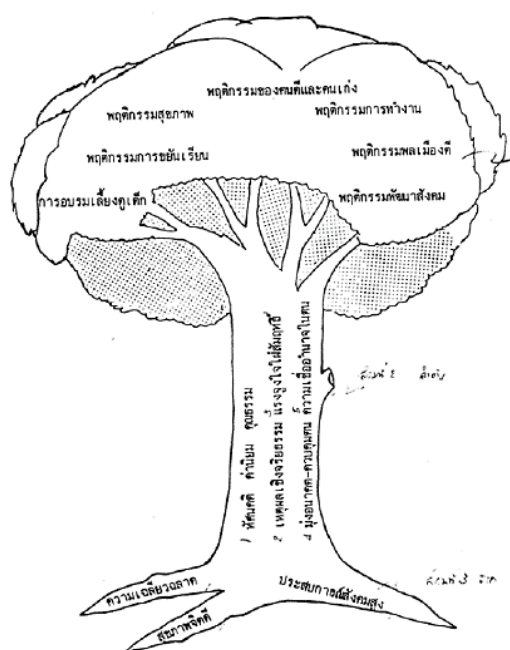
3. ส่วนราก แสดงถึงพฤติกรรมการทำงาน ประกอบอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ

3.1 สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาด มีความรู้ ความคิดที่เหมาะสมกับอายุ

3.2 ประสบการณ์ทางสังคม คือ การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้รับประสบการณ์ทางสังคมอย่างเหมาะสมกับอายุ

3.3 สุขภาพจิต คือ การมีความสุขในการทำงานมีอารมณ์มั่นคง

จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมนั้นแม้จะเป็นนามธรรม แต่มีความจำเป็นต่อบุคคลทุกคน ซึ่งไม่ใช่เรื่องยากที่เข้าใจและพัฒนาตนเองให้ประพฤติตนอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้ ความเที่ยงตรง ความถูกต้อง ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยของสังคม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนานั้น บุคคลในสังคมส่วนใหญ่ต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ถ้าบุคคลมีความรู้ทางโลกอย่างเดียวไม่ว่าจะเป็นคนฉลาดเพียงใดก็พลาดพลั้งได้ เราจึงต้องศึกษาหาความรู้ทางคุณธรรม จริยธรรมไว้คอยกำกับความรู้ทางโลกด้วย ความรู้ทางธรรมจะเป็นเสมือนดวงประทีปส่องทางเบื้องหน้านำไปสู่ ความสำเร็จได้โดยง่าย

ภาพที่ 2.1 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงจิตลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจของพฤติกรรมทางจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2559)

2.3.6 ทฤษฎีทางพุทธศาสตร์

พระพุทธศาสนา เกิดขึ้นและดำรงอยู่มากกว่า 2,600 ปีโดยมีพระสมณโคดมเป็นศาสดาผู้ประกาศปรัชญาในแนวคิดนี้โดยเน้นที่หลักสัจธรรมวิธีการสอน การเผยแผ่ การสืบทอดหลักธรรมสู่การปฏิบัติ เน้นคุณธรรมในการใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผล ดังนั้นหลักธรรมที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนามี 3 ประการ คือ 1. ให้ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง 2. ให้ทำความดี 3. ให้ชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ หลักธรรมที่พระพุทธศาสนานำมาประกาศเป็นคุณธรรมที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันทั้งหมด คือ การปฏิบัติตามหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเกี่ยวโยงกับหลักธรรมข้ออื่น ๆ อันเป็นหลักแนวคิดทางจริยศาสตร์ ที่กำหนดข้อประพฤติปฏิบัติทางกาย และทางจิตใจ เริ่มตั้งแต่สิ่งที่ เป็นข้อประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานทางการกระทำทางกาย เป็นลำดับไปสู่ข้อประพฤติปฏิบัติข้อสูงที่เป็นแนวคิดที่มุ่งสู่ความบริสุทธิ์ ความหลุดพ้นทางจิตใจ

วสิน อินทสระ (2541) กล่าวว่า พุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งท่านผู้รู้มีพระพุทธานุเจ้าเป็นต้น ได้ทรงวางไว้ เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้นท่ามกลางและระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะขึ้นให้ถึงได้ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด เพราะจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติของชีวิต หรือความดีอันสูงสุด (Supreme good) เพื่อขึ้นให้ถึงความดีงามอันสูงสุดนั้น จะต้องปฏิบัติ (Path : way : method) สำหรับดำเนิน คือ เป็นการสร้างเหตุบรรลุลผล ถ้าต้องการผลอันสูงสุดก็ต้องสร้างเหตุให้สมควรกัน พุทธศาสนาเป็นกัมมวาทะ กิริยวาทะ

หลักคำสอนและแนวคิดของศาสนา และนักปราชญ์ทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว ล้วนมีจุดหมายหมายอย่างเดียวกัน คือให้มนุษย์กระทำความดี ละเว้นความชั่ว ให้ปฏิบัติต่อกันอย่างมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การศึกษาคุณธรรมจริยธรรม จะต้องศึกษาถึงที่มาหลักการ แนวคิดทางศาสตร์ของจริยธรรมที่มนุษย์ได้ศึกษา และปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณ เพราะแนวคิดหลักการเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งทุกศาสนามีความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไป อันเป็นที่มาของความเชื่อ และพฤติกรรมที่แสดงออกของคนในกลุ่มต่างกันด้วย เป็นการช่วยให้มนุษย์ต่างชาติต่างเผ่าพันธุ์มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันเป็นผลให้เกิดความผาสุกในมวลมนุษยชาติ

2.3.7 แนวคิดในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวคิดของการปฏิรูประบบการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพที่ดีโดยมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของไทยให้มีคุณธรรมสูงขึ้น เพราะปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศก็คือ การพัฒนาคน เมื่อพัฒนาคนแล้ว การพัฒนาด้านต่าง ๆ ก็จะเจริญตามอย่างไม่น่ายากนัก สังคมสงบสุขประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคน สอดคล้องกับแนวคิดของ ดร.แบทเตน ว่าคนที่ได้รับการพัฒนาแล้วมีลักษณะที่ดี 5 ประการ คือ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2515)

1. เป็นคนที่รู้จักใช้ความคิดอย่างมีจุดหมายปลายทางมากกว่า
2. เป็นคนที่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้มากกว่า
3. เป็นคนที่สามารถดำเนินกิจการที่ยุ่ยากสลับซับซ้อนได้มากกว่า
4. เป็นคนที่มีความยินดีที่จะรับฟังและพยายามทำความเข้าใจความคิด ความเห็นและความสนใจของผู้อื่นได้มากกว่า
5. เป็นคนที่มีความชำนาญในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของตน (สังคมของตน)

ซึ่งคนที่จะมีคุณลักษณะ 5 ประการดังกล่าว น่าจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ รู้จักหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์และมีความมุ่งมั่น ตลอดจนมีพลานามัยสมบูรณ์ เพราะจิตที่ดีย่อมอยู่ในร่างกายที่ดี

2.3.8 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมไทย เป็นกระบวนการของการศึกษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชำเรือง วุฒิจันทร์ (2524) กล่าวว่า ทศนคติ และพฤติกรรมของคนไทยเป็นไปตามหลักธรรมในศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งส่วนใหญ่คนไทยเป็นพุทธศาสนิกชนนับถือพระพุทธศาสนา

บุตร-ธิดา ได้รับการอบรมขั้นแรกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองซึ่งเป็นศาสนิก จึงรับเอาคติธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นพื้นฐานทางความคิด และพฤติกรรมตามปกติวิสัย เมื่อเติบโตเด็กชายไปเข้ารับการศึกษาต่อที่วัด ส่วนเด็กหญิงก็รับการศึกษาที่บ้านต่อไปจนแต่งงานมีครอบครัว สถาบันการศึกษาที่สำคัญของสังคมไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีเป็นต้นมานั้นมี 3 แห่งด้วยกัน คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ในบรรดาสถาบันเหล่านี้ วัดนับว่าเป็นสถานศึกษาที่สำคัญที่สุด เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมและชีวิตของคน ในสังคมไทยจะเกี่ยวข้องและผูกพันกับวัดตั้งแต่เกิดจนถึงวันตาย ในการศึกษาทั้ง 3 แบบนี้ ต่างมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การพัฒนาคนให้เป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถที่จะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและความสามารถที่จะช่วยทำให้สังคมประเทศชาติมีความผาสุก สงบ สุขและเจริญก้าวหน้าไปด้วย จริยศึกษา หรือ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของประชาชน

แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมตนและเยาวชนรุ่นใหม่ให้ทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าโลกไร้พรมแดน เช่น ยุคอาเซียน ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นต้น เมื่อพวกเราพัฒนาดนให้เรียนรู้ภาวะการเปลี่ยนแปลงได้เรียนรู้เท่าทัน ความทุกข์จะลดลง ความอยากก็เกิดขึ้นในทางบวก คิดได้ รู้คุณค่าในการดำเนินชีวิต การพัฒนาคุณธรรมตนและเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ยากอย่างที่คิด เมื่อทุกคนค่อยช่วย ชื่นนำ ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติสงบสุข (พระสาราญ ปภสฺสโร, 2559)

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม คุณธรรมและจริยธรรม เป็นเสมือนบัพัณญัตติของความดีและความงามของจิตใจ ที่ส่งผลให้บุคคลประพฤติดีประพฤติชอบ หลักคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในทุกสาขาอาชีพ

2.3.9 อุดมการณ์คุณธรรม

อุดมการณ์คุณธรรม คือ การปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมอันพึงประสงค์ให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา สถาบันในระดับอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญและใส่ใจมาโดยตลอด พร้อมกันนี้ได้นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมไว้หลายท่าน นักวิชาการ ส่วนใหญ่เชื่อว่าคุณธรรม และจริยธรรมมีการพัฒนาเป็นลำดับ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งสามารถประมวลทฤษฎีในการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมคุณธรรมเป็นสิ่งที่ตั้งงาม ศีลต้องอยู่ที่กาย ที่วาจา ธรรมอยู่ที่ใจ เมื่อเรามีกายมีวาจา ที่มีศีลมีธรรมแล้ว นั้นแหละเป็นเครื่องนำชีวิตของเราให้ไปถึงจุดหมายที่ต้องการได้ และงามทุกเพศทุกวัย และการอยู่ร่วมกันในสังคมหมู่มา จำเป็นต้องมีความจริงใจต่อกัน เมื่อกระทบกระทั่งกันด้วยเรื่องเล็กน้อยก็พยายามอดทนข่มใจไม่ให้เรื่องเล็กน้อยกลายเป็นเรื่องราวใหญ่โต อีกทั้งความพยายามเสียสละแบ่งปันให้แก่คนรอบข้างชีวิตจึงจะประสบแต่ความสุขตลอดไป (พระเทพคุณาภรณ์, ออนไลน์)

พระเทพคุณาภรณ์ (ออนไลน์) ได้กล่าวถึงคุณธรรมไว้ว่า ธรรมเป็นสิ่งที่ตั้งงาม ศีลต้องอยู่ที่กาย ที่วาจา ธรรมอยู่ที่ใจ เมื่อเรามีกาย มีวาจาที่มีศีลธรรมแล้ว นั้นแหละเป็นเครื่องนำชีวิต ของเราให้ไปถึงจุดหมายที่ต้องการได้ และงามทุกเพศทุกวัย เด็กเอาไปประดับกั๊งาม หนุ่มสาวเอาไปประดับกั๊งาม คนแก่เอาไปประดับกั๊งาม มันไม่เหมือนกับเครื่องประดับ คือเสื้อผ้า เสื้อผ้านั้นงามเฉพาะเพศ เสื้อผ้าของเด็กผู้ใหญ่เอาไปใส่ก็ไม่งาม เสื้อผ้าของหนุ่มสาว คนแก่เอาไปใส่ก็ไม่งาม เสื้อผ้าของคนแก่ หนุ่มสาวเอาไปใส่ก็ไม่งาม งามเฉพาะเพศเฉพาะวัย แต่เครื่องประดับคือศีลนี้งามทุกเพศทุกวัย ส่วนธรรมะ หมายถึง ทรงไว้ซึ่งปฏิบัติ ดังนั้นผู้ที่ต้องการความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ต้องมีธรรมะ 4 ข้อไว้ประจำใจ นั่นก็คือ

1. ความจริงใจ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ พุดจริง ทำจริง จะอยู่ที่ไหน อยู่ในฐานะเช่นใด ก็ขอให้เป็นคนซื่อสัตย์ ทั้งต่อตนเองและคนอื่นรอบข้าง

2. การฝึกฝนข่มใจ เมื่อมีความซื่อสัตย์ จริงใจแล้วยังไม่พอ ต้องมีการข่มใจฝึกฝน ฝึกมีนิสัย และปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงตนเอง ให้เจริญก้าวหน้า ด้วยปัญญาความรู้

3. ความอดทน เมื่อมีความซื่อสัตย์ จริงใจแล้ว ฝึกฝนข่มใจแล้ว ก็ยังไม่พอ จำเป็นต้องมีความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหวในจุดหมาย บางคนซื่อสัตย์จริง ข่มใจจริง แต่ไม่อดทน เจอเรื่องหนักใจก็ยอมแพ้ สู้ไม่ไหว ต้องอดทนด้วย จึงจะถึงจุดหมาย

4. ความเสียสละ เป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก ต้องมีความเสียสละ มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคนในสังคม ช่วยเหลือเท่าที่เห็นว่าสมควรจะช่วยเหลือได้ เห็นใครควรแก่การช่วยเหลือ ก็ช่วยเหลือตามกำลังมากบ้างน้อยบ้าง หรือบางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังกาย บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังทรัพย์ บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังสติปัญญา ทุก ๆ ครั้งที่ช่วยเหลือ ก็มีคุณงามความดีเป็นเบื้องหน้า มุ่งที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

ธานินท์ กรัยวิเชียร (2551) ได้ให้ความเห็นว่า การปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมในสังคมไทย ต้องดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ การ “ปลูก” และการ “ฝัง” ในส่วนการ “ปลูก” นั้น ใช้สำหรับเด็กและเยาวชน ที่เปรียบเป็นดั่งผ้าขาวและจะเป็นพลังสำคัญที่จะ ขับเคลื่อนสังคมไทยในอนาคต ซึ่งจะต้องได้รับการปลูกฝังความคิดและทัศนคติด้านคุณธรรม และจริยธรรมตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อเจริญงอกงามเป็นเมล็ดพันธุ์แห่งคุณธรรมจริยธรรมที่จะเผยแพร่ในสังคมไทยต่อไป ส่วนการ “ปลูก” นั้น ใช้กับผู้ใหญ่ ที่บางครั้งได้หลงลืมหรือละเลยการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการประพฤติปฏิบัติ ให้เกิดการระลึก นึกถึงตระหนักถึงความสำคัญ และนำคุณธรรมจริยธรรมกลับมาใช้ในการดำรงตน และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชน ต่อไป

ทั้งนี้ ธานินท์ กรัยวิเชียร ได้ยกตัวอย่างให้เห็นว่า 1 สาเหตุที่ทำให้ ประเทศอังกฤษสามารถดำรงมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมที่สูงส่งเอาไว้ได้ ตลอดมา คือ ชาวอังกฤษได้รับการปลูกฝังคตินิยม 7 ประการมาตั้งแต่เด็ก (ข้อ 1-7) และเมื่อบุคคลใดมี คตินิยมทั้ง 7 ประการครบถ้วน ก็ถือว่าเป็นผู้ที่มี “Integrity” หมายถึง การยึดมั่น ในสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมอันสูงส่ง มีความหมายลึกซึ้งและกว้างขวางมาก และเป็นที่ยอมรับของสังคมถูกต้องทั้งหลายทั้งปวง ที่น่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการฝึกอบรม จริยธรรมให้แก่เยาวชนหรือบุคคลทั่วไปในสังคมไทย ให้มีคตินิยมครบทั้ง 7 ประการ และการฝึกอบรมเด็กไทย ควรเพิ่มคตินิยมอีก 5 ประการ เพื่อให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมอันดี และสภาพของสังคมไทย ซึ่งคตินิยม 12 ประการ คือ

1. สัจจะ พุดความจริง (Truth)
2. ความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty)
3. ความระลึกในหน้าที่ (Sense of Duty)
4. ความอดกลั้น (Patience)
5. ความเป็นธรรม (Fair Play)
6. ความเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Consideration for Others)

7. เมตตาธรรม (Kindness)
8. ความกตัญญูทเวที (Gratitude)
9. ความสุภาพนุ่มนวล (Politeness)
10. ความเคารพต่อผู้มีอาวุโส (Respect for Elders)
11. รักษาคำพูด (Promise)
12. จิตสำนึกสาธารณะ เสียสละเพื่อส่วนรวม (Public Conscience)

พระธรรมกิตติวงศ์ (2556) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบ ทั้งศีลและธรรม ศีลธรรม ในคำวัด หมายถึง เบญจศีลและเบญจธรรม คือ ศีล 5 และธรรม 5 ซึ่งเป็น กฎเกณฑ์ของสังคมระดับต้น สำหรับให้สมาชิกสังคมประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุข ไม่สับสนวุ่นวาย ไม่หวาดระแวงภัย เป็นหลักประกันสังคมที่สำคัญ สังคมที่สงบสุข ไว้วางใจกันได้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ไม่ เบียดเบียน ไม่ทะเลาะ ไม่กดขี่ข่มเหง ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน เป็นต้น ก็เพราะสมาชิกของสังคมยึดมั่นอยู่ในหลักศีลธรรมนี้ ศีลธรรม เป็นชื่อวิชาหนึ่งในโรงเรียนที่กำหนดให้นักเรียนทุกคนต้องเรียนมาตั้งแต่สมัย โบราณเรียกว่า วิชาศีลธรรม ปัจจุบันเรียกว่า วิชาพุทธศาสนา

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2555) ได้ให้ความหมาย คุณธรรมไว้ว่า หมายถึง สภาพที่ ทรงไว้ธรรมดาหรือธรรมชาติ สภาวธรรม สังขธรรม ความจริง เหตุ ต้นเหตุ สิ่งปรากฏการณ์ หรือสังขธรรม เป็นแม่บท เป็นฐานของทุกอย่าง ต่อจากสังขธรรม ก็คือสิ่งที่เรียกว่า จริยธรรมอันได้แก่ หลักกฎเกณฑ์ เกี่ยวกับความดีงาม ซึ่งเป็นความจริงที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความเป็นจริงตาม ธรรมชาติ ความจริงของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับ ความจริงของธรรมชาติจึงจะเกิดผลสำเร็จได้ด้วยดี

สรุปความว่า คุณธรรมและจริยธรรม เป็นสิ่งที่ดีงาม ไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา และใจ เป็น สิ่งที่มนุษย์พึงประพฤติปฏิบัติ และปลูกฝังพัฒนาให้มีแก่คนในสังคม การปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม อันพึงประสงค์ให้แก่เยาวชนมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเมื่อเยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม พัฒนาตนเองเรียนรู้เท่าทันภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร สังคมในยุคดิจิทัลแล้ว จะทำ ให้เยาวชนรุ่นใหม่มีภูมิคุ้มกันต้านทาน เข้าใจโลก นอกจากนั้น การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้บุคคล ประพฤติดี ประพฤติชอบ อยู่กรอบศีลธรรมอันดีงามของสังคม หลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็น องค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การพัฒนาคนให้เป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และสามารถช่วยทำให้สังคม ประเทศชาติเกิดความ ผาสุก และมีความเจริญก้าวหน้าไปด้วย

2.4 แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับการสืบสานความเป็นไทยและยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีภูมิคุ้มกันที่ดี เน้นใน จริยธรรมสากลของความเป็นมนุษย์ เป็นคุณธรรมเชิงสัมพัทธ์ที่เป็นข้อห้ามทำและข้อควรทำ โดยยึด ความถูกต้องของส่วนรวมเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติตนในการดำรงชีวิต ประกอบ สัมมาอาชีพ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (Sustainable Development)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างความเข้มแข็งในระบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมคุณธรรมให้ เป็นเอกภาพ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างและพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านส่งเสริมคุณธรรมให้

มีความเข้มแข็งในการพัฒนาระบบบริหารจัดการการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทย และเสริมสร้างความเป็นเอกภาพให้แก่สังคมไทยด้วยคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรม โดยให้ความสำคัญกับการฝึกกำลังทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในสังคมใหม่ ซึ่งเป็นสังคมยุคดิจิทัล เร็ว แรง และเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมในทุกกลุ่มเป้าหมาย ในกลุ่มเด็ก วัยรุ่น ผู้สูงอายุ ตลอดจนสร้างบุคคลต้นแบบที่เป็นแกนนำขับเคลื่อน และขยายภาคีเครือข่ายคุณธรรมในสังคมใหม่ ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในมิติของชีวิต ศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีคณะกรรมการประสานความร่วมมือในการส่งเสริมคุณธรรมอย่างชัดเจนเพื่อทำหน้าที่ได้เข้มแข็ง รวดเร็ว และยืดหยุ่น มุ่งสู่ผลสำเร็จเป็นสำคัญ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแบบอย่างในการสร้างความร่วมมือด้านคุณธรรมในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 1 วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย

กลยุทธ์ที่ 1 วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันครอบครัว

กลยุทธ์ที่ 2 วางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมของสถาบันการศึกษา

2.1 ยึดหลักความเสมอภาคในการเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาด้วยคุณธรรม

2.2 พัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

2.3 ส่งเสริมให้ 3 เสาหลัก ประกอบด้วยสถานศึกษา ศาสนสถาน ชุมชน และครอบครัว (บวร) เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมให้แก่ประชาชน

2.4 พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ให้มีการปลูกฝังคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยบรรจุเรื่องคุณธรรมเป็นหลักสูตรพื้นฐานทางการศึกษา เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายอารมณ์ สังคม และสติปัญญาในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยเชื่อมโยงกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมนอกหลักสูตรให้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อช่วยสังคม

2.5 กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาในแต่ละประเภทในทุกชั้นปี มีการศึกษาตามหลักศาสนา ที่ผู้เรียนนับถืออย่างพอเพียงทั้งการให้ความสำคัญ สาระ และเวลา เพื่อให้เกิดผลด้านคุณธรรมจริยธรรม

2.6 พัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยเน้นกิจกรรมทางศาสนาเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียนนักศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการยึดมั่นในคุณธรรมและนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับมิติของยุคปัจจุบันและบริบทของสังคมได้อย่างเหมาะสม

2.7 กำหนดให้ทุกสถาบันการศึกษาจัดตั้งหน่วยเผยแพร่คุณธรรมประจำสถานศึกษาทุกระดับ

2.8 กำหนดให้สถาบันการศึกษาทุกระบบปลูกฝังคุณธรรม โดยใช้กิจกรรมด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา เป็นการฝึกปฏิบัติกิจกรรมพิเศษนอกเหนือจากกิจกรรมการอบรมปลูกฝังคุณธรรมโดยตรงเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง

2.9 ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทุกระบบจัดหาสื่อที่เกี่ยวกับการสอนคุณธรรมที่ทันสมัย จูงใจให้ผู้เรียนสนใจและสามารถเรียนรู้ได้ทุกช่องทาง (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2559)

สรุปความว่า ยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณธรรมของแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ มีแนวทางการวางระบบรากฐานการเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมไทย ทั้งในระดับสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา โดยยึดความเสมอภาค เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาด้วยคุณธรรม พัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล และส่งเสริมให้ 3 เสาหลักคือ สถานศึกษา ศาสนสถาน ชุมชน และครอบครัว (บวร) เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมให้แก่ประชาชน

2.5 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นวิจัยรูปแบบหนึ่งของการบูรณาการข้อดีของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research: AR) ซึ่งเป็นรากฐานของการวิจัยประยุกต์ (Adelman, C., 1993) และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research: PR) เข้าด้วยกัน (Phuangsomjit, 2014) เป็นการศึกษารวบรวมหรือการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุป อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน โดยผู้วิจัยสามารถดำเนินการได้หลาย ๆ ครั้งจนกระทั่งผลการปฏิบัติงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ได้สำเร็จ (Chatakan, V., 2515)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีกลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชน สิ่งแวดล้อม ให้เห็นปัญหาของตัวเอง และเห็นทางแก้หรือทางออกจากปัญหาโดยลงมือปฏิบัติจริง ได้ผลจริง แก้ปัญหาได้จริงซึ่ง กมล สดประเสริฐ (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือ การวิจัย ค้นคว้า และหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิม ๆ ต่างกันเพียงแต่ว่า PAR นั้น มีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา และเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการวิจัย และในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับ สุภางค์ จันทวานิช (2547) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หมายถึง วิธีการที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

วงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ การสังเกต การสะท้อนคิด การวางแผน การปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Kemmis, S & McTaggart, R., 1988)

1. การสังเกต การสังเกตที่ดีต้องการการเฝ้ามองดูว่าอะไรเกิดขึ้นและพรรณนาตามความเป็นจริง เพื่อเตรียมข้อมูลในการสะท้อนคิด โดยการทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

2. การสะท้อนคิด ขั้นตอนการสะท้อนคิดประกอบด้วย

2.1 ถอยกลับมาและสะท้อนคิดว่าเกิดอะไรขึ้น ให้เวลากับการเข้าร่วมและฟังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในส่วนที่มีมุมมองและการตีความที่ต่างกัน

2.2 พัฒนาความคิดต่าง ๆ หรือทฤษฎีเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น มีการระดมสมองโดยการพูดคุยกัน การแลกเปลี่ยนกันอย่างลึกซึ้งและการนำสิ่งต่าง ๆ มาประติบัติประต่อนกัน

2.3 การแลกเปลี่ยนความคิดต่าง ๆ กับผู้อื่นเกี่ยวกับการตีความและการให้ความหมาย ได้แก่ การเปรียบเทียบสิ่งที่เราสังเกตเห็นกับสิ่งที่ปรากฏ

2.4 คำว่า “แลกเปลี่ยน” หมายถึง การแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการกระทำใหม่ ๆ อย่างไม่เป็นการทาง และความเข้าใจใหม่ ๆ ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และยังหมายถึงการแลกเปลี่ยนอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยด้วยคำถาม การปฏิบัติและสิ่งค้นพบต่าง ๆ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกระทำใหม่ การแลกเปลี่ยนยังรวมถึงการรายงานวิจัยเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ

3. การวางแผน ประกอบด้วย 1) ตั้งคำถามที่จะต้องหาคำตอบให้ชัดเจน 2) ระบุกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทดลอง 3) การพัฒนาแผนปฏิบัติการ

4. การลงมือปฏิบัติ (Act) ประกอบด้วย 1) เป็นการทำตามที่วางแผนไว้อย่างเป็นระบบ 2) การสื่อสารกับผู้อื่นและเข้าร่วมในกระบวนการ 3) ติดตามสิ่งที่เกิดขึ้น

5. การแลกเปลี่ยน (Share) ประกอบด้วย 1) นำสิ่งที่ยังมีคำตอบไม่แน่นอนมาแลกเปลี่ยนในกลุ่ม 2) เชิญชวนคนอื่น ๆ ให้สะท้อนคิดว่า แต่ละคนได้พบอะไร 3) กำหนดขอบเขตข้อสรุปของแต่ละคน และพิจารณาสิ่งที่นำไปปฏิบัติเพื่อวางแผนในวงจรต่อไป

วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีกรอบแนวคิดและเครื่องมือสำหรับการพัฒนาและกลยุทธ์ในการปฏิบัติ อย่างไรก็ตามไม่มีกลยุทธ์ใดที่เหมาะสมกับทุก ๆ บริบท แต่ต้องมีการปรับใช้ให้เหมาะสม

วิธีการศึกษาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีหลายวิธี ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต้องพิจารณาตามความเหมาะสมกับสถานการณ์หรือประเด็นต่าง ๆ และร่วมมือกันในการสร้างวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม (Gillis, A., & Jackson, W. 2002; McNiff, J. & Whitehead, J. 2011; Stringer, E.T. and Genat, W.J., 2004) อย่างไรก็ตามนักวิจัยมักเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างน้อย 3 วิธีเพื่อข้ามข้อจำกัดต่าง ๆ และเป็นการตรวจสอบสามเส้า (triangulate data) เพื่อสามารถแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (Streubert, H. J. & Carpenter, D. R. 1995) ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การบันทึกภาคสนาม การสัมภาษณ์การบันทึกประจำวัน การใช้แบบสอบถาม และการสำรวจ เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นิยมใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) (Gillis, A., & Jackson, W., 2002; Greenwood and Levin, 2001; McNiff, J. & Whitehead, J. 2011) อย่างไรก็ตามจะนำเสนอวิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์

1. การสนทนากลุ่ม เป็นรูปแบบการสัมภาษณ์แบบกลุ่มที่มีการสนทนาระหว่างผู้ร่วมวิจัยในการรวบรวมข้อมูลประมาณ 7-12 คน ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำลังศึกษา ในระหว่างการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการอภิปรายและกระตุ้นให้มีมุมมองต่าง ๆ (Marshall, C. & Rossman, G., 2006) ตามแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนร่วมทุกคนจะได้รับการยอมรับและให้คุณค่าเท่าเทียมกันทุกคน ให้โอกาสทุกคนมีส่วนร่วมในการสื่อสารขณะสนทนากลุ่ม (Robin McTaggart, 1997)

2. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่มากพอ ผู้วิจัยจะกลายเป็นผู้ร่วมคนหนึ่งในกระบวนการสังเกตและสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้น ๆ การฟัง การเห็น และประสบการณ์ที่เป็นจริงของสถานการณ์ทางสังคมของผู้มีส่วนร่วม (Marshall, C. & Rossman, G., 2006) ดังนั้น นักวิจัยเป็นเสมือนผู้สังเกตอย่างมีส่วนร่วม ไม่เพียงแต่กิจกรรมสังเกตการณ์มีส่วนร่วม และลักษณะทางกายภาพของสถานการณ์แต่ยังต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมในสังคม

การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เป็นการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ การบันทึกเหตุการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ผ่านการให้รายละเอียดและบันทึกภาคสนามอย่างเข้าใจ (Marshall & Rossman, 2006) ผู้วิจัยเป็นผู้รู้ข้อมูลนั้น ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมของคนในสังคมที่ถูกคลี่ออกมา ผู้วิจัยต้องมีมุมมองที่กว้าง คาดการณ์ว่าอะไรจะเกิดขึ้นและมีโอกาสจะเกิดขึ้นต้องอธิบายรายละเอียดที่จะสื่อสารออกไป และอะไรคือสิ่งที่ยังมีความคลุมเครือในสถานการณ์ (Streubert, H. J. & Carpenter, D. R., 1995)

3. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่มักใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนร่วมได้อธิบายสถานการณ์ต่าง ๆ ของเขา (Stringer, E. T., 2007) เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสมในการเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีประสบการณ์เรื่องนั้น ๆ การสัมภาษณ์ทำให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงความคิดของคน และจดจำคำพูดของเขามาเขียน มากกว่าที่จะเขียนโดยใช้คำพูดของนักวิจัยเอง ผู้วิจัยศึกษาประเด็นต่าง ๆ เพื่อช่วยในการเข้าถึงมุมมองของผู้มีส่วนร่วมด้วยความเคารพและให้เกียรติ (Marshall & Rossman, 2006)

เป้าหมายสุดท้ายของการสัมภาษณ์ คือ การมีปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้าระหว่างนักวิจัยและผู้มีส่วนร่วม ทั้งผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วมได้มีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ดังนั้นในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดคือผู้ที่อยู่ในการพัฒนาแนวทางการสัมภาษณ์ (Streubert, H. J. & Carpenter, D. R., 1995)

ขั้นตอนในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

การค้นหาความจริงและการตอบโจทย์/คำถามที่อยากรู้ การปฏิบัติการ คือ การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งให้บรรลุเป้าหมายหรือผลที่ต้องการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงหมายถึง การค้นหาความจริงหรือการตอบคำถามที่อยากรู้ โดยมีการกระทำจริงเพื่อบรรลุผลที่ต้องการในการพัฒนาคน พัฒนาพื้นที่และชุมชน โดยชาวบ้านหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมในการวิจัยและเรียนรู้แลกเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ ทศนคติต้องเชื่อมั่นในชาวบ้านว่าเก็บข้อมูลได้ เป็นผู้ให้ความรู้ได้ เป็นแหล่งข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลได้ โดยรวบรวมความรู้ของทุกคนที่ไม่เท่ากัน กระจัดกระจาย มาร่วมเป็นชุดความรู้ที่ง่าย ไม่ซับซ้อนเกินไป นักวิจัยเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ ออกแบบ จัดกระบวนการบันทึกและจัดการให้เป็นระบบ เข้าใจง่าย การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมตั้งแต่คิดโครงการ กิจกรรม โดยเริ่มต้นค้นหาปัญหา สาเหตุ วางแผน ตัดสินใจดำเนินงานระดมทรัพยากร กำหนดเป้าหมาย สรุปบทเรียน ติดตามประเมินผล รับผลที่เกิดขึ้น โดยทั้งนี้ต้องตั้งอยู่ในความเป็นธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม มีการพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา รวมทั้งตัดสินใจด้วยตัวเอง การมีส่วนร่วม เกิดจากแนวคิด 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและห่วงกังวลร่วมกัน
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ
3. การตกลงใจเปลี่ยนแปลงทิศทางที่พึงปรารถนาาร่วมกัน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมเรียนรู้ ร่วมรับผิดชอบ จากสิ่งที่คิดร่วมกันทำร่วมกันตัดสินใจร่วมกัน” มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการพัฒนาในสังคมและตัวผู้วิจัยเอง จึงเป็นการเรียนรู้จากการกระทำ

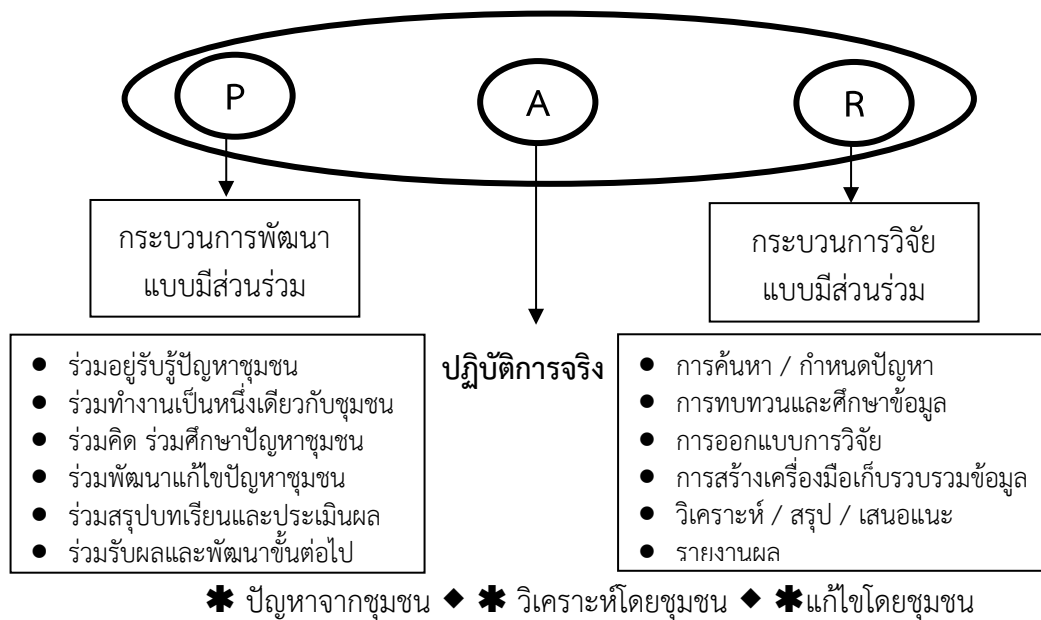
แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

1. กระบวนการสร้างองค์ความรู้เฉพาะปัญหา เฉพาะเวลาเฉพาะสถานที่ เฉพาะกลุ่มคนที่ถูกสร้างโดยกลุ่มคนที่อยู่กับปัญหาแล้วต้องการแก้ปัญหาและทำชีวิตให้ดีขึ้น
 2. คนในมีบทบาทนำทั้งการสร้างความรู้ การใช้ความรู้และการแก้ไขปัญหา คนในเป็นผู้บอกเล่า ตีความ ให้นิยาม โดยคนนอกเป็นผู้สนับสนุนและจัดกระบวนการร่วมกับคนใน
 3. การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลาย PAR จึงมีความยืดหยุ่นสูง ทั้งแนวคิด การแบ่งบทบาทและระเบียบวิธีวิจัย โดยเน้นสะท้อนความจริงที่เป็นพลวัตร
- ขั้นตอนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

1. ระยะก่อนการทำการวิจัย (Pre-research Phase)
 - 1.1 การคัดเลือกและการเข้าถึงชุมชน
 - 1.2 การบูรณาการตัวนักวิจัยเข้ากับชุมชน
 - 1.3 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน
 - 1.4 การแพร่แนวคิด PAR แก่ชุมชน
2. ระยะของการทำวิจัย (Research Phase)
 - 2.1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน
 - 2.2 การฝึกอบรมนักวิจัยท้องถิ่น
 - 2.3 การวิเคราะห์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในกระบวนการ PAR และการกำหนดแนวทางแก้ไข
 - 2.4 การออกแบบการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.6 การนำเสนอข้อมูลต่อเวทีของชุมชน
3. ระยะการจัดทำแผน (Planning Phase)
 - 3.1 การอบรมทีมงานวางแผนของชุมชน
 - 3.2 การกำหนดโครงการ/กิจกรรม
 - 3.3 การศึกษาความเป็นไปได้ของแผน
 - 3.4 การแสวงหางบประมาณและหน่วยงานสนับสนุน
 - 3.5 การวางแผนเพื่อการติดตามและประเมินผล
4. ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Phase)
 - 4.1 การกำหนดทีมปฏิบัติงานอาสาสมัคร
 - 4.2 การอบรมทีมปฏิบัติงานอาสาสมัคร
5. ระยะติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation Phase)

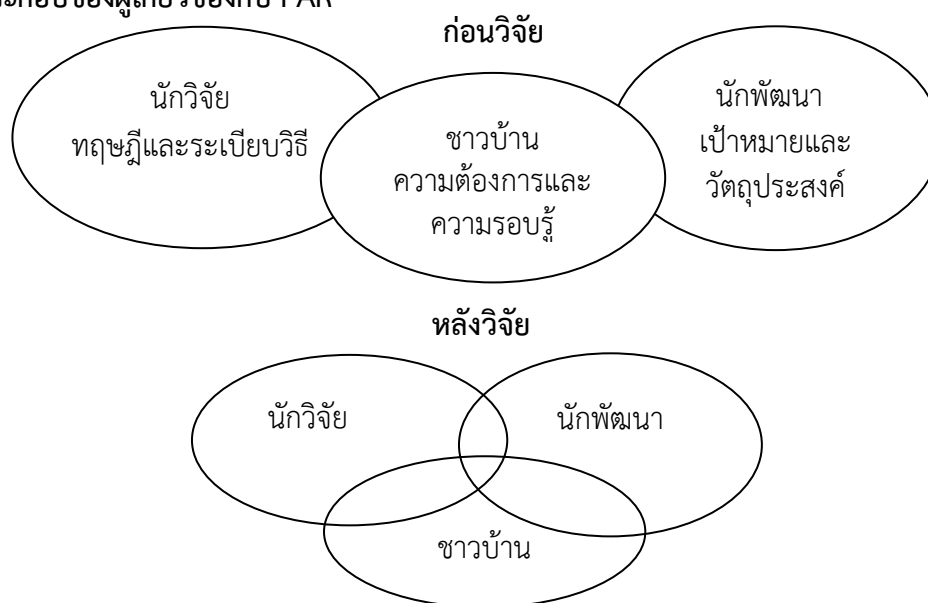
5.1 การกำหนดตัวชี้วัดผล

5.2 การกำหนดวิธีการและขั้นตอนการประเมินผล

ภาพที่ 2.2 ขั้นตอนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

องค์ประกอบของผู้เกี่ยวข้องกับ PAR

ภาพที่ 2.3 องค์ประกอบของผู้เกี่ยวข้องกับ PAR

จากภาพที่เห็น วงกลมแต่ละวงเป็นโลกทัศน์หรือวิธีการมองปัญหาของคนแต่ละกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย โลกทัศน์ของแต่ละฝ่ายต่างกันไปตามกรอบแนวคิดที่ตนยึดถือ หลังจากเข้าสู่กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแล้ว คนทั้งสามกลุ่มจะมี “โลกทัศน์ร่วม” และความเข้าใจ

ร่วมกันในการพัฒนา สิ่งนี้เป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจที่ได้จากการวิจัยและการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ ที่ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาชุมชนเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา คือ ค่อย ๆ ศึกษาไปแล้วทำกิจกรรมไป “ศึกษาไป ทำกิจกรรมไป” สลับกันไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2538) และ อุทัย ดุลยเกษม (2536) กล่าวถึง PAR ว่าเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งแต่เดิมเป็นกลุ่มประชากรผู้ถูกวิจัยเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ร่วมในการกระทำวิจัย โดยการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ นับตั้งแต่เริ่มตัดสินใจว่า ควรจะศึกษาวิจัยในชุมชนนั้นหรือไม่ การประมวลเหตุการณ์ หลักสูตรและข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหาการวิจัย การเลือกระบบประเด็น ปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูล วิเคราะห์และเสนอสิ่งที่ค้นพบ

บทบาทนักวิจัยใน PAR

1. ต้องตระหนักว่าตัวเองยังไม่รู้
2. พยายามเรียนรู้จากชุมชน
3. จำแนกบทบาท โดยนักวิจัยเป็นที่ปรึกษาคอยกระตุ้นและให้คำแนะนำ
4. สร้างเงื่อนไข / กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน
5. ร่วมกันหาทางออกและแก้ไขปัญหา
6. เผยแพร่และขยายความร่วมมือ

มีการผสมผสานระหว่างจุดแข็งของแต่ละหุ้นส่วนเข้าด้วยกันอย่างเลือกสรรและกลมกลืน คือ

1. นักวิชาการแข็งในด้านการวิเคราะห์ แต่ไม่รู้ปัญหาดี ไม่มีหน้าที่ปฏิบัติ
2. นักปฏิบัติแข็งในด้านการปฏิบัติ มีทรัพยากร แต่ไม่รู้ปัญหาดีและวิเคราะห์สู่

นักวิชาการไม่ได้

3. นักวิจัยและพัฒนา (ถ้าสร้างได้) จะเก่งเรื่องการวิเคราะห์มากขึ้นและช่องทางในการปฏิบัติงานดีขึ้น

4. แคนนำผู้อยู่กับปัญหา รู้ปัญหาลึกซึ้งดี แต่การวิเคราะห์และศักยภาพในการระดมทรัพยากรมีน้อยกว่านักปฏิบัติ

การวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผลของกระบวนการเรียนรู้จะทำให้ทุกฝ่ายที่เป็นหุ้นส่วนได้รับ (Take) และได้ให้ (Give)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นการประสานแนวคิดของการวิจัยแบบเดิม (Tradition Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้ผู้วิจัยเป็นศูนย์กลาง (Researcher Centre) องค์ความรู้ (Body of knowledge) อยู่ที่นักวิจัยที่เป็นคนนอกชุมชน วิจัยเพื่อรู้ปัญหาของคนอื่น ผลการวิจัยจึงไม่ได้นำไปใช้แก้ปัญหา ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยโดยคนในชุมชน (Community Centre) ร่วมกันเรียนรู้เรื่องชุมชนของตนเอง เห็นปัญหาของตัวเอง เห็นทางออกหรือทางแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน และทุกคนในชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาและรับผลของการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งเป็นการปรับปรุงวิธีการวิจัยดั้งเดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการมองภาพในองค์รวม ให้ความสำคัญและให้ความสำคัญแก่คุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย เป็นการศึกษแบบเจาะลึกและใช้ระยะเวลาศึกษายาวนาน สร้างข้อสรุปจากหลักฐานและสิ่งที่ค้นพบ นำมารวบรวมอธิบายเป็นภาพรวมในเชิงนามธรรมมิใช่ตัวเลขทางสถิติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

เป็นการศึกษาชุมชน โดยให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งเป็นผู้ร่วมวิจัยด้วย แต่ไม่มีการปฏิบัติการใด ๆ และยังไม่มีการนำไปประยุกต์แก้ปัญหาและวิธีการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการวิจัยที่ผู้วิจัยจะเลือกหรือกำหนดกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นผู้พิจารณาว่าดีและเหมาะสมแล้ว จากนั้นก็นำกิจกรรมนั้น ๆ มาทดลองปฏิบัติการว่าใช้ได้หรือไม่ตามสมมติฐานของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยจะกำหนดเกณฑ์ในการติดตามและประเมินผล ตลอดจน ควบคุมแนวทางการปฏิบัติและนำผลนั้นมาปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมการดำเนินงาน แล้วนำไปทดลองใช้ใหม่จนกว่าจะได้ผลที่ผู้วิจัยพึงพอใจ จากนั้นก็นำไปใช้และเผยแพร่ต่อไป ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้อาจมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมก็ได้

สรุปความว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษารวบรวมหรือการแสวงหา ข้อเท็จจริง ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีกลุ่มบุคคล ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพื่อรู้จัก ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาโดยลงมือปฏิบัติจริง ได้ผลจริง แก้ปัญหาได้จริง เป็นการเรียนรู้จาก ประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางในการแก้ปัญหา สร้างข้อสรุปจากหลักฐานและสิ่งที่ค้นพบ นำมารวบรวม อธิบายเป็นภาพรวมในเชิงนามธรรมมิใช่ตัวเลขทางสถิติ และสามารถนำไปประยุกต์ในการแก้ปัญหาและ วิธีการการวิจัยเชิงปฏิบัติการด้วย

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูวิมลศิลป์กิจ (2560) ได้ศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาและหลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมล้านนาค่าวสืบท พระยาพรหมโวหาร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เนื้อหาในวรรณกรรมล้านนาค่าวสืบทพระยาพรหมโวหารนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางด้านการใช้ภาษาของกวีที่แสดงความเป็นอัจฉริยะในการสร้างรสคำและรสความ สำหรับการสร้าง รสคำ หรืออรรถาธิบายทางเสียงนั้น ท่านใช้ความเปรียบเชิงอุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ หรืออติพจน์ ทำให้เกิดสุนทรียภาพ และสุนทรียรส ที่งดงาม ส่วนหลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมล้านนาค่าวพระยาพรหมโวหาร มีทั้งสิ้น 99 ประการ เป็นประเภทหลักธรรม คาสอน คำพังเพย คติ คำคม คำเปรียบเทียบเปรียบเทียบเปรย อุปมาอุปไมย คติ สุภาษิตต่าง ๆ สำหรับอรรถิพลของวรรณกรรมค่าวสืบทต่อวิถีชีวิตของชาวล้านนา พบว่า มีอทธิพลใน 3 ด้าน ได้แก่ด้านสังคม ด้านความเชื่อต่าง ๆ และด้านการปกครอง

พระครูใบฎีกาสุนิน โสภโณ (มุลจ้อย) นาวัน พรหมใจสา และศิวาพร วังสมบัติ (2560) ได้ศึกษา แนวทางการขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงรายมีความรู้ความเข้าใจบ้างในเรื่องของศีลธรรมและการมีคุณธรรมและจริยธรรมที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้แต่ไม่ดีเท่าที่ควรจึงทำให้เด็กและเยาวชนมีปัญหาต่าง ๆ คือ ด้านศีลธรรม ด้านสังคมและวัฒนธรรม การประพฤติทางกาย การประพฤติทางวาจา การประพฤติทางจิตใจและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรม มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชนทั้งด้านดีและไม่ดี ด้านดี พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ มาเป็นเครื่องมือช่วยเสริมในการดำเนินชีวิตประจำวัน ใช้ในการสื่อสารและเพิ่มประสิทธิภาพในการศึกษาด้านไม่ดี พบว่า จะใช้เครื่องอำนวยความสะดวกไปในทางที่ผิดวัตถุประสงค์ เช่น การขับขี่ยานพาหนะด้วยความประมาทคึกคะนองและการแต่งกายที่ล่อแหลมในเยาวชน

หญิง การใช้คำพูดกับผู้ใหญ่ รวมไปถึงการเสพสิ่งเสพติดชนิดต่างๆ อีกทั้งยังการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรทั้งเยาวชนหญิง-ชายและการใช้เครื่องมือสื่อสารในทางที่ไม่ถูกไม่ควรแนวทางในการขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันช่วยกันในการขับเคลื่อน ทั้ง 3 สถาบัน คือ สถาบันครอบครัว สถาบันศึกษา และสถาบันศาสนา โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวสำคัญที่สุดที่จะขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความปกครองให้มีคุณธรรมจริยธรรมโดยการปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ เน้นให้การศึกษามีความรู้และมีคุณภาพ สมรรถภาพเป็นคนดีของสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนใช้ชีวิตอยู่ร่วมสังคมอย่างมีความสุขและผู้ใหญ่ต้องช่วยกันสอดส่องดูแลให้คำแนะนำ เมื่อเด็กหรือเยาวชนมีปัญหาโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และผู้ใหญ่ก็ต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างแก่เด็กและเยาวชนด้วย

พระครูโสภิตสัทธาธรรม พระอุดมสิทธิธนายก และสุรพล สุยะพรหม (2560) ได้ศึกษา รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนของวัดในจังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนของวัด ในจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า จุดแข็ง มี 2 ข้อ คือ 1.1 สถานศึกษามีเพียงพอ 1.2 เด็กได้รับการศึกษาที่เหมาะสมจุดอ่อน มี 3 ข้อ คือ 2.1 เยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม 2.2 พบเด็กกลุ่มเสี่ยง อาทิเช่น ติดเกมส์ติดยาเสพติด และตั้งครรภก่อนวันอันควร โอกาส มี 1 ข้อคือ 3.1 พ่อแม่มีเวลาอบรมลูก และอุปสรรค มี 1 ข้อ คือ 4.1 การใช้สื่อออนไลน์ในทางไม่สร้างสรรค์

2. แนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนของวัด ในจังหวัดสิงห์บุรี ประกอบด้วยวิธีการ 5 ส่วน คือ 1. ด้านหลักสูตร ต้องพัฒนาหลักสูตรคุณธรรมจริยธรรมที่วัดดำเนินการอยู่ให้ดีขึ้น คือ ค่ายคุณธรรมจริยธรรม เช่น ค่ายวัยใส ค่ายวัยรุ่น ค่ายพักค้างแรม เป็นต้น 2. ด้านผู้เข้าอบรม กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนแต่ละรุ่นควรมีจำนวนไม่มากและ ไม่น้อยเกินไป 3. ด้านวิทยากร วิทยากรต้องผ่านการอบรมการจัดกิจกรรมอบรมค่ายคุณธรรม มีประสบการณ์ที่มีความเชี่ยวชาญในกิจกรรมด้านต่าง ๆ 4. ด้านการจัดการ ต้องพัฒนาสถานที่ เช่น หอพัก ห้องน้ำ บริเวณรอบนอก ความสะอาด และความปลอดภัย เป็นต้น 5. ด้านงบประมาณ จัดทำงบประมาณค่ายที่แสดงให้เห็นถึงที่มาของเงิน เพื่อดำเนินงานค่ายและจัดทำรายละเอียดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จัดทำระบบบัญชีและการเงินในค่ายพร้อมทั้งจัดเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมผู้เกี่ยวข้องด้านการเงิน เพื่อวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณให้เพียงพอ

3. รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน ของวัดในจังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ 1. ด้านความขยันการปลูกฝังนิสัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมีความเพียร ความพยายาม ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อด ทน 2. ด้านความประหยัคนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในวิถีชีวิตการกระทำทั้งหลายต้องเกิดจากจิตสำนึกหรือความตระหนักในคุณและโทษที่มีต่อตนเองและส่วนรวมจนเกิดสำนึกรับผิดชอบ ซึ่งเป็นรากฐานของจิตใจเป็นปัจจัยภายในที่ต้องการอาศัยการ บ่มเพาะอย่างต่อเนื่อง 3. ด้านความซื่อสัตย์ การปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริตช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะควบคุมความประพฤติของตนเอง ขณะอยู่กับผู้อื่น 4. ด้านความมีวินัยความมีวินัยในการแสดงความสามารถความมีวินัยในการรักษาความสะอาดความมีวินัยในการรักษาความเป็นระเบียบ 5. ด้านความสุขภาพ ปลูกฝังให้เด็กมีความตั้งใจจริงในการปรับปรุงพัฒนาการพูดของตัวเอง 6. ด้านความสะอาด การดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด รักษาฟันให้แข็งแรงและ

แปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังการขับถ่าย กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากสารอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด สีสันฉูดฉาด งดบุหรี่ สุรา สารเสพติด 7. ด้านความสามัคคี มอบหมายงานให้เด็กได้ทำงานเป็นกลุ่ม เริ่มจากการทำงานเป็นคู่ และ 8. ด้านความมีน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล ให้ความรักแก่ผู้อื่น และให้ความร่วมมือช่วยเหลืออย่างสุดความสามารถด้วยความจริงใจที่มี ก็ย่อมเป็นที่รัก ที่ต้องการ เป็นคนมีคุณค่าต่อสังคม และเป็นที่ชื่นชมของผู้อื่นเสมอ

พระศรีรัตนมุนี (2561) ได้ศึกษา การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า

1. วิเคราะห์สภาพองค์ประกอบการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า ชุมชนบ้านเชิงผา หมู่ที่ 11 มีประเพณีที่สำคัญ คือประเพณี กั้นข้าวสลากระเพณีกั้นข้าวจีข้าวหลาม ประเพณีตักบาตรข้าวสาร อาหารแห้ง ซึ่งเป็นประเพณีของชาวล้านนา และประเพณีลอยกระทง ประเพณีรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ ทั้งนี้ภายในหมู่บ้านยังมีที่มีความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ชาวบ้านในชุมชนและเยาวชนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่แตกต่างกันออกไปตามบทบาทของแต่ละคน เยาวชนมีหน้าที่ในการช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือพ่อแม่ในกิจการงานต่างๆ เพื่อตอบแทนพระคุณพ่อแม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิด โดยการพิจารณาด้วยเหตุผลและสติปัญญา มีระเบียบวินัยในตนเอง เกิดได้จากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และการอบรมสั่งสอนของคุณครู รู้จักกาลเทศะเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะทำให้เยาวชนเป็นคนที่ดีของชุมชน เยาวชนมีระเบียบวินัยในตนเองเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่น ยอมรับสภาพความเป็นจริง

2. ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนและทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นพบว่า การได้รับความร่วมมือจากสถาบันครอบครัว ต้องเปิดโอกาสให้เขาได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง ควรกระตุ้นให้เยาวชนใช้กระบวนการคิดทำความเข้าใจ เกิดความศรัทธา ใฝ่รู้เรียนรู้ตลอดชีวิต อันเกิดจากการมีคุณธรรมจริยธรรม ด้วยการใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้จะต้องเปิดโอกาสให้เยาวชนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นหรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ การสร้างการเรียนรู้จะเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานนั้น มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถักทอความคิด เพื่อพิชิตปัญหา เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ทุกคนในสังคม ต้องช่วยกันหาแนวทาง วิธีการ กระบวนการที่เหมาะสมเพื่อให้เยาวชนเกิดเป็นความรู้สึกรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ

3. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนจากทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม พบว่า กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนจากทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนทุ่งเสลี่ยม มีความโดดเด่นของเอกลักษณ์วัฒนธรรมด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย สามารถนำมาต่อยอดและบริหารจัดการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์และบริการในท้องถิ่น ทั้งนี้จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกใหม่ของเยาวชนให้มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม และปรับวิธีคิด ทศนคติในการดำเนินชีวิตใหม่ ขณะเดียวกันต้องประสานเชื่อมโยงบทบาทภาครัฐ ท้องถิ่นและชุมชนให้มีส่วนร่วมทำงานด้วยกันได้ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น

อัญญา ไชยปัทม (2561) ได้ศึกษา การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมและแนวทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ ของสถาบันอุดมศึกษาในเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีรูปแบบการส่งเสริม/สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมให้นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 3 กลุ่ม ได้แก่ มหาวิทยาลัยทั่วไป สถาบันเฉพาะทาง และมหาวิทยาลัยทางการแพทย์ พยาบาล จำแนกเป็น 2 แนวทาง คือ การส่งเสริมและสอดแทรกภายในหลักสูตรการศึกษา และภายนอกหลักสูตรการศึกษา 2. ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมในการปลูกฝังแก่นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา 15 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ความมีวินัย ความเสียสละต่อส่วนรวม ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความกตัญญู การมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ความสามัคคี ความประหยัดและพอเพียง การมีสติ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความศรัทธาในหลักศาสนา และการรู้จักกาลเทศะ 3. แนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา 2 ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย และระดับผู้ปฏิบัติ

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ (2561) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม คุณธรรม จริยธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการประเมิน ผลหลักสูตร รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการกำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขต และ ด้านการออกแบบหลักสูตร

2. สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 การกำหนดเป้าหมาย จุดมุ่ง หมายและขอบเขต แนวทางที่ 2 การออกแบบหลักสูตร แนวทางที่ 3 การใช้หลักสูตร แนวทางที่ 4 การ ประเมินผลหลักสูตร

3. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม คุณธรรม จริยธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 4 แนวทาง ประกอบด้วย 50 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านการออกแบบ หลักสูตร 13 ตัวบ่งชี้ ด้านการกำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมายและขอบเขต 11 ตัวบ่งชี้ ด้านการใช้หลักสูตร 13 ตัวบ่งชี้ ด้านการประเมินผลหลักสูตร 13 ตัวบ่งชี้

พระครูสุตภัสสรธรรม พระครูสุธีศัมภีร์ญาณ และพระมหาสำรอง สดัญโต (2563) ได้ศึกษารูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ผลจากการวิจัยการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม โดยจะเริ่มต้นจากพัฒนาการของการเชื่อฟังและการถูกลงโทษไปจนกระทั่งถึงรู้จักรับผิดชอบชั่วดี รู้สึกละอายที่ทำชั่ว มีสติต่อการกระทำจนเกิดเป็นอุปนิสัยต่อการรับผิดชอบต่อสังคม หลักอริยวัฑฒ 5 อันประกอบด้วย คือ ศรัทธา คือ ความเชื่อด้วยปัญญาและเหตุผล ศีล คือ การรักษาศีลของชาวพุทธทั่วไป สุตะ คือ การศึกษาและแสวงหาความรู้ จาคะ คือ การรู้จักเสียสละแบ่งปันแก่ผู้อื่น และปัญญา คือ มีความรู้จริงเข้าใจเหตุผลและรู้เท่าทันโลก คุณธรรมจริยธรรมที่จะช่วยค้ำจุนรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและเป็นเสมือนหน่อแก้วของพระพุทธศาสนา และเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่บุคคลอื่นในสังคมได้ปฏิบัติตาม เพื่อเป็นฐานรากที่

ดีของประเทศชาติในอนาคตข้างหน้าสืบไป ปัญหาที่เยาวชนมีพฤติกรรมความรุนแรงมากขึ้น โดยพบเห็นได้ทั่วไปทั้งในเยาวชนชายและหญิงมีแนวโน้มของการความรุนแรงเพิ่มขึ้น การขาดจิตสาธารณะ หรือความรับผิดชอบต่อสังคม ขาดความเสียสละ ไม่เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ให้ความสำคัญกับกิจกรรมของชุมชนน้อย จากการมีอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่อบอุ่น การใช้อินเทอร์เน็ตและโลกโซเชียลที่ไม่สามารถควบคุมได้ ความคึกคะนองและไม่เคารพกฎหมาย การซึมซับจากพฤติกรรมที่ไม่ดีของผู้คนในสังคม และปัญหาการขาดศีลธรรมและความเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนา ละเลยการนำหลักธรรมคำสอนมาใช้ในการดำเนินชีวิต

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามหลักอริยวัตร 5 ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา การจัดกิจกรรมในหลายรูปแบบ คือ กิจกรรมกลุ่มคือการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมกิจกรรมกลุ่มย่อย กำหนดให้เยาวชนอาสาสมัครเข้าร่วมเข้ากิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามพื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัย กิจกรรมในโรงเรียนที่ต้องอาศัยกิจกรรมร่วมกับการเรียนการสอน และกิจกรรมในครอบครัวที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องทำกิจกรรมด้วยตนเองในชีวิตประจำวัน กิจกรรมต่าง ๆ นั้น ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้น มีความละเอียดต่อการประพฤติดี มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา มีจิตใจที่สงบสุข มีความเสียสละและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น และสังคม

หิมพรรณ รักแตงาม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง สองกระแสแห่งคำสอนว่าด้วยสติ มหาสติปัญญานสูตรและการลดความเครียดด้วยสติ ผลการศึกษาพบว่า กระแสที่หนึ่งหรือคำสอนในมหาสติปัญญานสูตรอันเป็นแนวทางดั้งเดิมนั้น การเจริญสติเป็นไปเพื่อรู้แจ้งนิพพาน ด้วยหลักการคือ สัมมาวายามะ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ผ่านฐานทั้งสี่คือกาย เวทนา จิต ธรรม ส่วนกระแสที่สองนั้น เน้นการบรรเทาความทุกข์ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะความเครียด ความกดดัน ในการทำงานหรือในความสัมพันธ์ หลักการจึงเป็นไปในแนวที่จะช่วยให้เกิดโยนิโสมนสิการ เช่น การยอมรับ ความอดทน ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีการพูดคุย ฝึกสติในรูปแบบและชีวิตประจำวัน เช่น การตามลมหายใจ ทั้งสองกระแสนี้ แม้ใช้คำว่า “สติ” เป็นองค์ธรรมหลัก แต่ให้ความสำคัญแก่องค์ธรรมอื่นๆ ด้วย ทว่า ความแตกต่างอย่างสำคัญคือเป้าหมายที่ต่างกัน อันส่งผลให้หลักการและแนวทางการปฏิบัติต่างกันไปด้วยเป้าหมายที่ต่างกันมีมูลเหตุมาจากการให้ความหมายแก่ “ทุกข์” ที่ต่างกัน กระแสที่สองเน้นถึงการบรรเทาทุกข์ในชีวิตประจำวัน สติจึงเป็นเครื่องมือในการบำบัดวิธีหนึ่งในขณะที่ความทุกข์ในมหาสติปัญญานสูตรนั้นลงลึกไปจนถึงเหตุเกิดเหตุดับของทุกข์ เป็นปรากฏการณ์อย่างละเอียดที่เกิดขึ้นภายในจิต ซึ่งเมื่อดับความทุกข์ในระดับนี้ได้ ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ความหมายของ “ทุกข์” ที่ต่างกันจึงส่งผลให้คำสอนว่าด้วยสติของทั้งสองกระแสแตกต่างกัน

สุวรรณี อ้อแสงชัย บรรพต ดันธีรวงศ์ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2564) ได้ศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความตระหนักรู้คุณค่าในตนเอง เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของเยาวชนโดยพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยพบว่า 1 สภาพปัญหาความตระหนักรู้คุณค่าในตนเองของเยาวชน เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความคิดและทัศนคติ เช่น ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา สังคม และสภาพแวดล้อม 2. รูปแบบการเสริมสร้างความตระหนักรู้คุณค่าในตนเองตามหลักวิทยาการสมัยใหม่ และหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการนำทฤษฎีความตระหนักรู้แบบตะวันตกและหลักธรรมของ

พุทธแบบตะวันออก มาบูรณาการร่วมกัน 3. นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความตระหนักรู้คุณค่าในตนเองโดยพุทธสันติวิธี เป็นกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มี 4 กระบวนการ คือ 1) มีสติ 2) ควบคุมตนเอง 3) นำไปสู่ปัญญา และ 4) วิถีธรรม สู่วิถีสุข โดยมี สติปัญญา 4 อริยสัจ 4 พละ 5 เป็นฐาน สำหรับข้อค้นพบ คือ พละ 5 ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของเยาวชน ทำให้เกิดความตระหนักรู้คุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้การฆ่าตัวตายลดลง

วรรณพิมล บุญทะพันธ์ จิตตินันท์ บุญสุธิกรกุล (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของโปรแกรมสติบำบัดร่วมกับการคิดแบบอริยสัจ 4 เพื่อลดภาวะความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีความเครียดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีความเครียดน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความเห็นว่า การเข้าร่วมโปรแกรมสติบำบัดร่วมกับการคิดแบบอริยสัจ 4 สามารถช่วยลดระดับความเครียดของนักเรียนให้น้อยลง ช่วยปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดด้านลบให้เป็นความคิดด้านบวกตลอดจนมีทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตในทางที่ดีขึ้น

นุชนารถ รอดสอาด ระวีวรรณ วรรณวิไชย และปรวัน แพทยานนท์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการใช้นาฏกรรมบำบัดเพื่อลดภาวะซึมเศร้าของนิสิตชั้นปีที่ 1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มีความเสี่ยงภาวะซึมเศร้า ผลการวิจัยพบว่า 1. การสร้างแผนกิจกรรมนาฏกรรมบำบัดเพื่อลดภาวะซึมเศร้าได้รูปแบบกิจกรรมจำนวน 12 กิจกรรมโดยการมุ่งเน้นการเคลื่อนไหวการรับรู้ของร่างกาย เคลื่อนไหวด้วยอารมณ์และความรู้สึกกระบวนการปรับความคิดและพฤติกรรมที่มีความเชื่อมต่อกับความคิดพฤติกรรมอารมณ์และสรีระซึ่งใช้เวลาในการทำกิจกรรมจำนวน 12 สัปดาห์สัปดาห์ละ 1 ครั้งครั้งละ 60 นาที 2. ผลการทดลองเปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังการใช้นาฏกรรมบำบัดเพื่อลดภาวะซึมเศร้าพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองนาฏกรรมบำบัด เท่ากับ 29.17 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.557 และมีค่าหลังการทดลองและการบำบัดเฉลี่ย 20.67 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.557 โดยพบว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองการใช้นาฏกรรมบำบัดต่ำกว่า ก่อนการทดลองการใช้นาฏกรรมบำบัดอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

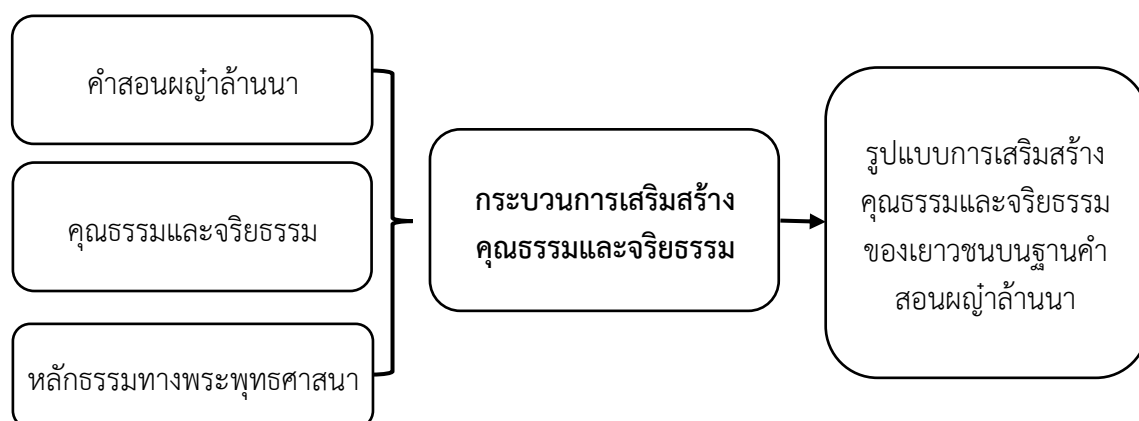
สุพิศ แสงแจ่มใส (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาต้นทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกเพื่อลดภาวะซึมเศร้าของกลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัย ผลการวิจัย ต้นทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกสำคัญที่ช่วยลดภาวะซึมเศร้าสามารถแบ่งได้เป็น 1. ปัจจัยภายในตนเอง ประกอบด้วยทักษะการจัดการกับปัญหา การมีเป้าหมาย การมองโลกในแง่ดี การมีความหวังความเอื้อเฟื้อ และการมองเห็นคุณค่าในตนเอง 2. ปัจจัยจากแรงสนับสนุนทางสังคม ส่วนสาเหตุสำคัญที่นำมาสู่ภาวะซึมเศร้า ได้แก่ ครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิด สภาพสังคมและเศรษฐกิจ และลักษณะภายในบุคคลที่ขาดความสามารถในการรับมือกับปัญหา สรุปผล ต้นทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีส่วนช่วยในการป้องกัน ลดภาวะซึมเศร้า ดังนั้นการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยดูแลบุคคลที่อยู่ในภาวะซึมเศร้า

สรุปความว่า จากศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า เยาวชนมีปัญหาเรื่องคุณธรรมจริยธรรม เยาวชนมีพฤติกรรมความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในเยาวชนชายและหญิง ไม่มีจิตสำนึกหรือความรับผิดชอบต่อสังคม ขาดความเสียสละ ไม่เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น นอกจากนั้น เยาวชน

ยังมีความรู้ความเข้าใจเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมที่สามารถนำไปประพติปฏิบัติน้อย นำไปสู่ปัญหาสังคมด้านต่างๆ ก่อให้เกิดผลกระทบในระดับชุมชน สังคม และประเทศชาติ แนวทางการขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันช่วยกันในการขับเคลื่อน 3 สถาบัน คือ ครอบครัว สถานศึกษา และศาสนา โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวสำคัญที่สุดที่จะขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความปกครองให้มีคุณธรรมจริยธรรมโดยการปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ เน้นให้การศึกษาที่มีความรู้และมีคุณภาพ ควรมีการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม รู้จักรับผิดชอบชั่วดี รู้สึกละอายที่ทำชั่ว มีสติต่อการกระทำจนเกิดเป็นอุปนิสัยต่อการรับผิดชอบต่อสังคม มีการส่งเสริมและสอดแทรกในหลักสูตรการศึกษา โดยแนวทางการพัฒนาทั้งในระดับนโยบาย และระดับผู้ปฏิบัติ

2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

การวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผญาล้านนาจังหวัดเชียงใหม่ มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2.4 กรอบการวิจัย รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผญาล้านนาจังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 การออกแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบใช้กลุ่มปฏิบัติการหนึ่งกลุ่มวัดผล ก่อน-หลัง (One Group Pretest - Posttest Design) โดยการออกแบบการวิจัย มีรายละเอียดดังแผนภาพที่ 1

Gr1 O1 T O2

แผนภาพที่ 1 แบบแผนการวิจัย

- เมื่อ Gr1 หมายถึง หนึ่งกลุ่ม
O1 หมายถึง การทดลองหรือการสอบวัดก่อน
T หมายถึง การใช้นวัตกรรม (หรือการให้เงื่อนไขการทดลอง)
O2 หมายถึง การทดสอบหรือการสอบวัดครั้งหลัง

3.2 การกำหนดพื้นที่การวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดบริบทพื้นที่วิจัยและศึกษาข้อมูลภาคสนามผ่านเครือข่ายวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 แห่ง คือ (1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่(2) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทั้งนี้ เหตุผลของการกำหนดพื้นที่การวิจัยดังกล่าว เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม เปิดโอกาสให้เยาวชนซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแตกต่างได้เข้ามาศึกษาต่อเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีความพร้อมเพื่อให้คณะผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับผู้ให้ข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ จำนวน 150 คน และจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 150 คน รวม 300 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปี ที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 50 คน

1.3 กลุ่มตัวอย่างสำหรับประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จากนักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปี ที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 50 คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2.1 การสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านพญาล้านนา คณะผู้วิจัยจะใช้เป็นประชากรในการศึกษาเพื่อการสัมภาษณ์ โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากในพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่และมีหน้าที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) โดยเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา คณะผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 ท่าน ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตร ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพญาล้านนา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน หัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษา และคณะกรรมการนักศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างแบบปลายเปิด (Semi-structured interview)

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพญาล้านนา ปราชญ์ชาวบ้าน และหัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 5 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.4 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลเบื้องต้นเป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่จริงและเป็นข้อมูลที่เกิดจากคำถามในการวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยรวบรวมคำตอบจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ ข้อมูลที่คณะผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจากเอกสารหลักฐานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากหนังสือ ตำรา เอกสาร ใบลาน คัมภีร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษิตล้านนาต่าง ๆ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาของพญาล้านนารวบรวม

ข้อมูลจากเว็บไซต์และเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ นำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อเป็นข้อมูลรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัย 2 แบบ คือ เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชน และเครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1. เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะคำถามปลายปิด (Closed-ended questions) ใช้ข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ (1) การศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน (2) แบบประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน และ (3) แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนา เป็นลักษณะคำถามปลายปิด (Closed-ended questions) เป็นลักษณะแบบให้เลือกตอบโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามลักษณะคำถามปลายเปิด (Opened-ended questions) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น

2. เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2.1 แบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน และ (2) แบบสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอน พญาล้านนา

2.2 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) คณะผู้วิจัยสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

2.3 การออกแบบและพัฒนาารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ประกอบด้วย (1) รูปแบบการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ 3 Hs และองค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมที่ปฏิบัติ (2) แบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบโดยวัดค่าความสอดคล้องของรูปแบบกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item-Objective Congruence)

2.4 การจัดเวทีวิพากษ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เสนอแนะปรับปรุงแก้ไขข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์ของงาน โดยรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนครอบคลุมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน

3.6 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยโดยอาศัยกรอบแนวคิดกระบวนการทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.1.1 ทำการศึกษาค้นคว้า เอกสาร หนังสือ วรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1.2 นำข้อมูลที่ได้มารวบรวมประเมินผลร่วมกับผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามประเด็นต่าง ๆ และสรุปผล

1.1.3 สร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมผล ได้เป็นข้อคำถามสำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของคำถาม ให้ครอบคลุมเนื้อหาวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของงานวิจัยที่กำหนดไว้ โดยเน้นให้มีลักษณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบตามข้อเท็จจริงได้

1.2 ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของข้อคำถาม ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านโครงสร้างและเนื้อหา (Construct and Content Validity) และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แล้วจึงจะนำมาวิเคราะห์ด้วยดัชนี IOC (Index of item Objective Congruence) เพื่อให้ได้ข้อคำถามมีความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาชัดเจน ซึ่งมีค่า 0.60 ขึ้นไป โดยรายงานของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่ทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. พระมหาวิเศษ ปญญาวชิโร, รศ.ดร. ตรวจสอบด้านระเบียบวิธีวิจัย

2. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร ตรวจสอบด้านเนื้อหา

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ ตรวจสอบด้านภาษา

คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์หาค่าดัชนีความเหมาะสมของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC) ตามสูตรดังนี้

$$\text{สูตร} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความเหมาะสมระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

N = แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่ $+1$ = แนใจว่าเหมาะสม

0 = ไม่แนใจ

-0 = แนใจว่าไม่เหมาะสม

นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบว่ามีคำถามข้อใดที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสงสัยหรือไม่เข้าใจ แล้วนำมาปรับปรุงให้ได้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่มีคุณภาพ แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องที่

ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป (นุชรรัตน์ นุชประยูร, 2559) ซึ่งค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์มีผลการวิเคราะห์และสรุปได้ ดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item-Objective Congruence) ตั้งแต่ 0.60-1.00 ขึ้นไปแสดงว่าแบบสอบถามชุดนี้มีความตรงเชิงเนื้อหา และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

2. แบบสอบถามแบบประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนระหว่างก่อนการทดลองใช้และหลังทดลองใช้รูปแบบมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ ตั้งแต่ 0.60-1.00 ขึ้นไป แสดงว่าแบบสอบถามชุดนี้มีความตรงเชิงเนื้อหา และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

3. แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ ตั้งแต่ 0.60-1.00 ขึ้นไป แสดงว่าแบบสอบถามชุดนี้มีความตรงเชิงเนื้อหา และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

2.1 เป็นการสร้างแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยคณะผู้วิจัยอาศัยหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลด้านเอกสารและข้อมูลจากการแบบสอบถามเพื่อที่จะนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 รูป/คน

2.2 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (face validity) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือจำนวน 3 คน ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา ตัดทอนเพิ่มเติมสำนวนภาษาในแต่ละประเด็น ปรับปรุงตามความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

2.3 การจัดเวทีวิพากษ์ เป็นการเปิดเวทีเพื่อนำเสนอเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้รับทราบ ตรวจสอบความถูกต้อง เสนอแนะปรับปรุงแก้ไขข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อความสมบูรณ์ของงาน

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ

รูปแบบการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

3.1 องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์

สำหรับวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ผู้วิจัยใช้แนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ บลูม (Bloom, 1956, อ้างถึงใน จิรายุทธี อ่อนศรี, 2556) โดยจำแนกจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน คือ 1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคี และด้านอาสาช่วยเหลือ 2. ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เพื่อสร้างเจตคติ ความรู้สึก ค่านิยมที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและด้านอาสาช่วยเหลือ และ 3. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)

3.2 องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ 3 Hs

กระบวนการ 3 Hs สำหรับดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม คณะผู้วิจัยใช้แนวคิดในการกระบวนการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม (Bloom, 1956, อ้างถึงใน จิรายุทธิ์ อ่อนศรี, 2556) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1977, อ้างถึงใน พชร ปิยภักดิ์, 2562) โดยคณะผู้วิจัยสร้างเป็นรูปแบบ 3 Hs คือ 1. Head ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วยการเสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาสติปัญญาในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและด้านอาสาช่วยเหลือ 2. Heart ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วยการเสริมสร้างความรู้สึกรักใคร่ ความปรารถนา ค่านิยมที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาทางด้านจิตใจในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและด้านอาสาช่วยเหลือ และ 3. Hand ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยการเสริมสร้าง ความประพฤติ ที่ถูกต้องร่วมกัน ในการแสดงออก โดยกำหนดเป็นรูปแบบการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการนำเสนอโครงการกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและด้านอาสาช่วยเหลือ

3.3 องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมที่ปฏิบัติ

กิจกรรมที่ปฏิบัติผู้วิจัยใช้แนวคิดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากการบริการสังคม แบบ ICARE ของมาร์ค (Mark, 2001, อ้างถึงใน ประภัสสร สมสถาน, 2562) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้สำหรับให้นักศึกษาเลือกและวิเคราะห์ วางแผนในการปฏิบัติและประเมินผล ประกอบด้วยระบุปัญหา (Identify) การทำงานร่วมกัน (Collaborate) การแสดงออก (Act) การสะท้อนกลับ (Reflection Experiences) การสนับสนุนส่งเสริม (Encourage)

4. การพิจารณาเพื่อรับรองจริยธรรมการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ส่งเครื่องมือการวิจัยเพื่อให้คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตรวจพิจารณา ทั้งนี้ คณะกรรมการได้ตรวจสอบเรียบร้อยแล้วโดยพิจารณาเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้ และออกใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัยตามที่หนังสือ ที่อว 8007/ว.310 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2565 เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไป

3.7 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้เสนอต่อผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่เป้าหมาย

1.2 คณะผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แจกแบบสอบถาม จำนวน 300 ฉบับ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดระเบียบข้อมูล

2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) พระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านผลญาล้านนา โดยดำเนินการสัมภาษณ์เป็นระยะ ๆ จนกระทั่งได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์

2.2 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยจัดประชุมสนทนา กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านผลญาล้านนา ปราชญ์ชาวบ้าน และหัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 5 รูป/คน ในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผลญาล้านนา

2.3 คณะผู้วิจัยประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวกับการเก็บข้อมูล และทดลองใช้รูปแบบ รวมทั้งมีการประชุมเพื่อแนะนำรูปแบบแก่กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาและทดลองใช้ในมหาวิทยาลัย

2.4 ทดลองใช้ตามแผนปฏิบัติการทดลองใช้รูปแบบ จากนั้นเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจัดทำแบบประเมินก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมตนเอง

2.5 การสังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ในขั้นตอนนี้เป็น การสังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผลญาล้านนา โดยเริ่มจากการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การศึกษาภาคสนาม การศึกษาเฉพาะกรณี และจากการประชุมกลุ่ม แล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้นำเสนอในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำไปสู่กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน และประมวลข้อมูลทั้งหมดที่ได้จัดทำร่างรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน แล้วนำเสนอเพื่อจัดเวทีวิพากษ์ เพื่อให้ได้กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผลญาล้านนาที่สมบูรณ์ เชื่อถือได้

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอด้วยตาราง และอธิบายเพิ่มเติม ดังนี้

1.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นรายชื่อ ใช้วิเคราะห์คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

1.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมายรายชื่อ รายการ และความหมายในภาพรวม ใช้เกณฑ์การประเมินความคิดเห็น 5 ระดับ คือ

5 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

เกณฑ์การพิจารณาและให้ความหมายระดับความคิดเห็นคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน โดยใช้ค่าเฉลี่ยมาเทียบเคียงกับเกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1997) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.3 แบบประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ก่อนและหลัง ซึ่งเป็นแบบประเมินพฤติกรรมทางคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนทั้งก่อนและหลังการทดลอง โดยคณะผู้วิจัยปรับปรุงพัฒนาขึ้นจากงานวิจัยของพรนิภา จันทน์น้อย (2560) และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินการรับรู้และพฤติกรรมของเยาวชน ใช้เกณฑ์การประเมินความคิดเห็น 5 ระดับ คือ

5 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับ มาก

3 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีพฤติกรรมในระดับ น้อยที่สุด

เกณฑ์การพิจารณาและให้ความหมายระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้และพฤติกรรมของเยาวชน โดยใช้ค่าเฉลี่ยมาเทียบเคียงกับเกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1997) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 0.50 - 1.49 หมายถึง มีพฤติกรรมปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.4 แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน โดยผู้วิจัยปรับปรุงจากงานวิจัยของพรนิภา จันทน์น้อย และคณะ (2559) ตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (1970) ประกอบไปด้วยคำถาม 15 ข้อ ใช้เกณฑ์การประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบ 5 ระดับ คือ

5 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับ มาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับ น้อยที่สุด

เกณฑ์การพิจารณาและให้ความหมายระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม โดยใช้ค่าเฉลี่ยมาเทียบเคียงกับเกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1997) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 0.50 – 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.5 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ระหว่างก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง วิเคราะห์โดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบทีแบบจับคู่ (Paired Samples t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างตามสมมุติฐานของการปฏิบัติ ทดลองระหว่างก่อนและหลัง โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

คณะผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์หาคำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์สรุปจากแบบสำรวจ และการสัมภาษณ์ แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ทั้งนี้ เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ร่วมกัน จึงต้องมีการจัดระเบียบโครงสร้างและหาความหมายของข้อมูลที่รวบรวมมาเป็นการค้นหาข้อความทั่วไปที่จะบอกความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ และใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลส่วนแรกเชิงบรรยาย (Descriptive) ส่วนที่สองคือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเช่นกัน

ดังนั้น เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น คณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้นำมาเรียบเรียงเพื่อประกอบการและหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ จากข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยในส่วนของ การเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำการจัดระเบียบของข้อมูล เพื่อให้เกิดความสะดวกในการนำมาวิเคราะห์ จากนั้นนำข้อมูลมาประมวลผลนำเสนอเป็นข้อค้นพบ เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผลการวิจัยต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยเป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คณะผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการดังนี้ 1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน 2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่ และ 3. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ จากการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับได้ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

การวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน โดยผลจากการสัมภาษณ์ สามารถนำมาเสนอคำสอนพญาล้านนา และการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ดังปรากฏในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

ที่	คำสอนพญาล้านนา	วิเคราะห์เนื้อหา
1	กินเข้า ทื่อไวตาน้ำ	สอนในเรื่องการกินการอยู่ หรือการทำงานควรทำแต่พอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป
2	แก้มันเต้าแหล้มแซม ปล่ายมันเต็มแม่น้ำ	กล่าวถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่ถูกขยายให้มีความมากเกินความเป็นจริง มากเรื่องมากความไม่รู้ จักจบสิ้นกลายเป็นเรื่องราวใหญ่โตขึ้นไปได้
3	กำบ่มีไผ่บ่ว่า นกจับ ปล่ายคาบ่ตัวปู่ก่อตัวแม่	กล่าวถึงว่าเรื่องราวที่นำมาพูดกันใหญ่โตนั้นถึงจะไม่เป็นความจริงทั้งหมด แต่ก็มีความอยู่บ้างไม่มากนัก
4	กำปากว่าไป เอาตีนย่าไว้	กล่าวถึงบุคคลที่ไม่มีสัจจะในคำพูด ชอบพูดจาให้สัญญากับบุคคลอื่นไว้มาก เพื่อต้องการประโยชน์จากผู้อื่น บุคคลจำพวกนี้มักไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ตนเคยพูดไว้
5	ควันไฟไผ่ห่อบกุ่ม	เปรียบเทียบกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นแม้จะพยายามปกปิดให้เป็นความลับมากเพียงใด ในที่สุดเรื่องราวความลับนั้นย่อมถูกเปิดเผยออกมาในที่สุด
6	ใคร่หื้อเป็นฮักยากนักจักหวัง ใคร่หื้อเห็นจังก่าเดียวก็ได้	การที่จะทำให้คนอื่นมารักเรานั้นทำได้ยาก ต้องอาศัยเวลา และความพยายาม ความอดทน แต่การทำให้คนอื่นเกลียดนั้น เพียง

ที่	คำสอนพญาล้านนา	วิเคราะห์เนื้อหา
		แค่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงเล็กน้อยที่จิตใจเพียงเล็กน้อยก็ทำให้คนอื่นเกลียดเราได้
7	ตำมีหน้าผ่หน้าบ่หัน	กล่าวถึงบุคคลที่ชอบจับผิดบุคคลอื่นอยู่เสมอ กล่าวหา หรือนินทา ให้ผู้อื่นเสื่อมเสีย โดยที่ไม่มองดูตนเอง เรื่องราวหรือความผิดต่าง ๆ ที่ตนเองได้กระทำซึ่งมีมากมายนัก อาจมากกว่าบุคคลที่ตนเองกล่าวถึงก็ได้
8	ต้อมผ้าลายหมาเห่าคั่นกำเก่า จ้างผัดกัน	ใช้สอนบุคคลอื่นไม่ให้พูดในสิ่งที่ผ่านมาแล้วในอดีต เพราะไม่มีประโยชน์ที่จะต้องรื้อฟื้นมาพูดกันอีกอาจเกิดการทะเลาะวิวาทกันได้
9	ปากว่าบ่ดาบใจการบ่ได้	เปรียบกับคนที่ดีแต่พูด แต่ไม่สามารถทำให้สิ่งที่พูดเป็นความจริงขึ้นได้
10	ปากได้ไปเปลื่อง	กล่าวถึงคนที่พุกแก่ง พุดคล่อง สามารถใช้คำพูดแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น กับตัวเองจากเหตุการณ์ที่ไม่ดีให้กลายเป็นดีได้ บุคคลประเภทนี้จะมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถเข้ากับคนได้ทุกประเภท
11	แมวขึ้นควน บ่ม่วนใจหนู	เปรียบกับผู้ใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่จัดขึ้นสำหรับผู้น้อย ย่อมเป็นที่อึดอัดใจของบุคคลเหล่านั้น ทำให้เกิดความเกรงใจ และรู้สึก ไม่สนุกกับกิจกรรมที่จัดขึ้น
12	แลกตามแลกได้แจ็กกันปุด	เป็นสุภาษิตที่กล่าวถึง ความไม่พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ชอบแลกเปลี่ยนสิ่งของกับบุคคลอื่นเรื่อย ๆ จนในที่สุดมักจะได้สิ่งที่ไม่ดีมาเป็นของตน
13	อย่าควักเอาแก่นตำออก แล้ว เอาแก่นบ่ากอกเข้ายัด	เป็นการสอนบุคคลมิให้ทิ้งสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ เพื่อจะรับเอาสิ่งใหม่ โดยสำคัญผิดเห็นว่ามีคุณค่า และทิ้งของเดิมที่มีคุณค่ายิ่งกว่า
14	กินตึงหลายต่ายคนเดียว	การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำร่วมกันหลายๆ คน และรับผลประโยชน์ร่วมกัน แต่ยามใดที่เกิดปัญหาขึ้น มักจะมีคนแก้ปัญหาย่อยคนเดียว ทำให้ภาระที่หนักต้องมาตกอยู่กับคนเดียว ซึ่งเป็นการยากที่จะแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างรวดเร็ว
15	ขว้ามือเป็นลาย หงายมือเป็น ดอก	กล่าวถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานได้หลายประเภทในการทำงานแต่ละครั้งก็สามารถสร้างรายได้ให้จำนวนมาก
16	ของจักเสียหื้อรับใจ ของจักได้ หื้อรับเอา	สอนถึงความกระตือรือร้น ไม่เฉื่อยชาในกิจการงานต่างๆ ตรงกับสุภาษิตภาคกลางที่ว่า "น้ำขึ้นให้รีบตัก"

ที่	คำสอนพญาล้านนา	วิเคราะห์เนื้อหา
17	คนขี้คร้านเยี้ยการอกแตก	คนขี้เกียจมักไม่ชอบทำงานและชอบผลัดวันประกันพรุ่งสะสมงานไว้เป็นจำนวนมาก เมื่อถึงเวลาต้องกลับมาทำอีกก็จะเป็นภาระหนัก
18	คนหมั่นตายหลังด้าน คนขี้คร้านตายหลังหัก	คนขยันจะทำงานพอประมาณแต่ทำทุกวันไม่หยุดถ้าเป็นงานหยาบ หรือแบกของก็เพียงแค่หลังด้าน แต่คนเกียจคร้าน ทำๆหยุดๆ เมื่อถึงงานไว้มากและจะทำให้เสร็จเสียทีเดียวก็เหมือนคนหลังหักล้มเหลวในที่สุด
19	คนหลิวก้าไกล่ คนไต้ก้าไกล่	เปรียบเทียบคนฉลาดกับคนโง่ คนโง่ยอมเป็นเหยื่อของคนฉลาดเสมอ และคนฉลาดจะได้เปรียบในทุกด้าน
20	ใครเวรหื้อกาน ใครน่านหื้อล่น	สอนคนให้การกระทำกิจการงานใด ๆ ก็ตาม ให้ทำอย่างตั้งใจ มีความหมายรอบคอบ มิฉะนั้นอาจจะต้องเสียเวลากลับมาทำใหม่อีก
21	ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว	จิตใจถือว่ามีความสำคัญยิ่ง จิตใจที่เข้มแข็งสามารถทำให้ร่างกายแข็งแรงได้ ยามใดที่จิตใจอ่อนแอทำให้ร่างกายอ่อนแอลงไปด้วย ถ้าต้องการจะให้งานประสบความสำเร็จจะต้องทำงานด้วยใจ
22	งาจ้างหักขำเคิก นอนหลับกับเสียการ	เปรียบเทียบว่า เมื่อลงมือทำงานอะไรแล้วจะต้องทำอย่างเต็มที่เช่นเดียวกับข้างศึกที่รบในศึกสงครามแม้ว่างานข้างจะหักกลางระหว่างการสู้รบ ก็จะต้องสู้ต่อไปจนกว่าจะรู้ผล
23	เงินคำเป็นเจ้า เข้าเป็นนาย	กล่าวถึงให้รู้จักคุณค่าของเงินทองและข้าวของ ไม่ควรที่จะเหยียบย่ำหรือใช้อย่างสุรุ่ยสุร่าย โดยไม่คิดเสียก่อน
24	เงินอยู่ในน้ำ คำอยู่ในดิน	ถ้ามีความขยันหมั่นเพียร ย่อมหาเงินทองได้ เพราะมีอยู่ทั่วไปในน้ำในดิน ตรงกับสุภาษิตภาคกลาง "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว"
25	จะหามก็อาย จะสะพายก็หนัก	ลักษณะของคนที่เกียจคร้านเมื่อให้ทำงานอะไรก็ไม่ยอมทำ ตรงกับสุภาษิตภาคกลาง "งานหนักไม่เอางานเบาไม่สู้"
26	ซื้อควายยามนา ซื้อผ้ายามหนาว	สอนถึงการจับจ่ายซื้อของให้เลือกเวลาที่เหมาะสม ไม่รีบเร่งกระทำในเวลาที่กระชั้นชิดเกินไป เพราะสินค้ามีราคาแพง และอาจจะไม่ถูกใจก็ได้
27	กินนกกินหื้อกินเต้ากิ้งก้อย ใครกินหน้อยหื้อกินเต้าหัวแม่มือ	ถ้าอยากจะสุขสบายในภายหน้าก็ให้กินปัจจุบันให้น้อย ถ้าอยากจะลำบากในภายหน้าให้กินปัจจุบันให้มาก เป็นการสอนให้รู้จักประมาณในการกินการอยู่ให้อยู่ในระดับที่พอดี
28	กินปูน ฮ้อนต๋อง	เปรียบเทียบคนประเภทหนึ่งที่ทำความผิดไว้ เมื่อมีคนอื่นพูดถึงก็รีบปฏิเสธว่าตนเองไม่ได้ทำ ทั้งๆ ที่ไม่มีใครรู้ว่าตัวเขากระทำ

ที่	คำสอนพญาล้านนา	วิเคราะห์เนื้อหา
		แต่เมื่อมีการพูดแก้ตัวขึ้นมาก็ทำให้คนอื่นๆ ทราบว่าเป็นคนทำตรงกับสุภาษิตภาคกลาง "วัวล้นหลังหะ"
29	กินส้มปดีฮาน กินหวานปดีป่า	สอนให้รู้จักการมองการณ์ไกล ไม่ควรหวังประโยชน์เพียงแค่ระยะสั้น
30	กินหื้อปอดตอง หย่องหื้อปอดั่ว	สอนให้รู้จักการประมาณตนในการกินการใช้ การแต่งตัวควรให้เหมาะสมกับฐานะของตนเองไม่กระทำในสิ่งที่เกินฐานะของตน
31	กำกั๊ดดีขายสลิ้นอนสาด	กล่าวถึงบุคคลที่สิ้นคิด ไม่รู้จักขยันและแสวงหาทรัพย์สินเพิ่มเติม สิ่งใดที่มีค่ามีราคาพอขายได้ก็จะขาย แม้ยามยากจนได้นอนที่นอน ก็ขายที่นอนนั้นอีกแล้ว แล้วไปนอนเสื่อแทน
32	คนหลวักก้าไกล่ คนไ้ก้าไกล่	เปรียบเทียบคนฉลาดกับคนโง่ คนโง่ย่อมเป็นเหยื่อของคนฉลาดเสมอ และคนฉลาดจะได้เปรียบในทุกด้าน
33	ของบ่กินฮู้เน่า ของบ่เล่าฮู้ลิม	อาหารที่เก็บไว้โดยที่ไม่ได้รับประทาน ย่อมจะบูดเน่าไปในที่สุด ตำราที่ต้องหมั่นตรวจท่องจำ ไม่เช่นนั้นก็จะลืมเลือน
34	คนดำด้าตัวนอนหงาย บ่ดี กายเหยียบข้าม	คนเมื่อทำความผิดพลาดไป หรือไม่ประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ตั้งใจหวัง ย่อมจะเสียใจเป็นธรรมดา ไม่ควรที่จะซ้ำเติม หรือดูถูกเหยียดหยาม
35	คนเฮาใหญ่แล้วบ่ต้องมาสอน จั้งหิด แมงจอน ไผสอนมัน เต้น	สอนคนให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง ไม่หวังพึ่งหรือขอความช่วยเหลือจากคนอื่นตลอดเวลา บางสิ่งบางอย่างสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
36	ความฮู้นั้นย่อมเฮียนตันกัน ส่วนพหยานนั้นเฮียนกันบ่ได้	สอนให้รู้ว่าทุกๆ คนสามารถเรียนเอาความรู้ได้เท่าเทียมกัน แต่ในเรื่องของความเฉลียวฉลาด ความรอบรู้นั้น ขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคน
37	จะไปล้าอำต่าจั้ง จะไปนั่งกา ประตู	เปรียบเทียบว่าจะทำอะไรให้กระทำด้วยความซื่อสัตย์ ซื่อตรงจะทำให้เป็นที่เชื่อถือของบุคคลทั่วไป
38	เป็นว่าเสีย ตัวว่าพระเจ้า	กล่าวถึงคนที่หลงผิดไปชื่นชมสิ่งที่ไม่ดี เมื่อคนเตือนสติก็คิดว่าเขาอิจฉาไม่อยากให้ตนเองได้ดี เมื่อเกิดผิดพลาดขึ้น มากก็เสียใจที่ไม่เชื่อคำเตือน
39	หันเป็นมีจะไปใครได้ หันเป็นขี้ ไรจะไปดูแควน	สอนคนให้รู้จักประมาณตนเองจงพอใจในสิ่งที่ตนเองนั้นมีอยู่อย่าไปดูหมิ่นคนที่จนกว่าเรา ควรช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถที่จะช่วยได้
40	อยากมีหื้อหมั่นก้า อยากขึ้น สวรรค์จันฟ้าหื้อฆ่าเจ้าเอาของ	อยากร่ำอยากรวยให้มีความขยันขันแข็งในกิจการงาน หรือค้าขาย อยากขึ้นสวรรค์ให้ฆ่ากิเลสตัณหาต่างๆ ที่มีอยู่ในตัว โดยการประพฤติตนดี

ที่	คำสอนพญาล้านนา	วิเคราะห์เนื้อหา
41	เก้ามันเต้าเหล้มเข้ม ปล่าย มันเต็มแม่น้ำ	กล่าวถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่ถูกขยายให้มีความ มากเกินความเป็นจริง มากเรื่องมากความไม่รู้ จักจบสิ้น กลายเป็นเรื่องราวได้
42	กำปากว่าไป เอาตีนย่าไว้	กล่าวถึงบุคคลที่ไม่มีสัจจะในคำพูด ขอบพูดจาให้สัญญากับ บุคคลอื่นไว้ เพื่อต้องการประโยชน์จากผู้อื่น มักไม่ให้ ความสำคัญกับสิ่งที่ตนเคยพูดไว้
43	ใครหื้อเป็นฮักยานักจักหวัง ใครหื้อเห็นจังก่าเดียวก็ได้	การที่จะทำให้คนอื่นมารักเรานั้นทำได้ยาก ต้องอาศัยเวลา และ ความพยายาม ความอดทน แต่การทำให้คนอื่นเกลียดนั้น เพียง แค่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงเล็กน้อยที่ขัดใจเพียงเล็กน้อยก็ทำให้คน อื่นเกลียดเราได้
44	ตำมีหน้าผ่อหน้าบ่หัน	บุคคลที่ขอบจับผิดบุคคลอื่นอยู่เสมอ กล่าวหา หรือนินทา ให้ ผู้อื่นเสื่อมเสีย โดยที่ไม่มองดูตนเอง เรื่องราวหรือความผิดต่าง ๆ ที่ตนเองได้กระทำซึ่งมีมากมายนัก อาจจะมากกว่าบุคคลที่ ตนเองกล่าวถึงก็ได้
45	ตุ้มผ้าลายหมาเห่า คั่นกำเก่า จ้างผัดกัน	สอนบุคคลอื่นไม่ให้พูดในสิ่งที่ผ่านมาแล้วในอดีต เพราะไม่มี ประโยชน์ที่จะต้องรื้อฟื้นมาพูดกันอีก อาจเกิดการทะเลาะวิวาท กันได้
46	ปากได้ไปเปลื่อง	คนที่พูดเก่ง พูดคล่อง สามารถใช้คำพูดแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น กับตัวเองจากเหตุการณ์ที่ไม่ดีให้กลายเป็นดีได้
47	คนหลืวก้าไกล คนไ้ก้าไกล	เปรียบเทียบคนฉลาดกับคนโง่ คนโง่ย่อมเป็นเหยื่อของคนฉลาด เสมอ และคนฉลาดจะได้เปรียบในทุกด้าน
48	คนหมั่นตายหลังด้าน คนขี้ คร้านตายหลังหัก	คนขยันจะทำงานพอประมาณแต่ทำทุกวันไม่หยุดถ้าเป็นงาน หยาบ หรือแบกของก็เพียงแค่หลังด้าน แต่คนเกียจคร้าน ทำๆ หยุดๆ เมื่อทำงานไว้มากและจะทำให้เสร็จเสียทีเดียวก็เหมือน คนหลังหักล้มเหลวในที่สุด
49	ใครเว่ยหื้อกาน ใครน่านหื้อ ล่น	การกระทำสิ่งใด หากต้องการให้กิจการงานนั้นเสร็จเร็ว ต้องทำ อย่างช้าๆ มีความละเอียด สุขุม รอบคอบ ถ้ากระทำอย่างรีบเร่ง อาจจะต้องกลับมาทำใหม่อีกครั้งทำให้งานสำเร็จช้าลงกว่าที่ เป็นอยู่
50	งาจ้างหักชำเค็ก นอนหลับเติก บ่เสียการ	เมื่อลงมือทำงานอะไรแล้วจะต้องทำอย่างเต็มที่ เช่นเดียวกับช้าง ศึกที่รบในศึกสงครามแม้ว่างาช้างจะหักกลางระหว่างการสู้รบ ก็ จะต้องสู้ต่อไปจนกว่าจะรู้ผล

ที่	คำสอนพญาล้านนา	วิเคราะห์เนื้อหา
51	เก๋ามันเต้าแหล้มเข้ม ปล่าย มันเต็มแม่น้ำ	กล่าวถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่ถูกขยายให้มีความ มากเกินความเป็นจริง มากเรื่องมากความไม่รู้ จักจบสิ้น กลายเป็นเรื่องราวใหญ่โตขึ้นมาได้
52	กำปากว่าไป เอาตีนย่าไว้	กล่าวถึงบุคคลที่ไม่มีสัจจะในคำพูด ขอบพูดจาให้สัญญากับ บุคคลอื่นไว้มาก เพื่อต้องการที่จะใช้ประโยชน์จากผู้อื่น บุคคล จำพวกนี้มักไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ตนเองเคยพูดไว้
53	ใครหื้อเป็นฮักยานักจักหวัง ใครหื้อเห็นจั่งกำเดียวก็ได้	การที่จะทำให้คนอื่นมารักเรานั้นทำได้ยาก ต้องอาศัยเวลา และ ความพยายาม ความอดทน แต่การทำให้คนอื่นเกลียดนั้น เพียง แค่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงเล็กน้อยที่ขัดใจเพียงเล็กน้อยก็ทำให้คน อื่นเกลียดเราได้
54	ตุ้มผ้าลายหมาเห่า คั่นกำเก่า จ้างผิดกัน	สุภาษิตที่ใช้สอนบุคคลอื่นไม่ให้พูดในสิ่งที่ผ่านมาแล้วในอดีต เพราะไม่มีประโยชน์ที่จะต้องรื้อฟื้นมาพูดกันอีก อาจเกิดการ ทะเลาะวิวาทกันได้
55	อย่าควักเอาแก่นตำออก แล้ว เอาแก่นปากอกเข้ายัด	เป็นการสอนบุคคลมิให้ทั้งสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ เพื่อที่จะรับเอาสิ่งใหม่ โดยสำคัญผิดเห็นว่ามันมีคุณค่า และทิ้งของเดิมที่มีคุณค่ายิ่ง กว่า
56	อ้าปากบ่แหล้มเข้ม	เป็นสุภาษิตกล่าวถึงคนที่มีปากแล้วพูดไม่ออก เพราะเมื่อพูด ออกไปจะมีผลทำให้เกิดความเดือดร้อน หรือเป็นอันตรายต่อผู้ พูดได้
57	คนซี้คร้านเยี้ยการอกแตก	คนซี้เกียจมักไม่ชอบทำงานและชอบผลัดวันประกันพรุ่งสะสม งานไว้เป็นจำนวนมาก เมื่อถึงเวลาต้องกลับมาทำอีกก็จะเป็น ภาระหนัก
58	จะหามก็อาย จะสะพายก็หนัก	ลักษณะของคนที่เกียจคร้านเมื่อให้ทำงานอะไรก็ไม่ยอมทำ
59	เจ้าก็ว่าง่าย ขวาก็ว่าแดด	กล่าวถึงบุคคลที่ชอบผลัดผ่อนเวลาในการทำงานตลอดโดยมี ข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวเข้าข้างตัวเองตลอด
60	กินน้กกี้ อากินเต้ากิ้งก้อย ใคร่กินหน้อยหื้อกินเต้าหัว แม่มีเอ	ถ้าอยากจะสุขสบายในภายหน้าก็ให้กินปัจจุบันให้น้อย ถ้า อยากจะทำปากในภายหน้าให้กินปัจจุบันให้มาก เป็นการสอน ให้รู้จักประมาณในการกินการอยู่ให้อยู่ในระดับที่พอดี
61	กินหื้อปอดต้อง หย่องหื้อปอดตัว	สอนให้รู้จักการประมาณตนในการกินการใช้ การแต่งตัวควรให้ เหมาะสมกับฐานะของตนเองไม่กระทำในสิ่งที่เกินฐานะของตน
62	กำกั๊ดดีขายสลีนอนสาด	บุคคลที่ลืมนิด ไม่รู้จักขยันและแสวงหาทรัพย์สินเพิ่มเติม สิ่งใด ที่มีค่ามีราคาพอขายได้ก็จะขาย แม้ยามยากจนได้นอนที่นอน ก็ จะขายที่นอนนั้นอีกแล้ว แล้วไปนอนเสื่อแทน

ที่	คำสอนพญาล้านนา	วิเคราะห์เนื้อหา
63	คนฉลาดอย่าปะหมาดคนง่าว	สอนคนให้มีสติมีความระมัดระวังในการกระทำ อย่าคิดว่าตนเองฉลาดและคิดว่าคนอื่นโง่ ทุกคนต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน งานบางอย่างคนฉลาดทำไม่ได้ต้องจ้างหรือขอคนโง่ทำ
64	คนเขาใหญ่แล้วบ่ต้องมาสอน จิ้งหี๊ดแมงจอน ไผสอนมันตัน	สอนคนให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง ไม่หวังพึ่งหรือขอความช่วยเหลือจากคนอื่นตลอดเวลา บางสิ่งบางอย่างสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
65	หันเป็นมีจะไปใครได้ หันเป็นขี้ ไร่จะไปตูแควน	สอนคนให้รู้จักประมาณตนเองจงพอใจในสิ่งที่ตนเองนั้นมีอยู่ และอย่าไปดูหมิ่นคนที่ยากจนกว่าเรา ควรช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถที่จะช่วยได้
66	ใครหื้อเป็นฮักยากนักจักหวัง ใครหื้อเห็นจังก่าเดียวก็ได้	การที่จะทำให้คนอื่นมารักเรานั้นทำได้ยาก ต้องอาศัยเวลา และความพยายาม ความอดทน แต่การทำให้คนอื่นเกลียดนั้น เพียงแค่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงเล็กน้อยที่ขัดใจเพียงเล็กน้อยก็ทำให้คนอื่นเกลียดเราได้
67	ตำมีหน้าผ่อหน้าบ่หัน	บุคคลที่ชอบจับผิดบุคคลอื่นอยู่เสมอ กล่าวหา หรือนินทา ให้ผู้อื่นเสื่อมเสีย โดยที่ไม่มองดูตนเอง เรื่องราวหรือความผิดต่าง ๆ ที่ตนเองได้กระทำซึ่งมีมากมายนัก อาจจะมากกว่าบุคคลที่ตนเองกล่าวถึงก็ได้
68	ตุ้มผ้าลายหมาเห่า คั่นกำเก่า จ้างผัดกัน	สุภาษิตที่ใช้สอนบุคคลอื่นไม่ให้พูดในสิ่งที่ผ่านมาแล้วในอดีต เพราะไม่มีประโยชน์ที่จะต้องรื้อฟื้นมาพูดกันอีก อาจเกิดการทะเลาะวิวาทกันได้
69	แมวขึ้นควน บ่ม่วนใจหนู	เปรียบกับผู้ใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่จัดขึ้นสำหรับผู้น้อย ย่อมเป็นที่อึดอัดใจของบุคคลเหล่านั้น ทำให้เกิดความเกรงใจ และรู้สึก ไม่สนุกกับกิจกรรมที่จัดขึ้น
70	แลกตำแลกได้แจ็กกันปุด	ความไม่พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ชอบแลกเปลี่ยนสิ่งของกับบุคคลอื่นเรื่อย ๆ จนในที่สุดมักจะได้อะไรที่ไม่ดีมาเป็นของตน
71	คนขี้คร้านเยี้ยการอกแตก	คนขี้เกียจมักไม่ชอบทำงานและชอบผลัดวันประกันพรุ่งสะสมงานไว้เป็นจำนวนมาก เมื่อถึงเวลาต้องกลับมาทำอีกก็จะเป็นภาระหนัก
72	กินนั๊กหื้อกินเต้ากั๊งก้อย ใครกินหน้อยหื้อกินเต้าหัวแม่ มือ	ถ้าอยากจะสุขสบายในภายหน้าก็ให้กินปัจจุบันให้น้อย ถ้าอยากจะลำบากในภายหน้าให้กินปัจจุบันให้มาก เป็นการสอนให้รู้จักประมาณในการกินการอยู่ให้อยู่ในระดับที่พอดี
73	กำจ่มกำดามีกำเสียงตี้ ถ้าฟังบ่ ติมันตึงบ่ม่วนหู	คำบ่น คำตำของพ่อ แม่ ผู้หลักผู้ใหญ่จะเป็นคำสอนที่ดี ถึงจะฟังไม่ไพเราะรื่นหูก็ตาม

ที่	คำสอนพญาล้านนา	วิเคราะห์เนื้อหา
74	ไค่หลวกที่อยู่ออยู่ไกล้นักผาชน ไค่ฉลาดที่อยู่ออยู่อ่องอ	ถ้าอยากเป็นคนฉลาดก็ต้องหาโอกาสใกล้ชิดเพื่อเรียนรู้จาก นักปราชญ์ ผู้รู้ และ ต้องฝึกคิด ฝึกใช้สมอง
75	ไต่ข้าวบ่ป็น จะไปพึ่งหมก้นโยน ฮาว	กระทำการใดยังไม่สำเร็จสมบูรณ์ อย่าเพิ่งดีใจ หรือกระทำการ ใดมีคนมาให้ คำแนะนำยังไม่ทันจบก็บอกว่าพอแล้ว รู้แล้ว สุดท้ายก็ทำต่อไม่ได้
76	สอนเป็นไต่ข้าว ตัวกลั่วตักน้ำ	เปรียบเทียบกับคนที่ไม่มีความมั่นใจในตัวเอง บอกกล่าวให้คน อื่นกระทำ ในสิ่งที่ตัวเองไม่กล้าทำทั้งๆ ที่ตัวเองสามารถทำได้ แต่กลับให้คนอื่นทำ
77	ไม้ต้นเดียวบ่เป็นกอ ปอดัน เดียวบ่เป็นเหล่า	คนเราไม่สามารถที่จะอยู่ตามลำพังเพียงคนเดียว และ ไม่ สามารถที่จะทำงานใหญ่ได้สำเร็จลงได้ตามลำพังต้องประสาน และพึ่งพาบุคคลอื่น
78	หลวกใส่ตัวเอาหัวเข้าฮ่ม	บุคคลที่มีความเห็นแก่ตัว ชอบเอาตัวรอดเพียงคนเดียว โดย ไม่ได้ห่วงใยคนอื่นหรือให้ความช่วยเหลือผู้อื่น อยู่ที่ไหนก็มักเอา เปรียบผู้อื่นอยู่เสมอ
79	กำกั๊ดดี เหล็กจีย่อมแป้นพร้าวไต้ กำกั๊ดขี้โล้ พรวไต้ยอมแป้น เหล็กจี้	ถ้ามีความคิดดีก็สามารถทำสิ่งเล็กน้อยเป็นสิ่งที่มีความค่าได้ แต่ ถ้ามีแต่ความคิดไร้แก่นสารก็สามารถทำให้ของที่มีค่าก็ กลายเป็นของด้อยค่าได้
80	ตกต่ำเป็นแป้นดีใครหัว ตกต่ำ ตัวแป้นดีใครให้	อย่าหัวเราะเยาะเมื่อผู้อื่นทำพลาด เพราะเมื่อเราทำพลาดเราก็ จะถูกหัวเราะเยาะเช่นกัน
81	ต่ำอยู่หน้า ผ่อหน้าบ่หัน	ความบกพร่องของคนอื่นนั้น เรามองเห็นได้ชัด แต่ความ บกพร่องของตนแล้วมักจะมองไม่เห็น
82	เมื่อป้อแม่มี กั้นขวางไ้ะขวาง บ๊ะ ป้อแม่ตายละ เป้นบ่า ห้อยนอยจา	คนที่ยามที่พ่อแม่ผู้นั้น ชอบกั้นกั้นขวาง ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เมื่อ พ่อแม่ตายไป ก็ไม่มีเงินไม่มีที่อยู่
83	สอนเป็นไต่ข้าว แต่ตัวตักน้ำ	คนที่มักจะเที่ยวสั่งสอนผู้อื่นแต่ตัวเองกลับทำพลาดเสียเอง
84	กั้นหม้อบ่ฮ้อน บ่เป็นแต่ไฟ มัน เป็นแต่ไฟ บ่าใจกับหม้อ	อย่าด่วนตัดสิน สาเหตุของปัญหา ควรพิจารณาให้รอบคอบ เสียก่อน
85	เก็บผักหื้อเอาตึงเครือ เก็บบ่า เชื่อหื้อเอาตึงขวัน	ทำอะไรให้เรียบร้อย อย่าเอาส่วนที่มีประโยชน์แล้วทิ้งส่วนอื่นไว้
86	ข้ามข้าวยังบ่ป็น อย่าพึ่งหมก้น แยงเงา	ทำอะไรยังไม่สำเร็จอย่าเพิ่งโอ้อวด
87	ปิ่น้องผิดกัน เหมือนพร้าวพันน้ำ อย่าได้ผูกอันกรรมเวร	พี่น้องที่ทะเลาะกันไม่ควรถือโทษโกรธเคืองกัน อย่าได้ผูกอันกรรมเวร
88	คบแอ้งแป้ง คบก่าเป็นก่า	คบคนเช่นไรย่อมเป็นคนเช่นนั้น

ที่	คำสอนพญาล้านนา	วิเคราะห์เนื้อหา
89	ค่อยอยู่ไฟตามน้ำ ทำไฟตามตัว น้ำเพียงใด ดอกบัวเพียงอัน	ทำสิ่งใดก็ให้พอควรแก่ฐานะ
90	กินบ่จางก็เป็นหนี้ ขี้บ่จางก็ เป็นตุ๊ก	คนเราต้องรู้จักประมาณตน
91	ดาบตีไว้ในฝักคนหลวักไว้ในใจ	ควรรู้จักถ่อมตนไม่คุยโวโอ้อวด
92	ขำมน้ำบ่าเล็กจะไปฟุ้งแกเดียว	การทำอะไรไม่ควรใจร้อน
93	เป้งปี้ก็เจ็บต้องเป้งน้องก็เจ็บใจ	คนเราจะมัวแต่พึ่งคนอื่นไม่ได้ ต้องพึ่งตนเอง
94	กลัวล้าจางตาย อายุล้าจางตัว	ให้ระวังตนอย่างมีเหตุผล อย่ากลัวจนไม่กล้าตัดสินใจ
95	ชี้แห้งจับตำหมาขี้ปล่าจับข้าว คั่ว	พึงพอใจของคนแตกต่างกัน บางสิ่งไม่มีใครสนใจบางคน ก็ได้
96	เกิดเป็นคนขึ้นห้วยหื้อสุด ขุดฮู ไหนหื้อตึก	เกิดเป็นคนต้องทำให้ถึงที่สุด อย่าย่อท้อง่าย ๆ
97	แมงบั้งยังบ่ตายกันไปไม้	คนเราจะอดตายก็ต้องกระเสือกกระสนไปตามกำลังอย่าท้อแท้
98	กินแล้วหื้อเก็บ เก็บแล้วหื้อจำ	ให้รู้จักเก็บและจดจำประสบการณ์เอาไว้
99	ตกต่ำเป็นเป็นดีใครหัว ตกต่ำ ตัวเป็นดีใครให้	อย่าหัวเราะเยาะผู้อื่น
100	กันหม้อบ่ฮ้อน บ่เป็นแต่ไห มั่น เป็นแต่ไฟ บ่าใจกับหม้อ	อย่าด่วนตัดสิน สาเหตุของปัญหา ควรพิจารณาให้รอบคอบ เสียก่อน

จากตารางที่ 4.1 พบว่า เนื้อหาของพญาล้านนามีลักษณะเป็นสุภาษิตล้านนา คติคำสอน กำเมือง กำป่าเก่า รวมทั้งภาษิตกำเมือง กำเมืองสอนใจ เป็นแหล่งภูมิปัญญาด้านคำสอนที่ช่วยขัดเกลาสั่งสอนเยาวชนในสังคมให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข โดยการถ่ายทอดคำสอนพญาล้านนาเรื่องต่าง ๆ นั้น ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน พบว่า “พญาล้านนานั้นได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อ ความศรัทธาและความผูกพันที่ชาวล้านนามีต่อพระพุทธศาสนา โดยคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกลงสู่จิตใจของชาวล้านนาอย่างแนบแน่น หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้สะท้อนภาพให้เห็นจากภาษิตคำสอนที่ชาวล้านนายึดถือและปฏิบัติตามอย่างเหนียวแน่น เยาวชนสามารถนำไปพัฒนาด้านทัศนคติ การเข้าใจโลก การคิดเหตุผลความเป็นจริง การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม บุคลิกภาพ การปรับตัว จิตสาธารณะ ความเชื่อ รวมทั้งนำไปใช้พัฒนาด้านอัตลักษณ์ การรักษาขนบประเพณีวัฒนธรรมและภาษา” นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ยังได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เนื้อหา คำสอนพญาล้านนายังมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีชีวิตของผู้คน เพราะเป็นถ้อยคำกล่าวเกี่ยวข้องกับ ศาสนาและวัฒนธรรม ที่แฝงความหมายอันลึกซึ้ง ซึ่งจะช่วยสอนให้บุคคลมีการดำเนินชีวิตได้อย่างมี

สติ และประพฤติอยู่ในศีลธรรมอันดี สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่นได้”

ในประเด็นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศาสนา ได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า “เยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติในอนาคต เยาวชนที่มีคุณภาพนอกจากจะมีสุขภาพ กาย สุขภาพจิตและมีสติปัญญาที่ดีแล้ว ยังต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการ ดำเนินชีวิตอีกด้วย จึงจะเป็นบุคคลที่เรียกว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีภูมิคุ้มกัน ยืนหยัดอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข พระพุทธศาสนาถือเป็นแหล่งรวมหลักธรรมคำสอน ต้นแบบ และระบบจริยธรรม ของสังคมไทย เด็กและเยาวชนควรได้รับการศึกษาเรียนรู้คำสอนทางพระพุทธศาสนา และแนวปฏิบัติ ของชาวพุทธ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตและบทบาทหน้าที่ที่พึงปฏิบัติใน สังคมไทย” เช่นเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิทางที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ได้ให้สัมภาษณ์โดยเสนอมุมมองว่า “สภาพปัจจุบันนี้ผู้คนส่วนใหญ่ต่างใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักประหยัดอดออม และที่เกิดขึ้นกับ นักเรียนคือ นักเรียนนำเงินมาโรงเรียนเกินความจำเป็น และซื้อสิ่งที่ไม่จำเป็นหลายครั้ง ทำให้ ผู้ปกครองเสียค่าใช้จ่ายให้กับนักเรียนแต่ละคนมาก แต่ถ้ารู้จักประหยัดอดออม เงินออมสามารถนำไป ซื้ออุปกรณ์การเรียนได้แทนที่ผู้ปกครองจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก จะทำให้ค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ลดลง การรู้จักประหยัดโดยการใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นและเหมาะสมกับสภาพตนเองและครอบครัว”

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า จากการวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาแล้ว คำสอนพญาล้านนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง มีระเบียบวินัย มีความตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ดีเพิ่มมากขึ้น ทำให้โรงเรียนลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากพฤติกรรมไม่เหมาะสมเช่น ความก้าวร้าว พุดโกหก พุดจา พุดบคาย ลักเล็กขโมยน้อย นักเรียนมีความเชื่อและ ศรัทธาผลกรรมของการเป็นคนดี นักเรียนเข้าใจ สภาพความเป็นอยู่ของตนและอยู่อย่างพอเพียง มีความสุขตามอัตภาพของตนเองและครอบครัว

4.2 การศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

การศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือด้วยแบบสอบถาม จำนวน 300 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเพื่อคำนวณหาค่าสถิติต่าง ๆ สำหรับตอบปัญหา และ วัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งได้มาจากการตอบแบบสอบถามของเยาวชน จำนวนแบบสอบถาม 300 ฉบับ เมื่อจำแนกตาม เพศ ระดับชั้นปีการศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง รายจ่ายต่อเดือนของนักศึกษา ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1	เพศ		
	ชาย	127	42.33
	หญิง	173	57.66
2	ระดับชั้นปีการศึกษา		
	ชั้นปีที่ 1	76	25.33
	ชั้นปีที่ 2	63	21.00
	ชั้นปีที่ 3	70	23.33
	ชั้นปีที่ 4	91	30.33
3	อาชีพของผู้ปกครอง		
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	64	21.33
	พนักงานบริษัทเอกชนฯ	26	8.66
	เกษตรกร	87	29.00
	รับจ้างทั่วไป	96	32.00
	รับราชการ	19	6.33
	รัฐวิสาหกิจ	8	2.66
4	รายจ่ายต่อเดือนของนักศึกษา		
	ต่ำกว่า 3,000 บาท	79	26.33
	3,001 - 5,000 บาท	102	34.00
	5,001 - 7,000 บาท	83	27.66
	7,001 - 10,000 บาท	21	7.00
	10,000 บาทขึ้นไป	15	5.00
รวม		300	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเยาวชน จำนวน 300 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57.66 ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.33 รองลงมาศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 25.33 น้อยที่สุดคือศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 21.00 อาชีพของผู้ปกครอง คืออาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.00 รองลงมาคืออาชีพ

เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 29.00 น้อยที่สุดคืออาชีพรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 2.66 มีรายจ่ายต่อเดือนระหว่าง 3,001 - 5,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.00 รองลงมาคือระหว่าง 5,001 - 7,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 27.66 น้อยที่สุดคือ 10,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5.00

ตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

จากการศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวนับจำนวน 300 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน โดยรวมและรายด้าน

ข้อที่	คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน	n = 300			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	
1	ความมีระเบียบวินัย	3.37	0.70	ปานกลาง	5
2	ความรับผิดชอบ	3.49	0.63	ปานกลาง	2
3	ความซื่อสัตย์	3.44	0.64	ปานกลาง	3
4	ความเสียสละ	3.66	0.61	มาก	1
5	ความอดทน	3.42	0.68	ปานกลาง	4
รวมเฉลี่ย		3.47	0.63	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.3 พบว่า คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านความเสียสละ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.61) รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.63) และมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความมีระเบียบวินัย ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.70)

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความมีระเบียบวินัย

ข้อที่	คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความมีระเบียบวินัย	n = 300			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	
1	นักศึกษาเข้าเรียนตรงต่อเวลาทุกครั้ง	3.42	0.78	ปานกลาง	4
2	นักศึกษาส่งงานตรงตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย	3.46	0.65	ปานกลาง	3
3	ศึกษานำขนม/อาหาร/เครื่องดื่มมารับประทานในห้องเรียน	3.21	0.73	ปานกลาง	5
4	นักศึกษาทิ้งเศษกระดาษหรือขยะไว้บนเก้าอี้หรือบนพื้นห้อง	2.98	0.67	ปานกลาง	6

ข้อที่	คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความมีระเบียบวินัย	n = 300			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	
5	นักศึกษาแต่งกายตามระเบียบของมหาวิทยาลัย	3.52	0.63	มาก	2
6	เมื่อเดินผ่านอาจารย์นักศึกษาจะแสดงความเคารพ แม้ว่าไม่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนั้นมาก่อน	3.68	0.74	มาก	1
รวมเฉลี่ย		3.37	0.70	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.4 พบว่า คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนด้านความมีระเบียบวินัย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เมื่อเดินผ่านอาจารย์นักศึกษาจะแสดงความเคารพ แม้ว่าจะไม่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนั้นมาก่อน ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.74) รองลงมาคือ นักศึกษาแต่งกายตามระเบียบของมหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.63) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ นักศึกษาทิ้งเศษกระดาษหรือขยะไว้บนเก้าอี้หรือบนพื้นห้อง ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.67)

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความรับผิดชอบ

ข้อที่	คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความรับผิดชอบ	n = 300			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	
1	นักศึกษาแจ้งให้อาจารย์ทราบเมื่อเห็นทรัพย์สินสมบัติของทางมหาวิทยาลัยเสียหาย	3.60	0.57	มาก	1
2	นักศึกษาเข้าเรียนทุกครั้ง ไม่เคยขาด	3.45	0.58	ปานกลาง	4
3	นักศึกษาดักเตือนเพื่อนไม่ให้ทำลายสิ่งของที่เป็นสาธารณประโยชน์	3.59	0.69	มาก	2
4	เมื่อตื่นสายนักศึกษาจึงตัดสินใจไม่มาเรียน	3.52	0.72	มาก	3
5	เวลานัดทำงานกลุ่มกับเพื่อนนักศึกษามักมาสายและเป็นคนสุดท้าย	3.32	0.61	ปานกลาง	5
รวมเฉลี่ย		3.49	0.63	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.5 พบว่า คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนด้านความรับผิดชอบ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักศึกษาแจ้งให้อาจารย์ทราบเมื่อเห็นทรัพย์สินสมบัติของทางมหาวิทยาลัยเสียหาย ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.57) รองลงมาคือ นักศึกษาดักเตือนเพื่อนไม่ให้ทำลายสิ่งของที่เป็นสาธารณประโยชน์ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.69) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ เวลานัดทำงานกลุ่มกับเพื่อนนักศึกษามักมาสายและเป็นคนสุดท้าย ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.61)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความซื่อสัตย์

ข้อที่	คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความซื่อสัตย์	n = 300			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	
1	เมื่อนักศึกษาเก็บของได้พยายามคืนเจ้าของ	3.88	0.72	มาก	1
2	นักศึกษาไม่เข้าร่วมทำกิจกรรมแต่ให้เพื่อนเช็กชื่อให้	3.48	0.61	ปานกลาง	3
3	นักศึกษาลอกการบ้านเพื่อนส่งอาจารย์	3.10	0.68	ปานกลาง	6
4	นักศึกษามักปลื้มตัวเมื่อเพื่อนชวนดื่มสุรา/ เล่นการพนัน	3.41	0.54	ปานกลาง	4
5	นักศึกษาแอบจดคำตอบเข้าไปดูในห้องสอบ	3.23	0.61	ปานกลาง	5
6	นักศึกษาส่งหนังสือคืนห้องสมุดตรงเวลา	3.59	0.70	มาก	2
รวมเฉลี่ย		3.44	0.64	ปานกลาง	

จากตารางที่ 4.6 พบว่า คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เมื่อนักศึกษาเก็บของได้พยายามคืนเจ้าของ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือนักศึกษาส่งหนังสือคืนห้องสมุดตรงเวลา ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.70) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือนักศึกษาลอกการบ้านเพื่อนส่งอาจารย์ ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.68)

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความเสียสละ

ข้อที่	คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความเสียสละ	n = 300			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	
1	นักศึกษابริจาคสิ่งของให้ผู้ประสบทุกข์ภัย	3.85	0.71	มาก	1
2	นักศึกษามาช่วยเหลืองานมหาวิทยาลัยเมื่อได้รับการขอความร่วมมือถึงแม้จะเป็นวันหยุด	3.56	0.56	มาก	5
3	นักศึกษาแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนยืมด้วยความเต็มใจ	3.59	0.72	มาก	4
4	นักศึกษายินดีสละสิทธิ์บางอย่างของตนเองเพื่อส่วนรวม	3.66	0.57	มาก	3
5	นักศึกษอธิบายและถ่ายทอดความรู้หากเพื่อนไม่เข้าใจเรื่องนั้น ๆ	3.78	0.54	มาก	2
6	นักศึกษาช่วยเหลืองานบ้านโดยไม่เกี่ยงงอน	3.53	0.61	มาก	6
รวมเฉลี่ย		3.66	0.61	มาก	

จากตารางที่ 4.7 พบว่า คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนด้านความเสียสละ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักศึกษาบริจาคสิ่งของให้ผู้ประสบทุกข์ภัย ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.71) รองลงมาคือนักศึกษาอธิบายและถ่ายทอดความรู้หากเพื่อนไม่เข้าใจเรื่องนั้น ๆ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.54) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือนักศึกษาช่วยเหลืองานบ้านโดยไม่เกี่ยงงอน ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.61)

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับที่ของคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความอดทน

ข้อที่	คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ด้านความอดทน	n = 300			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	
1	นักศึกษาปฏิเสธคำชักชวนให้โดดเรียนเพื่อไปเที่ยวกับเพื่อน	3.61	0.63	มาก	1
2	นักศึกษาใช้กำลังในการตัดสินปัญหา	3.13	0.71	ปานกลาง	5
3	นักศึกษาทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วง	3.56	0.63	มาก	3
4	นักศึกษาซื้อสิ่งของฟุ่มเฟือยตามกระแสนิยม	3.58	0.74	มาก	2
5	นักศึกษาทนฟังเพื่อนปรึกษาปัญหาทางโทรศัพท์เป็นชั่วโมง	3.23	0.69	ปานกลาง	4
รวมเฉลี่ย		3.42	0.68	มาก	

จากตารางที่ 4.8 พบว่า คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนด้านความอดทน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักศึกษาปฏิเสธคำชักชวนให้โดดเรียนเพื่อไปเที่ยวกับเพื่อน ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.63) รองลงมาคือนักศึกษาซื้อสิ่งของฟุ่มเฟือยตามกระแสนิยม ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.63) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือนักศึกษาใช้กำลังในการตัดสินปัญหา ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 0.71)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเยาวชน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.9 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

ที่	ปัญหา	ความถี่	ที่	แนวทางพัฒนา	ความถี่
1	เยาวชนขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน	287		ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติ ปัญญา มีความรู้	285

ที่	ปัญหา	ความถี่	ที่	แนวทางพัฒนา	ความถี่
	คือ อาจจะมีอยู่บ้าง แต่เป็นแบบฉาบฉวยไม่เกิดผลที่ถาวร			สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	
2	เยาวชนรับกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยมโดยปราศจากภูมิคุ้มกัน ขาดการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	245		สถาบันการศึกษาควรกำหนดหลักคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ดำเนินการสร้างความตระหนักและปลูกฝังส่งเสริมโดยเร่งด่วน	241
3	สังคมไทยเต็มไปด้วยการแข่งขัน ทำให้ผู้คนเกิดความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนจนขาดความยับยั้งชั่งใจ กระทำในสิ่งที่ผิด ไม่คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรม	123		การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องอาศัยความร่วมมือตั้งแต่คนในครอบครัว เพื่อนฝูง ครูอาจารย์ สังคม รวมถึงประเทศชาติ ผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่าง ครูอาจารย์คอยชี้แนะในสิ่งที่ถูกต้อง โรงเรียน วัด ช่วยอบรมปลูกฝัง และขัดเกลาจิตใจ	103

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาคุณธรรมและจริยธรรม คือ เยาวชนขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน คืออาจจะมีอยู่บ้าง แต่เป็นแบบฉาบฉวยไม่เกิดผลที่ถาวรมากที่สุดจำนวน 287 คน และได้แนะนำเสนอแนวทางพัฒนา คือ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนให้ มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติ ปัญญา มีความรู้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มากที่สุดจำนวน 285 คน

4.3 การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

4.3.1 รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

จากการศึกษาเนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน และศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน คณะผู้วิจัยนำมาใช้ในการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา คือ การบูรณาการและผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตนเอง การใช้ตัวแบบและกรณีศึกษาใช้คำสอนพญาล้านนาเป็นฐาน และการเรียนรู้จากคำสอนพญาล้านนาไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา โดยมีหลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.1 การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมดำเนินการเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาจิตใจและพฤติกรรมไปพร้อมกันบนฐานคำสอนพญาล้านนา

1.2 การเสริมสร้างใช้หลักการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการหลักของการพัฒนาด้านสติปัญญา จิตใจ และพฤติกรรมเข้ากับเนื้อหาแนวคิดหลักของคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

1.3 ใช้หลักการเรียนรู้โดยอาศัยตัวแบบที่ก่อให้เกิดผลดีมากกว่าพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียและเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและความถูกต้องเป็นหลัก ซึ่งเป็นไปตามสิทธิของตนและของผู้อื่น ไม่พยายามลิดรอนสิทธิของผู้อื่นเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

2. องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา มีรายละเอียดดังนี้

2.1 เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา

2.2 เพื่อสร้างเจตคติความรู้สึกและค่านิยมที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา

2.3 เพื่อวางแนวทางความประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกันในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา

3. องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ ประกอบไปด้วยกระบวนการการเรียนรู้ 3 Hs เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

3.1 กิจกรรม Head ด้านพุทธิพิสัย คือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย 1. กิจกรรมเตรียมความพร้อม กิจกรรมละลายพฤติกรรม 2. บทเพลงเพลงสื่อความหมายรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือ 3. เกม Kahoot (ประเมินก่อนการทดลอง) และ 4. บรรยายให้ความรู้คุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือ

3.2 กิจกรรม Heart ด้านจิตพิสัย คือ การสร้างเจตคติ ความรู้สึกค่านิยมที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย 1. การบรรยายโดยนักศึกษามีส่วนร่วม 2. วิดีทัศน์บุคคลต้นแบบ/กรณีศึกษา 3. กิจกรรมสะท้อนคิด 4. แบ่งปันประสบการณ์ และ 5. วิพากษ์ ด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือ

3.3 กิจกรรม Hand ทักษะพิสัย คือ การวางแนวทางความประพฤติการลงมือปฏิบัติร่วมกันในคุณธรรมจริยธรรมด้านรัก สามัคคี อาสา ช่วยเหลือในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย 1. กิจกรรมกลุ่มระดมสมอง 2. การนำเสนอโครงงานแนวปฏิบัติกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือ 3. วิพากษ์โครงงาน และ 4. เกม Kahoot (ประเมินหลังการทดลอง)

3.4 องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ประกอบไปด้วย

3.4.1 การประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคี และอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา ใช้แบบประเมินผลระหว่างก่อนและหลังจัดกิจกรรม ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย ถาม-ตอบ

3.4.2 การประเมินผลด้านเจตคติความรู้สึกละค่าที่ถูกต้องในคุณธรรม จริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา ประเมินจากการสังเกต พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสะท้อนคิด กิจกรรมแบ่งปันประสบการณ์ การวิพากษ์ด้านรัก สามัคคี และอาสาช่วยเหลือ

3.4.3 การประเมินด้านความประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกันประเมินจาก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มระดมสมอง การมีส่วนร่วมในการนำเสนอโครงการงานแนวปฏิบัติกิจกรรม คุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคี ด้านอาสาช่วยเหลือ และการมีส่วนร่วมในการวิพากษ์โครงการงาน

4.3.2 การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบโดยใช้การหาค่าความสอดคล้องของ รูปแบบกับวัตถุประสงค์ (The Index of Item Objective Congruence: IOC)

ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบโดยใช้การหาค่าความสอดคล้องของรูปแบบกับ วัตถุประสงค์ (The Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนด้านคุณธรรมจริยธรรม รายละเอียดในการ ประกอบไปด้วยการประเมินด้านหลักการของรูปแบบการจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัด กิจกรรม และกระบวนการจัดกิจกรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน ให้ความเห็นว่ารูปแบบกับ วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกันโดยมีค่าความสอดคล้องของรูปแบบกับวัตถุประสงค์ (IOC: The Index of Item-Objective Congruence) ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.60

4.3.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบน ฐานคำสอนพญาล้านนา ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

การทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนระหว่างก่อนและหลัง การทดลองโดยกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ผลการวิเคราะห์ดังตาราง ที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นในการทดลองใช้รูปแบบการ เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ระหว่างก่อน และหลังการทดลอง ด้านความรักสามัคคี

การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน บนฐานคำสอนพญาล้านนา ด้านความรักสามัคคี	ระดับความคิดเห็น			
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ท่านมีความรู้สึกยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี	3.12	0.74	3.34	0.63
2. ท่านคิดว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมความสามัคคีมีความมี ความจำเป็นและมีความสำคัญ	3.49	0.68	3.59	0.69
3. ท่านแสดงความรักต่อผู้อื่นด้วยความปรารถนาให้ผู้อื่นมี ความสุข	3.28	0.73	3.67	0.71

การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน บนฐานคำสอนพญาล้านนา ด้านความรักสามัคคี	ระดับความคิดเห็น			
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
4. ท่านคิดว่าในการอยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องมีความรักซึ่งกันและกัน	3.40	0.79	3.98	0.57
5. ท่านคิดว่าทุกคนมีความสำคัญและจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน	3.83	0.67	4.18	0.52
รวม	3.42	0.72	3.75	0.62

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคิดเห็นของเยาวชนในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาด้านความรักสามัคคี มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลอง ($\bar{X} = 3.75$) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 3.42$)

ตารางที่ 4.11 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นในการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ด้านอาสาช่วยเหลือ

การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน บนฐานคำสอนพญาล้านนา ด้านอาสาช่วยเหลือ	ระดับความคิดเห็น			
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
6. ท่านเห็นว่าในสังคมจำเป็นต้องมีผู้ที่อาสาให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	3.52	0.54	3.64	0.61
7. ท่านช่วยเหลือเพื่อนที่ลำบากตามกำลังความสามารถของนักศึกษา	3.19	0.62	3.39	0.54
8. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่คณะหรือมหาวิทยาลัยจัดขึ้น	3.28	0.63	3.41	0.66
9. ท่านช่วยทบทวนบทเรียนให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ	3.36	0.69	3.68	0.57
10. ท่านช่วยเหลืองานด้วยความเต็มใจแม้จะไม่ได้รับการร้องขอ	3.53	0.65	3.71	0.52
รวม	3.37	0.62	3.56	0.58

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ความคิดเห็นของเยาวชนในการใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาด้านอาสาช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลอง ($\bar{X} = 3.56$) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($\bar{X} = 3.37$)

ตารางที่ 4.12 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม บนฐานคำสอนพญาล้านนา		$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ด้านรักสามัคคี	ก่อนการทดลอง	3.42	0.72	6.19	0.00**
	หลังการทดลอง	3.75	0.62		
ด้านอาสาช่วยเหลือ	ก่อนการทดลอง	3.37	0.62	7.25	0.00**
	หลังการทดลอง	3.56	0.58		
ภาพรวม	ก่อนการทดลอง	3.39	0.67	6.72	0.00**
	หลังการทดลอง	3.65	0.60		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4.12 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาในภาพรวม พบว่า หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองใช้รูปแบบ เฉลี่ย 3.39 และหลังการทดลองใช้รูปแบบ เฉลี่ย 3.65 และเมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านรักสามัคคี หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองใช้รูปแบบ เฉลี่ย 3.42 และหลังการทดลองใช้รูปแบบ เฉลี่ย 3.75

ด้านอาสาช่วยเหลือ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองใช้รูปแบบ เฉลี่ย 3.37 และหลังการทดลองใช้รูปแบบ เฉลี่ย 3.65

4.3.4 การประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนา

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนา โดยสอบถามจากเยาวชนจำนวน 50 คน (n=50) ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและลำดับที่ ผลการประเมินความพึงพอใจของเยาวชนต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม บนฐานคำสอนพญาล้านนา

ข้อที่	รายการประเมิน	n = 50			ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	
1	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น	3.61	0.63	มาก	11
2	รูปแบบส่งเสริมให้เยาวชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์/คิดแก้ปัญหาในการช่วยเหลือสังคม	3.53	0.71	มาก	14

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	n = 50			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	
3	ท่านชอบเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคี	3.56	0.63	มาก	13
4	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้เข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	3.78	0.74	มาก	4
5	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้มีความกล้าในการแสดงออกมากขึ้น	3.64	0.69	มาก	9
6	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านอาสาช่วยเหลือทำให้นักศึกษาได้นำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริง	3.50	0.58	มาก	15
7	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม	3.91	0.59	มาก	1
8	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านอาสาช่วยเหลือทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น	3.85	0.67	มาก	3
9	ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือ	3.60	0.60	มาก	12
10	ท่านชอบเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านอาสาช่วยเหลือ	3.73	0.61	มาก	6
11	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีทำให้ท่านได้นำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริง	3.66	0.61	มาก	8
12	รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้าน รักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือโดยเน้นกระบวนการกลุ่มมีความสนุกสนาน	3.86	0.74	มาก	2
13	กิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้าน รักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือสามารถศึกษาได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน	3.63	0.79	มาก	10

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	n = 50			ลำดับ ที่
		$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	
14	รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้ใฝ่อยากเข้าร่วมกิจกรรม	3.75	0.73	มาก	5
15	รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้ รู้สึกกระตือรือร้นและอยากติดตามเนื้อหาอยู่เสมอ	3.72	0.69	มาก	7
รวมเฉลี่ย		3.68	0.66	มาก	

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของเยาวชนต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้มีความรับผิดชอบต่องานของตนเองและต่อส่วนรวม มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.59) รองลงมา คือ รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม มีความสนุกสนาน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.74) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.59)

การสังเคราะห์การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่

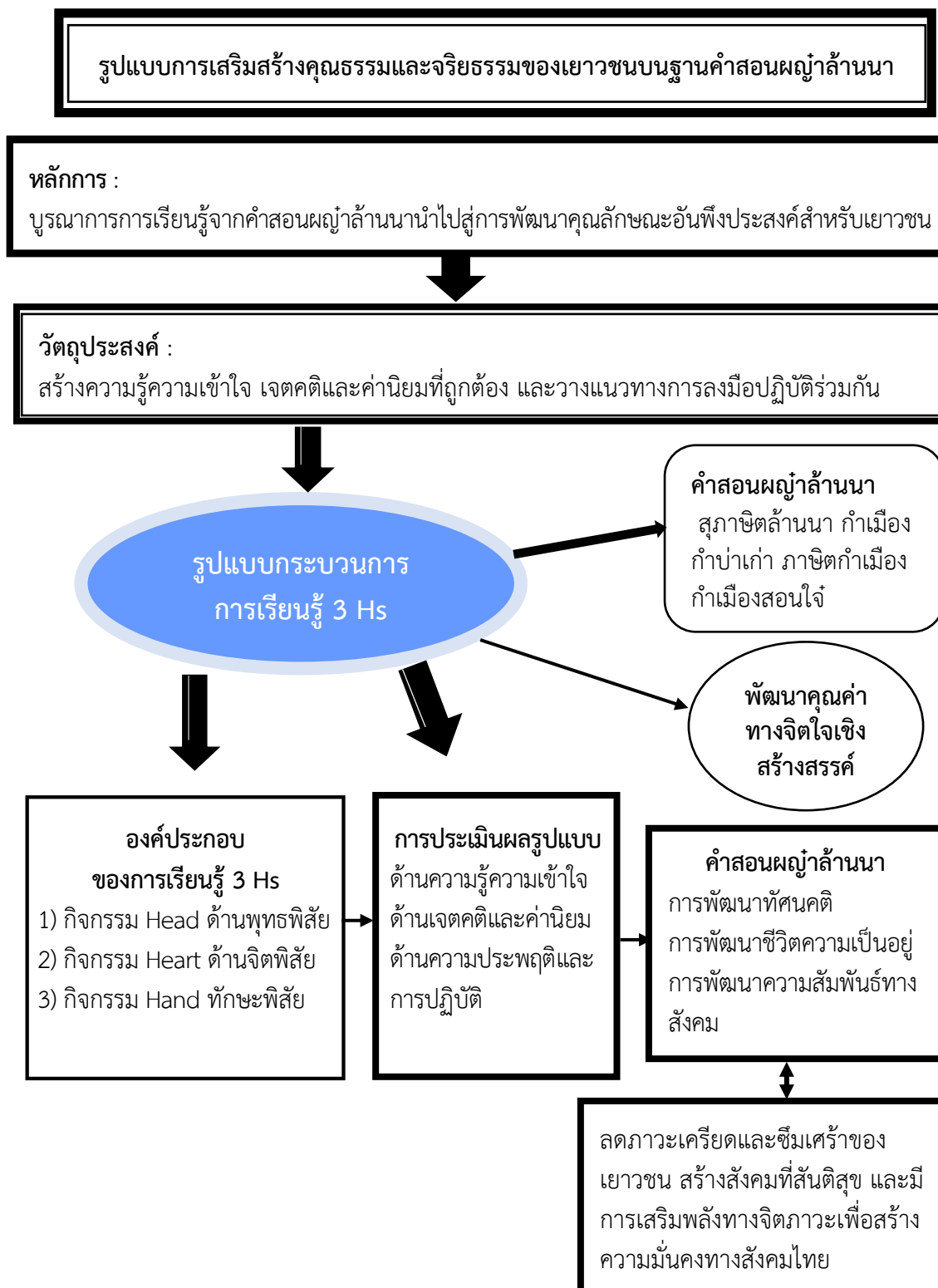
คำสอนพญาล้านนาเป็นคำกล่าวที่มักใช้เพื่อการสอนหรือการเตือนใจ เป็นคำพูดที่สืบเนื่องกันมานาน เรียกว่าสุภาษิตล้านนา ซึ่งเป็นคำภาษิตที่ถูกแต่งโดยคนล้านนา โดยใช้ภาษาล้านนาในการแต่ง เพื่อใช้ในการสั่งสอนคนในท้องถิ่นล้านนา โดยแต่งจากมูลเหตุต่าง ๆ ในอดีต เช่น เกิดจากธรรมชาติ เกิดจากการละเล่น เกิดจากการกระทำ เกิดจากสิ่งแวดล้อม เกิดจากอุบัติเหตุ เกิดจากแบบแผนประเพณี เกิดจากศาสนา เป็นต้น ทั้งนี้คำสอนพญาล้านนายังรวมถึงกำบ่าเก่า คำสุภาษิตพื้นบ้านของคนล้านนา ซึ่งเป็นคติสอนใจที่ชาวบ้านในท้องถิ่นได้ยึดถือ เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน คำสุภาษิตจะมีทั้งที่มีคำกล่าวที่ดี และไม่ดี หากแต่มีประโยชน์ เป็นแนวทางสั่งสอน ตักเตือนให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์

คำสอนพญาล้านนาสามารถนำไปพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมได้ ดังนี้ (1) การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านทัศนคติและการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เช่น ความมีเหตุผล ความเข้าใจ โลกและชีวิตตามความเป็นจริง และนำไปสู่การคิดเชิงระบบ (2) การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพด้านสภาพความเป็นอยู่ ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาด้านทักษะ ภูมิปัญญา การประกอบอาชีพ สิ่งประดิษฐ์

และศิลปะ (3) การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เกี่ยวกับมารยาทสังคม การปรับตัว จิตสาธารณะ ความเมตตากรุณา ความอ่อนโยนต่อผู้อื่น ความเสียสละ ความเชื่อและศาสนา (4) การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านภาวะจิตใจและความรู้สึก ได้แก่ ความรู้สึกมีอิสรภาพ อัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ เกียรติยศ และศักดิ์ศรี ความสามัคคี และความรักชาติรวมถึงการถ่ายทอดและปลูกฝังค่านิยมของชนชาติ นอกจากนี้ คำสอนพญาล้านนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง มีระเบียบวินัย มีความตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ ในหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ดีเพิ่มมากขึ้น ทำให้โรงเรียนลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากพฤติกรรมไม่เหมาะสมเช่น ความก้าวร้าว พุดโกหก พุดจาหยาบคาย ลักเล็กขโมยน้อย นักเรียนมีความเชื่อและ ศรัทธาผลกรรมของการเป็นคนดี นักเรียนเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของตนเองและอยู่อย่างพอเพียง มีความสุขตามอัตภาพของตนเองและครอบครัว

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน และศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน โดยนำมาใช้ในการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1. องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา คือ การบูรณาการและผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตนเอง การใช้ตัวแบบและกรณีศึกษาใช้คำสอนพญาล้านนาเป็นฐาน และการเรียนรู้จากคำสอนพญาล้านนาไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา 2. องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สร้างเจตคติ ความรู้สึกและค่านิยมที่ถูกต้อง และวางแนวทางความประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกันในคุณธรรมจริยธรรม 3. องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ ประกอบไปด้วยกระบวนการการเรียนรู้ 3 Hs เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้ กิจกรรม Head ด้านพุทธิพิสัย กิจกรรม Heart ด้านจิตพิสัย และกิจกรรม Hand ทักษะพิสัย 4. องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ประกอบไปด้วยการประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจ คุณธรรมจริยธรรม การประเมินผลด้านเจตคติความรู้สึกและค่านิยมที่ถูกต้อง และการประเมินด้านความประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกัน

ทั้งนี้ จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผู้นำล้านนาจังหวัดเชียงใหม่” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนผู้นำล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน 2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน จังหวัดเชียงใหม่ และ 3. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ คณะผู้วิจัยได้สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วิเคราะห์เนื้อหาคำสอนผู้นำล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

เนื้อหาของผู้นำล้านนามีลักษณะเป็นสุภาษิตล้านนา คติคำสอน กำเมือง กำป่าเก่า รวมทั้งภาษิตกำเมือง กำเมืองสอนใจ เป็นแหล่งภูมิปัญญาด้านคำสอนที่ช่วยขัดเกลาสั่งสอนเยาวชนในสังคมให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข โดยแหล่งที่มาของผู้นำล้านนามาจากคตินิพนธ์คำสอนในพระพุทธศาสนา และความเชื่อในกฎความจริงของธรรมชาติ ทั้งนี้เนื้อหาของผู้นำล้านนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง มีระเบียบวินัย มีความตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ดีเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้คำสอนผู้นำล้านนายังสามารถนำไปพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมได้ ดังนี้ 1. การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านทัศนคติและการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เช่น ความมีเหตุผล ความเข้าใจ โลกและชีวิตตามความเป็นจริง และนำไปสู่การคิดเชิงระบบ 2. การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพด้านสภาพความเป็นอยู่ ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาด้านทักษะภูมิปัญญา การประกอบอาชีพ และศิลปะ 3. การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เกี่ยวกับการยาตราสังคม การปรับตัว จิตสาธารณะ ความเมตตากรุณา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความเสียสละ ความเชื่อและศาสนา และ 4. การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านภาวะจิตใจและความรู้สึก ได้แก่ ความรู้สึกมีอิสรภาพ อัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ เกียรติยศ และศักดิ์ศรี ความสามัคคี และความรักชาติรวมไปถึงการถ่ายทอดและปลูกฝังค่านิยมของชนชาติ

5.1.2 ศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

พบว่า คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.47$) เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความเสียสละ ($\bar{X}=3.66$) รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}=3.49$) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X}=3.44$) ด้านความอดทน ($\bar{X}=3.42$) และมีย่าน้อยสุดคือ ด้านความมีระเบียบวินัย ($\bar{X}=3.37$) ตามลำดับ

5.1.3 รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

พบว่า รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลรูปแบบ ดังนี้

1. หลักการของรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา คือ การบูรณาการและผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตนเอง และการเรียนรู้จากคำสอนพญาล้านนาไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจ สร้างเจตคติความรู้สึกและค่านิยมที่ถูกต้อง และเพื่อวางแผนทางความประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกัน ประกอบไปด้วยกระบวนการเรียนรู้ 3 Hs คือ กิจกรรม Head ด้านพุทธิพิสัย กิจกรรม Heart ด้านจิตพิสัย และกิจกรรม Hand ทักษะพิสัย ส่วนการประเมินผลรูปแบบประกอบไปด้วยการประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจ การประเมินผลด้านเจตคติความรู้สึกและค่านิยมที่ถูกต้อง และการประเมินด้านความประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกัน

2. ความคิดเห็นในการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาด้านความรักสามัคคีและด้านอาสาช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลังจากที่ได้ทดลองใช้ เยาวชนผู้เข้าอบรมมีคุณธรรมและจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาเพิ่มขึ้น ส่วนผลการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาในภาพรวม พบว่า หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น เยาวชนที่ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาจะมีคุณธรรมจริยธรรมที่สูงขึ้น

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของเยาวชนต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D.=0.66) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. =0.59) รองลงมา คือ รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือโดยเน้นกระบวนการกลุ่มมีความสนุกสนาน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. =0.74) ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 การวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

จากการวิเคราะห์ พบว่า พญาล้านนามีลักษณะเป็นสุภาชิตล้านนา คติคำสอน กำเมือง กำป่าเก่า รวมทั้งภาชิตกำเมือง กำเมืองสอนใจ โดยแหล่งที่มาของพญาล้านนามาจากคติธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา และความเชื่อในกฎความจริงของธรรมชาติเกี่ยวกับกิเลสราคะตัณหา ที่มนุษย์ต้องกำจัดให้หมดสิ้นไปจากชั้นธันดาน เพื่อหยุดการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารเข้าถึงความ

หลุดพ้น ดังที่ปรากฏเป็นภาษิตเช่น “กามตัณหา พาซื้อลวงล้ำ บังเกิดไหม้สันดาน” เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของสังคม ที่ผ่านโลกและชีวิตมานาน จนมองเห็นหลักธรรมตาที่เป็นความจริงของชีวิต โดยมากจะเป็นไปตามหลักจริยธรรมที่พึงประสงค์ของสังคม เพื่อให้อนุชนได้รับตัวอย่างบทเรียนแห่งชีวิตและนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น “เข้ามียังหาบ ดาบมียังมือ” มาจากผลงานกวีนิพนธ์ของนักปราชญ์ราชบัณฑิตชาวล้านนา เช่น คำจ่มของพระยาพรหม หรือคำวสือของพระยาพรหม ที่กล่าวไว้ว่า “ยามฮักน้ำสั่ม ว่าหวาน ใจบเจยบาน น้ำตาลว่าสั่ม” คำวหงส์หิน โคลงหงส์ผาคำ จากผลงานของพระยาโลมาวิสัย เป็นต้น รวมทั้งเกิดจากการสังเกตปรากฏการณ์ทางสภาพแวดล้อมรอบตัว เช่น สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งสัตว์ พืช ตลอดจนความเป็นธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ที่อยู่ล้อมรอบตัวเรามาเปรียบเทียบให้เห็นตามความเป็นจริง เช่น “ควันไฟเฒ่าอ้อม” สอดคล้องกับ เบญจภาคี เจริญมหาวิทย์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “คติชนประเภทภาษิตของชาวล้านนาที่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า คติชนประเภทภาษิตของชาวล้านนาได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อ ความศรัทธาและความผูกพันที่ชาวล้านนามีต่อพระพุทธศาสนา โดยคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ฝังรากลึกลงสู่จิตใจของชาวล้านนาอย่างแนบแน่น หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้สะท้อนภาพให้เห็นจากภาษิตคำสอนที่ชาวล้านน่ายึดถือและปฏิบัติตามอย่างเหนียวแน่น ภาษิตของชาวล้านนาที่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. ภาษิตที่ใช้พัฒนาด้านทัศนคติ การเข้าใจโลก และการคิดเหตุผล ความเป็นจริง มีจำนวนทั้งสิ้น 239 ภาษิต 2. ภาษิตที่ใช้พัฒนาด้านสภาพความเป็นอยู่ ทักษะ และภูมิปัญญา มีจำนวนทั้งสิ้น 125 ภาษิต 3. ภาษิตที่พัฒนาด้านความสัมพันธ์ทางสังคม บุคลิกภาพ การปรับตัว จิตสาธารณะ ความเชื่อ ลัทธิ และศาสนา มีจำนวนทั้งสิ้น 84 ภาษิต และ 4. ภาษิตที่ใช้พัฒนา ด้านอัตลักษณ์ การรักษาขนบประเพณีวัฒนธรรม ภาษา การอนุรักษ์ของโบราณ และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน มีจำนวนทั้งสิ้น 53 ภาษิต

ทั้งนี้ ภาษาล้านนาจะเป็นคำสำนวนโวหารที่มีความหมายลึกซึ้ง ด้วยเวลาที่กล่าวบางครั้งไม่จำเป็นต้องกล่าวด้วยการร่ายยาว กล่าวเพียงบทสั้น ๆ แต่กินเนื้อหาหรือแปล ความหมายได้ลึกซึ้ง หมายความว่าไม่ได้กล่าวตรง ๆ ให้เข้าใจในขณะนั้น เพียงแต่กล่าวด้วยสำนวนที่เปรียบเปรย ทำให้ผู้ฟังนั้นต้องพิจารณาด้วยการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะเป็นคำที่กล่าวเปรียบเปรยเสมอไป ในบางครั้งก็กล่าวให้เข้าใจตรง ๆ ในเนื้อหานั้นก็มีปรากฏบ้างในบางบท นอกจากนี้ ภาษาล้านนายังมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เป็นปริศนาธรรมคำสอน โดยผ่านการถ่ายทอดเนื้อความของธรรมะผ่านเนื้อความที่เป็นภาษาที่มีเนื้อหาหลักซึ่งที่ยากต่อการเข้าใจของคนทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวัฒน์ วุฒนสุธี (อุปคำ) (2545) ได้ศึกษาเรื่อง “คำสอนเรื่องคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในภาษิตล้านนา” ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวล้านนาทุกระดับชั้น ซึ่งชาวล้านนามีภูมิปัญญาได้น้อมนำคติธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิม เรื่องจริง วิญญาณ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ มาสอดแทรกผสมผสานโดยใช้ภาษาพื้นเมืองมาเป็นหลักคำสอนในการดำเนินชีวิตเพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวัลลภ หมื่นยอง (2547) ที่ศึกษาเรื่อง “ความคิดทางปรัชญา ในภาษิตล้านนา” ผลการวิจัย พบว่า ชาวล้านนาใช้วิธีคิด

ที่มีความหลากหลายและเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกันในการดำเนินชีวิตแล้วผลิตออกมาเป็นภาชิต โดยที่ภาชิตล้านนาเหล่านี้มีฐานคิดสำคัญอยู่ที่หลักคำสอนทางพุทธศาสนาและประสบการณ์ที่ได้จากการดำเนินชีวิตประจำวัน ที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกัน และกับสิ่งแวดล้อมทั้งกับสิ่งธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าภาชิตล้านนา หรือเรียกว่า “คำบ่าเก่า” นี้เป็นภาชิตที่รวบรวมความคิดภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของมนุษย์จากการมองโลกและวิถีชีวิต ผ่านการสังสม ประสบการณ์ ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่ครั้งอดีตกาล โดยภาชิตล้านนาทั้งหลายเหล่านี้ได้รับอิทธิพลมาจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ถูกถ่ายทอดผ่านคำพูดซึ่งอยู่ในลักษณะของคำพูดเปรียบเทียบ ภาษา ท้องถิ่น หรือภาษาพื้นเมืองที่มีถ้อยคำ เปรียบเทียบคล้องจอง สอดคล้องกัน เพื่อทำให้เกิดการจดจำและนำไปใช้ได้โดยง่าย สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการดำรงชีวิตของชาวล้านนาที่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับบริบททางภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวล้านนา ในการประพฤติปฏิบัติตามกรอบจารีตประเพณีที่ติงามและถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา

ดังนั้น ญาล้านนาจึงได้รับการสืบทอดมาในรูปแบบของวัฒนธรรมและได้กลายมาเป็นคำสอนที่พ่อแม่นำมาสอนลูก ปู่ย่ามาสอนหลาน ผู้นำทางพิธีกรรมประเพณีนำมาสอนชาวบ้าน พระสงฆ์ก็นำมาสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ญาล้านนาก็เมื่ออ่านหรือฟังแล้วต้องนำมาคิดพิจารณา ไตร่ตรองตีความ เพราะบางคำสำนวนได้ซ่อนแฝงคำความหมายแฝงคิด ผู้สนใจจำเป็นจะต้องใช้วิจารณ์ญาณและวิสัยทัศน์อย่างลึกซึ้งและกว้างไกลในอันที่จะนำเอาประโยชน์ของญามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ดังที่กล่าวมานี้แนวคิดของนักปราชญ์ผู้ฉลาดในด้านกวี และวรรณกรรม ตลอดจนถึงหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจึงเป็นที่มาของญาล้านนา ทั้งนี้ เนื้อหาคำสอนของญาล้านนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง มีระเบียบวินัย มีความตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ดีเพิ่มมากขึ้น

5.2.2 การศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

จากการศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความอดทน ด้านความมีระเบียบวินัย และด้านความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) แสดงให้เห็นว่า เยาวชนมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคุณธรรมและจริยธรรม โดยเกิดจากสาเหตุหลายประการ ทั้งสาเหตุภายในและสาเหตุภายนอก สาเหตุภายในคือเกิดจากตัวนักศึกษา ได้แก่ ขาดความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม ขาดจิตสำนึกที่ดี มีความเห็นที่ผิด ชอบสนุกชอบสบาย เห็นแก่ได้ ขาดสติพิจารณาเหตุผล ขาดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต มีค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง มีจิตใจหยาบกระด้าง ชอบเที่ยว ไม่ยอมรับฟังคำแนะนำ ขาดความตระหนักในหน้าที่ อยากรู้ อยากเห็นอยากทดลอง นิยมความรุนแรง ขาดความรู้เรื่องกฎระเบียบวินัยของสังคม มีนิสัยมักง่าย เห็นแก่ตัว ชอบवादความยิ่งใหญ่ ไม่เห็นโทษของการเที่ยวกลางคืน มีนิสัยเกียจคร้าน ไม่เห็นโทษของการเที่ยวเตร่เตร่ ขาดการวางแผนชีวิตที่ดี ไม่เห็นความสำคัญของการให้ ถือตนเป็นใหญ่ ไม่เห็นโทษของความเกียจคร้าน สภาพจิตใจอ่อนแอ ขาดความรู้เรื่องกรรม ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่เคารพนับถือผู้ใหญ่ ไม่เห็นโทษของการพนัน ไม่เห็นคุณค่าของความขยัน สาเหตุภายนอก คือสาเหตุจาก

ภายนอกตัวนักศึกษา ได้แก่ ขาดการอบรมแนะนำที่ถูกต้อง ขาดแบบอย่างที่ดี ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว กระทำตามเพื่อน การเปลี่ยนแปลงทางระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภาวะเศรษฐกิจบีบคั้น เลียนแบบพฤติกรรมทางสื่อมวลชนและสังคมที่ไม่ดี มีสถานเริงรมย์เปิดบริการมาก สภาพแวดล้อมยั่วเย้าและชักนำ เพื่อให้สังคมและเพื่อนยอมรับ ผู้ถือกฎ ระเบียบวินัยทางสังคมปฏิบัติหย่อนยาน ผู้ใหญ่ไม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ขาดการปลูกฝังในสิ่งที่ดีงาม ความด้อยในฐานะอาชีพและสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิณารมย์ หูเต็ม (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา ในระดับปริญญาตรีวิทยาลัยราชพฤกษ์” พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมรายด้านจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความอดทน และความซื่อสัตย์สำหรับความเสียสละอยู่ในระดับมาก

ปัจจุบันเยาวชนไทยอยู่ในสังคมสมัยใหม่ที่เน้นเรื่องวัตถุมากกว่าขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ประเทศมีความเจริญทางวัตถุ แต่คุณธรรมนั้นตกต่ำลง รวมถึงสังคมออนไลน์มีการสื่อสารและรับรู้อย่างรวดเร็ว และปัจจุบันการตัดสินใจมีความคลุ้มคลั่ง ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาหลายด้านที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ได้แก่ ปัญหายาเสพติด อบายมุข การมั่วสุมทางเพศ ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน สิ่งกระตุ้นการบริโภคทางวัตถุสื่อข่าวสาร การมอมเมา และพฤติกรรมของเยาวชนที่เบี่ยงเบนไปจากวัฒนธรรมอันดีของสังคมไทย รวมถึงการมีส่วนร่วมที่ไม่เพียงพอของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาสังคม ในขณะเดียวกันปัจจัยที่จะสนับสนุนการพัฒนาเยาวชนมีขีดจำกัดไม่สามารถตอบสนองการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมได้ นอกจากนี้ส่วนหนึ่งยังขาดการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจในคุณธรรมจริยธรรมและการดำเนินชีวิตร่วมในสังคมไม่เพียงพอ คือ ยังมีการหลงผิดอาจเป็นเพราะว่ามีปัญหาในครอบครัวและการอยู่ห่างบ้าน ห่างครอบครัวขาดผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดการคบเพื่อน เพื่อนนำพาไปในทางที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดจริยธรรม และคุณธรรม และไปข้องแวะกับสิ่งเสพติด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาสุนัน โสภโณ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงรายมีความรู้ความเข้าใจบ้างในเรื่องของศีลธรรมและการมีคุณธรรมและจริยธรรมที่สามารถนำไป ประพฤติปฏิบัติได้แต่ไม่ดีเท่าที่ควร จึงทำให้เด็กและเยาวชนมีปัญหาต่างๆ คือ ด้านศีลธรรม ด้านสังคมและวัฒนธรรม การประพฤติทางกาย การประพฤติทางวาจา การประพฤติทาง จิตใจ และการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรม มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชน แนวทางในการขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันช่วยกัน ในการขับเคลื่อน ทั้ง 3 สถาบัน คือ สถาบันครอบครัว สถานศึกษา และสถาบันศาสนา โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวสำคัญที่สุดที่จะขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความปกครองให้มีคุณธรรมจริยธรรม โดยการปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ เน้นให้การศึกษาที่มีความรู้และมีคุณภาพ สมรรถภาพ เป็นคนดีของสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนใช้ชีวิตอยู่ร่วมสังคมอย่างมีความสุข

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคุณธรรมและจริยธรรมเป็นรายด้าน พบว่า คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนด้านความเสียสละ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) ทั้งนี้ความเสียสละจัดเป็นคุณธรรม

และจริยธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นเครื่องยึดโยงคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีน้ำใจไมตรีต่อกัน และเป็นเครื่องมือที่สร้างนิสัยของคนในสังคมให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ลดความโลภในจิตใจอันจะนำไปสู่ความพอเพียงซึ่งเป็นความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน การเสียสละแต่ละครั้งมิได้หมายถึงความสูญเสียของผู้ให้ แต่นำมาซึ่งความสุขของผู้ให้ ผู้รับ และสังคม การให้สิ่งของเป็นประโยชน์ด้วยใจที่บริสุทธิ์ จึงปรากฏผลในทางที่ดีเสมอ ทุกคนจึงควรปฏิบัติตนเป็นผู้ให้มากกว่าคอยรับแต่เพียงอย่างเดียว เพราะการให้หรือการเสียสละนั้นจะทำให้สังคมพัฒนามั่นคง ทั้งนี้การเป็นผู้มีความเสียสละของเยาวชนสามารถปฏิบัติตนตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้ โดยลดความเห็นแก่ตัวด้วยการเดินทางสายกลาง รู้จักการนำเอาใจเขามาใส่ใจเรา และไม่กระทำการที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และมีจิตสาธารณะ โดยปฏิบัติตนเป็นผู้เสียสละทุกครั้งเมื่อมีโอกาส สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกรี บุญเทพ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมด้านความเสียสละสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบด้านความอดทน แต่กลับพบว่านักศึกษามีพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมน้อยที่สุด คือด้านความซื่อสัตย์ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่านักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ส่วนใหญ่มีความเสียสละ

5.2.3 รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

1. รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้

1.1 องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา คือ การบูรณาการและผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตนเอง การใช้ตัวแบบและกรณีศึกษาใช้คำสอนพญาล้านนาเป็นฐาน และการเรียนรู้จากคำสอนพญาล้านนาไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษา โดยมีหลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ 1. การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมดำเนินการเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาจิตใจและพฤติกรรมไปพร้อมกันบนฐานคำสอนพญาล้านนา 2. การเสริมสร้างใช้หลักการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการหลักของการพัฒนาด้านสติปัญญา จิตใจ และพฤติกรรมเข้ากับเนื้อหาแนวคิดหลักของคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ 3. ใช้หลักการเรียนรู้โดยอาศัยตัวแบบที่ก่อให้เกิดผลดีมากกว่าพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียและเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและความถูกต้องเป็นหลัก ซึ่งเป็นไปตามสิทธิของตนและของผู้อื่น

1.2 องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา มีรายละเอียดดังนี้ 1. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา 2. เพื่อสร้างเจตคติความรู้สึกละแวกที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา 3. เพื่อวางแผนทางความประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกันในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา

1.3 องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการ ประกอบไปด้วยกระบวนการการเรียนรู้ 3 Hs เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. กิจกรรม Head ด้านพุทธิพิสัย คือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา 2. กิจกรรม Heart ด้านจิตพิสัย คือ การสร้างเจตคติ ความรู้สึกค่านิยมที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา 3. กิจกรรม Hand ทักษะพิสัย คือ การวางแผนทางความประพฤติการลงมือปฏิบัติร่วมกันในคุณธรรมจริยธรรมด้านรัก สามัคคี อาสา ช่วยเหลือในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา

1.4 องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ประกอบไปด้วย 1. การประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา 2. การประเมินผลด้านเจตคติความรู้สึกรู้สึกและค่านิยมที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา 3. การประเมินด้านความประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกัน

ทั้งนี้จากการศึกษาเนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนและศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน คณะผู้วิจัยนำมาใช้ในการออกแบบและพัฒนาแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนผู้เข้าอบรมต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีเจตคติที่ดี เพื่อนำไปสู่การแสดงออกผ่านการปฏิบัติ เป็นการพัฒนาทัศนคติ พัฒนาคูณภาพชีวิตความเป็นอยู่พัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม และพัฒนาภาวะจิตใจและความรู้สึก ลดภาวะเครียดและซึมเศร้าของเยาวชน สร้างสังคมที่สันติสุข และมีการเสริมพลังทางจิตภาวะเพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคมไทย ซึ่งรูปแบบที่กำหนดขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพรนิภา จันทร์น้อย (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามคุณลักษณะบัณฑิตอุดมคติไทย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่พัฒนาขึ้นมีชื่อเรียกว่า “CAPPAE MODEL” โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ หลักการ วัตถุประสงค์เนื้อหา สารความรู้และการปฏิบัติระบบสังคม สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ แยกออกเป็นด้านการจัดการเรียนการสอน แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน คือ 1. สร้างความตระหนัก (A) 2. ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ (P) 3. สร้างความคิดรวบยอด (C) 4. ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (P) 5. ประเมินความก้าวหน้า (A) 6. ประเมินผล (E) กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม แยกเป็น 1. จริยธรรมที่เกี่ยวกับกาดำเนินชีวิตในสังคม ประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ และความมีระเบียบวินัย 2. ด้านการประกอบอาชีพตามจรรยาบรรณจริยธรรมที่นักศึกษาจะต้องมีคือความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนรัฐชา รัตนพันธ์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักทักษะชีวิต 4H เพื่อให้ได้คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า การจัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักทักษะชีวิต 4H ประกอบไปด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1. Think-Pair-Share 2. Mind Map 3. Field Trip 4. Project-based Learning 5. Agree & Disagree Statement และ 6. Students' Reflection

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาของเยาวชนระหว่างก่อนและหลังการทดลอง พบว่า หลังการทดลองใช้สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.37$) และค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นหลังการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลังจากที่ได้ทดลองใช้เยาวชนผู้เข้าอบรมมีคุณธรรมและจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนผ่านกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนา ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจมีเจตคติที่ดีขึ้นโดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมส่งผลทำให้ผลการทดลองใช้รูปแบบหลังการทดลองใช้สูงกว่าก่อนการทดลองใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพรนิภา จันทรน้อย (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามคุณลักษณะบัณฑิตยุคมคธิไทย” พบว่า ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ จากการสังเกตพฤติกรรม การประเมินผลการทำโครงการ การรายงานตนเองและการประเมินผลการควบคุมตนเองของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมเป็นองค์รวมทั้ง 3 ด้านคือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา รวมทั้งได้รับการฝึกทำโครงการมีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม เจตคติที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรม รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้จะเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมเป็นนโยบายของมหาวิทยาลัยที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนานักศึกษาทุกคน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของเยาวชนต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้มีความรับผิดชอบตนเองและต่อส่วนรวม มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมา คือ รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือโดยเน้นกระบวนการกลุ่มมีความสุขสนุกสนาน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากในรูปแบบ 3 Hs มีการสอนให้ความรู้เกี่ยวกับความรักสามัคคี มีกิจกรรมการสร้างเจตคติที่ดีด้านรักสามัคคีโดยบุคคลต้นแบบและเปิดโอกาสให้เข้ารับการอบรมร่วมกันวิพากษ์และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับการศึกษาของพัฒนา พรหมณี และคณะ (2563) ตามแนวคิดของเชลลี (Shelly, 1975) พบว่า ความพึงพอใจคือความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ประกอบด้วย ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกบวก คือความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้มีความสุข ส่วนความรู้สึกลบ คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความไม่สบายใจ ความรู้สึกสองแบบนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างสลับ ซับซ้อน ระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสองเรียกว่าระบบความพึงพอใจ ซึ่งความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อ

ความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ สิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความพอใจของมนุษย์ ได้แก่ ทรัพยากร (Resource) หรือสิ่งเร้า (Stimuli) การวิเคราะห์ระบบความพึงพอใจ คือ การศึกษา ทรัพยากรหรือสิ่งเร้า แบบใดที่ต้องการที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจแก่มนุษย์ และสอดคล้องกับ งานวิจัยของพรนิภา จันทรน้อย (2560) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมทาง จริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามคุณลักษณะบัณฑิตยุคสมัยไทย” พบว่า ผล การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนา พฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษา นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรม ทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อนตนเอง และส่วนรวม ส่งเสริมให้นักศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์คิดแก้ปัญหา ในการช่วยเหลือสังคม มีความกล้าในการแสดงออกมากขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย คณะผู้วิจัยจึงสรุปข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแผนยุทธศาสตร์การสร้าง เสริมศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมบนฐานคำสอนผลญาล้านนา เพื่อให้เกิดโครงการและแผนงานที่ จะนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว รวมทั้งการพัฒนาระบบติดตาม ประเมินผล เพื่อช่วยให้ผู้รับผิดชอบสามารถติดตามการดำเนินงานของกิจกรรมและโครงการตาม แผนการดำเนินงานของหน่วยงานได้ในทุกระบวนการของการทำงาน

2. สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายและแผนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละ วิชา โดยมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนผลญาล้านนาเข้าไปด้วยตามความ เหมาะสมที่สะท้อนให้เห็นถึงองค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้มา เพื่อนำไปใช้ให้เกิดคุณค่ากับสังคมและตนเอง บนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อความรู้ที่ต้องควบคู่คุณธรรม โดยการสร้างบุคคลต้นแบบที่จะนำมาใช้ เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับการยึดเป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดนโยบายและโครงการตามแผนกลยุทธ์เพื่อ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติงานประจำปีและมีผู้รับผิดชอบหลัก ที่ชัดเจน รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการกำกับติดตาม และประเมินการนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การ ปฏิบัติอย่างจริงจังเพื่อการพัฒนาโดยอาศัยหลักกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

4. สถาบันอุดมศึกษาควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์หรือแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาความรู้ คู่คุณธรรมและจัดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการ บทบาทของอาจารย์ หลักสูตรและการจัด กระบวนการเรียนรู้และบทบาทนักศึกษาของสถาบันให้สอดคล้องเหมาะสมและเป็นไปในทิศทาง เดียวกัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถาบันการศึกษาควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมวิชาการโดยสอดแทรกด้าน คุณธรรมคุณธรรมเพิ่มมากขึ้น โดยผู้สอนสามารถนำรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมบนฐาน

คำสอนพญาล้านนาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับการพัฒนา นักเรียนและนักศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและด้านอาสาช่วยเหลือได้ โดยเน้นให้ นักเรียนและนักศึกษาได้ปฏิบัติในโครงการ/กิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมตามที่กำหนดเพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพประสิทธิผลและคุณค่าให้มากที่สุด

2. สถานศึกษาควรดำเนินกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้ปกครองตระหนักและช่วยเหลือส่งเสริม ให้ลูกหลานของตนมีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ นักเรียนนักศึกษานำประสบการณ์จากสถานศึกษาไปใช้นอกสถานศึกษาซึ่งจะส่งผลให้นักเรียน นักศึกษา เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนและคนรอบข้าง

3. สถาบันอุดมศึกษาควรส่งเสริมหรือจัดกิจกรรมอันเป็นเวทีเปิดในลักษณะต่าง ๆ เพื่อ เปิดโอกาสให้นักศึกษาที่มีคุณลักษณะที่ดี ประพฤติตนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละมาเป็นบุคคล ต้นแบบที่จะทำให้นักศึกษาโดยทั่วไปสามารถยึดเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนตามได้อัน เป็นการส่งเสริมและการสร้างค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นกับสังคม

4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมบน ฐานคำสอนพญาล้านนาไปใช้ส่งเสริมหรือแก้ปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดป รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้บริหารและครู ควรเป็นต้นแบบที่ดีในการประพฤติปฏิบัติให้มีคุณธรรมจริยธรรม และยกย่องให้การเสริมแรงทางบวกแก่นักเรียนที่เป็นต้นแบบที่ดี

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน

2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมบนฐานคำสอนพญาล้านนาโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเยาวชน

3. ควรศึกษาปัจจัยภายนอกด้านสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมล สุตประเสริฐ. (2540). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: สมาคมทอโลกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กิ่งแก้ว อรรถากร. (2519). *คติชนวิทยา*. พระนคร : เอกสารนิเทศการศึกษาศึกษาฉบับที่ 184, หน่วยศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู.
- เนติพิรุณ วิเศษพิทยา กอบหทัย สิทธิธรรมา และสุวิทย์ เจริญศักดิ์. (2563). ความซุกของภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชสูงอายุ. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 64(3). 283-296.
- ข้าเรือ วุฒิจันทร์. (2524). *คุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมพระศาสนา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2559). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ค้นพบในประเทศไทยเพื่อการพัฒนาคนไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2551). *ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ธัญญา รัตนพันธ์ และคณะ. (2561). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานตามหลักทักษะชีวิต 4H เพื่อให้ได้คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*. 5(3): 15-25.
- นุชนารถ รอดสอาด ระวีวรรณ วรรณวิไชย และปรวัน แพทยานนท์. (2565). การศึกษาการใช้นาฏกรรมบำบัดเพื่อลดภาวะซึมเศร้าของนิสิตชั้นปีที่ 1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มีความเสี่ยงภาวะซึมเศร้า. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(1): 401-417.
- เบญจศักดิ์ เจริญมหาวิทยาลัย. (2565). คติชนประเภทภาษาชีวิตของชาวล้านนาที่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. 5(2): 27-40.
- ปัทมรา ผาคำ. (2558). *สุภาษิตล้านนา : การวิเคราะห์คุณธรรม 4 ประการ ตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราช. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- ป่วย อิงการณ. (2545). *ทัศนะว่าด้วยการเมืองและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกลดคิมทอง.
- ผาสุก มุทเมธธา. (2535). *คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2549). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระครูใบฎีกาสุนิ โสภโณ (มูลจ้อย) และคณะ. (2560) แนวทางการขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงราย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 10(2): 73-88.
- พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ (2561) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม คุณธรรม จริยธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอรัญญิก*, 7(2): 227-236.
- พระครูวิมลศิลป์กิจ. (2560). วิเคราะห์เนื้อหาและหลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมล้านนาคำสืบท พระยาพรหมโวหาร. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 37(2): 89-104.
- พระครูสุตภัสสรธรรม พระครูสุธีคัมภีรญาณ และพระมหาสำรอง สณฺญโต (2563) รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*. 7(3): 274-292.
- พระครูโสภิตสัทธาธรรม พระอุดมสิทธิธนายก และสุรพล สุยะพรหม. (2560). รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนของวัดในจังหวัดสิงห์บุรี. *วารสาร มจร สังคมปริทัศน์*. 7 (พิเศษ): 173-183.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2556). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ คำวัด*. กรุงเทพฯ : เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวัฒน์ วุฒนสุธี (อุปคำ). (2545). *คำสอนเรื่องคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในภาษิตล้านนา*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* เพิ่มศัพท์และปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร : อปกรณ.
- พระวัลลภ หมั่นยอง. (2547). *ความคิดทางปรัชญาในภาษิตล้านนา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระศรีรัตนมุนี (2561) การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้ทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(3): 16-25.
- พระสำราญ ปกสุโร. (2559). การพัฒนาคุณธรรมเยาวชนรุ่นใหม่. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 3(3): 136-146.
- พรนิภา จันทน์น้อย. (2560). รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามคุณลักษณะบัณฑิตยุคสมัยไทย. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัฒนา พรหมณี และคณะ. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษา เอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)*. 26(1): 59-66.

- พัชลิน จินนุ่น คุณัญญ์ สมชนะกิจ และธนภัทร เต็มรัตนกุล. (2559). หลักและวิธีสอนคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ชุดวรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัศสร. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 29(1): 58-83.
- พุทธทาสภิกขุ. (2557). *ธรรมะคือหน้าที่*. กรุงเทพมหานคร : หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ.
- เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. (2542). *หน่วยที่ 10 การส่งเสริมจริยธรรมของวัยรุ่นในเอกสารการสอนชุดวิชา พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มณี พะยอมยงค์. (2521). *คติสอนใจชาวล้านนาไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทย. (2542). *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญญพัฒน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ลมูล จันทรหอม. (2538). *วรรณกรรมท้องถิ่นล้านนา*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- วรรณพิมล บุญทะพะพันธ์ จิตตินันท์ บุญสถิตกุล. (2565). ผลของโปรแกรมสติบำบัดร่วมกับการคิดแบบอริยสัจ 4 เพื่อลดภาวะความเครียดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, มจร*. 10(6): 2546-2554.
- วสิน อินทสระ. (2541). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทองกวาว.
- วิมลวรรณ ปัญญาอ่อน, รัตนศักดิ์ สันติธาดากุล. (2563). ความซุกของภาวะซึมเศร้าและความเสี่ยงฆ่าตัวตายในวัยรุ่นไทย: การสำรวจโรงเรียนใน 13 เขตสุขภาพ. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*. 28(2): 136-146.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2515). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สุกรี บุญเทพ. (2563). พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 13. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุพัทธแสนแจ่มใส. (2565). การศึกษาต้นทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกเพื่อลดภาวะซึมเศร้าของกลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัย. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. 16(1): 26-38.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2547). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณี อ้อแสงชัย บรรพต ตันธีรวงศ์ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2564). รูปแบบการเสริมสร้างความตระหนักรู้คุณค่าในตนเอง เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายของเยาวชนโดยพุทธสันติวิธี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 7(ฉบับเพิ่มเติม): 514-567.
- ศิณารณ หุ่นเต็ม. (2552). *พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีวิทยาลัยราชพฤกษ์*. (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: วิทยาลัยราชพฤกษ์.

- หิมาพรณ รักแต่งาม. (2563). สองกระแสแห่งคำสอนว่าด้วยสติ มหาสติปัฏฐานสูตรและการลดความเครียดด้วยสติ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 8(ฉบับเพิ่มเติม): 344-356.
- อัจฉรา ไชยปัทม์. (2561). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมและแนวทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาในเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 46(3): 268-286.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2546). *วรรณกรรมล้านนา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2554). *โวหารล้านนา (เพลงละอ้อน, ปริศนา-คำทาย, คำอุบ่าว-อุสาว, สุภาษิต)*. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2536). *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภาษาต่างประเทศ

- Adelman, C. (1993). Kurt Lewin and the Origins of Action Research. *Educational Action Research*, 1(1): 7-24.
- Chatakan, V. (2015). Action Research. *Suratthani Rajabhat Journal*, 2(1), 29-49. (In Thai)
- Gillis, A., & Jackson, W. (2002). *Research methods for nurses: Methods and interpretation*. Philadelphia: F.A. Davis Company.
- Greenwood and Levin. (2001). *Pragmatic Action Research and the Struggle to Transform Universities into Learning Communities*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Jean Piaget. (1997). *The Moral Judgment of the Child*. London : Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Kemmis, S & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer (3rd ed.)*. Victoria : Deakin University.
- Kohlberg, L. (1964) *Development of Moral Character and Moral Ideology*. In: Hofmann, M.L., Hofmann, L.W., Eds., *Review of Child Development Research*. Russell Sage Foundation, New York.
- Kohlberg, L. (1976). *Moral Stages and Moralization: The Cognitive-Development Approach*. In T. Lickona (Ed.), *Moral Development and Behavior: Theory and Research and Social Issues* (pp. 31-53). New York, NY: Holt, Rinehart, and Winston.
- Marshall, C. & Rossman, G. (2016). *Designing Qualitative Research*. (6th Ed.). Thousand Oaks: Sage Publications.
- McNiff, J. & Whitehead, J. (2011). *All You Need to Know about Action Research*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Phuangsomjit. (2014). *Participatory Action Research on Research in Educational Administration*. (Book 2 (Unit 6-10); 3rd edition). Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.

- Robin McTaggart. (1997). *Participatory Action Research: International Contexts and Consequences*. State University of New York Press, Albany
- Streubert, H. J. & Carpenter, D. R. (1995). *Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanistic Imperative*. Philadelphia: J. B. Lippincott Company.
- Stringer, E. T. (2007). *Action Research (Third Edition)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

เว็บไซต์

- กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข. (2563). อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จต่อประชากรแสนคน. https://www.dmh.go.th/report/suicide/stat_prov.asp
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2559). แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564). <https://www.nmpc.go.th/content-ebook/view?id=13>
- โครงการวิจัยคนจนเมืองที่เปลี่ยนไปในสังคมเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลง. (2563). การแถลงผลการรวบรวมข้อมูลผู้เสียชีวิตและคนที่ “ฆ่าตัวตาย” จากไวรัสโควิด-19 และข้อเสนอแนะ. https://drive.google.com/file/d/1y9YlYjG72dm7E7S0eH8_EE-l0iFwugtIs/view
- เชียงใหม่นิวส์. (2563). ฆ่าตัวตายพุ่ง แจงช่วงโควิด สาเหตุหลายปม เชียงใหม่นำโด่ง. <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1339558/>
- พระเทพคุณาภรณ์. (2566). ความซื่อตรง. วัดเทพราชกุญชรวรวิหาร. <https://watdevaraj.org/ธรรมะออนไลน์/>
- พระวิจิตรธรรมาภรณ์ . (2558). ความหมายของคุณธรรม. <http://portal.tebyan.net/Portal/Culture/>
- มานิช หล่อตระกูล. (2557). โรคซึมเศร้าโดยละเอียด. <https://med.mahidol.ac.th/ramamental/generalknowledge/general/09042014-1017>
- โรงพยาบาลกรุงเทพ. ปรับระบบความคิด ลดวิกฤติการฆ่าตัวตาย. <https://www.bangkokhospital.com/content/attitude-adjustment-for-suicide-revention>
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2564). รายงานการเข้าถึงบริการของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ปีงบประมาณ 2564 เดือน ตุลาคม 2563. https://www.thaidepression.com/www/report/main_report/pdf/ahb-10-20_mix_HDC.pdf
- Longman Dictionary of contemporary English. Virtue. <https://www.ldoceonline.com/dictionary/virtue>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

1. พระมหาวิเศษ ปณฺณาวชิโร, รศ.ดร.

วุฒิการศึกษา	ปร.ด. (ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ร.ม. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศษ.บ. (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

2. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร

วุฒิการศึกษา	รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ร.ม. (การปกครอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พณ.บ. (บริหารอุตสาหกรรม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยพะเยา

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ

วุฒิการศึกษา	Ph.D. (Political Science) มหาวิทยาลัยพาราณสี ร.ม. (การเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ศน.บ. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา
จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง :

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์สอบถามตามความคิดเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกประเด็นคำถาม คำตอบของท่านผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านหรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอขอบคุณทุกท่านที่ร่วมมือตอบแบบสอบถาม
 พระปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี และคณะ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. ระดับชั้นปีการศึกษา

☐ ชั้นปีที่ 1
☐ ชั้นปีที่ 3

☐ ชั้นปีที่ 2
☐ ชั้นปีที่ 4
3. อาชีพของผู้ปกครอง

☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
☐ เกษตรกร
☐ รับราชการ

☐ พนักงานบริษัทเอกชน
☐ รับจ้างทั่วไป
☐ รัฐวิสาหกิจ
4. รายจ่ายต่อเดือนของนักศึกษา

☐ ต่ำกว่า 3,000 บาท
☐ 5,001 - 7,000 บาท
☐ 10,000 บาทขึ้นไป

☐ 3,001 - 5,000 บาท
☐ 7,001 - 10,000 บาท

ตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

เป็นคำถามเพื่อการแสดงความเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน ขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถามกาเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความเห็น เพียงช่องเดียว ดังรายการต่อไปนี้

ข้อ	คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน	ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	1) ด้านความมีระเบียบวินัย นักศึกษาเข้าเรียนตรงต่อเวลาทุกครั้ง					
2	นักศึกษาส่งงานตรงตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย					
3	ศึกษานำขนม/อาหาร/เครื่องดื่มมารับประทานในห้องเรียน					
4	นักศึกษาทิ้งเศษกระดาษหรือขยะไว้บนเก้าอี้หรือบนพื้นห้อง					
5	นักศึกษาแต่งกายตามระเบียบของมหาวิทยาลัย					
6	เมื่อเดินผ่านอาจารย์นักศึกษาจะแสดงความเคารพ แม้ว่าไม่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนั้นมาก่อน					
7	2) ด้านการจัดกิจกรรม นักศึกษาแจ้งให้อาจารย์ทราบเมื่อเห็นทรัพย์สินสมบัติของทางมหาวิทยาลัยเสียหาย					

ข้อ	คุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน	ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8	นักศึกษาเข้าเรียนทุกครั้ง ไม่เคยขาด					
9	นักศึกษาตักเตือนเพื่อนไม่ให้ทำลายสิ่งของที่เป็นสาธารณประโยชน์					
10	เมื่อตื่นสายนักศึกษาจึงตัดสินใจไม่มาเรียน					
11	เวลานัดทำงานกลุ่มกับเพื่อนนักศึกษามักมาสายและเป็นคนสุดท้าย					
12	3) ด้านความซื่อสัตย์ เมื่อนักศึกษาเก็บของได้พยายามคืนเจ้าของ					
13	นักศึกษาไม่เข้าร่วมทำกิจกรรมแต่ให้เพื่อนเช็คชื่อให้					
14	นักศึกษาลอกการบ้านเพื่อนส่งอาจารย์					
15	นักศึกษามักปลุกตัวเมื่อเพื่อนชวนดื่มสุรา/เล่นการพนัน					
16	นักศึกษาแอบจดคำตอบเข้าไปดูในห้องสอบ					
17	นักศึกษาส่งหนังสือคืนห้องสมุดตรงเวลา					
18	4) ด้านความเสียสละ นักศึกษابริจาคสิ่งของให้ผู้ประสบทุกข์ภัย					
19	นักศึกษามาช่วยเหลืองานมหาวิทยาลัยเมื่อได้รับการขอความร่วมมือถึงแม้จะเป็นวันหยุด					
20	นักศึกษาแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนยืมด้วยความเต็มใจ					
21	นักศึกษายินดีสละสิทธิ์บางอย่างของตนเองเพื่อส่วนรวม					
22	นักศึกษาริบายและถ่ายทอดความรู้หากเพื่อนไม่เข้าใจเรื่องนั้น ๆ					
23	5) ด้านความอดทน นักศึกษาช่วยเหลืองานบ้านโดยไม่เกี่ยงงอน					
24	นักศึกษาปฏิบัติสัจคำชักชวนให้โดดเรียน					
25	นักศึกษาใช้กำลังในการตัดสินปัญหา					
26	นักศึกษาทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วง					
27	นักศึกษาซื้อสิ่งของฟุ่มเฟือยตามกระแสนิยม					
28	นักศึกษาทนฟังเพื่อนปรึกษาปัญหาทางโทรศัพท์					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

ขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
ด้านความมีระเบียบวินัย	
ด้านความรับผิดชอบ	
ด้านความซื่อสัตย์	
ด้านความเสียสละ	
ด้านความอดทน	

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา
จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน
2. แบบสัมภาษณ์นี้มีทั้งหมด 4 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เนื้อหาคำสอนพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
 - ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

พระปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี และคณะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ชื่อ/นามสกุล และอายุปัจจุบัน

.....

.....

1.2 วุฒิทางการศึกษา

.....

.....

1.3 ที่อยู่

.....

.....

1.4 E-mail/Facebook/Line และเบอร์โทรศัพท์มือถือ

.....

.....

1.5 ตำแหน่ง และหน่วยงานที่สังกัด

.....

.....

1.6 สัมภาษณ์ ณ สถานที่

.....

.....

1.7 วัน/เดือน/ปี และเวลาที่สัมภาษณ์

.....

.....

1.8 สัมภาษณ์โดย

☐ ตัวต่อตัว ☐ ทางโทรศัพท์ ☐ ทางโปรแกรมไลน์ ☐ อื่นๆ

หมายเหตุ ขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาพในการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับเนื้อหาคำสอนของพญาล้านนาที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน

2.1 ท่านคิดว่า เนื้อหาคำสอนของพญาล้านนา มีประเภทและลักษณะอย่างไร ?

.....

.....

2.2 ท่านคิดว่า เนื้อหาคำสอนของพญาล้านนา ได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยอะไรบ้าง และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมอย่างไร?

.....

.....

2.3 ท่านคิดว่า มีเนื้อหาคำสอนของพญาล้านนาอะไรบ้างที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ?

.....

.....

2.4 ท่านคิดว่า เนื้อหาคำสอนของพญาล้านนาสามารถส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนได้อย่างบ้าง ?

.....

.....

2.5 ท่านคิดว่า เนื้อหาคำสอนของพญาล้านนาสามารถนำไปพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสังคมได้อย่างไรบ้าง ?

.....

.....

2.6 ท่านมีแนวทางส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนโดยใช้เนื้อหาคำสอนของพญาล้านนาอย่างไรบ้าง ?

.....

.....

ตอนที่ 3 ความคิดและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้สัมภาษณ์
พระปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี และคณะ

ภาคผนวก ค
รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม
ของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนาฉบับนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่ออธิบายรายละเอียดของรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา เพื่อให้ผู้ที่นำไปใช้เข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ และจัดเตรียมการเพื่อนำรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนานี้ไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการ
2. วัตถุประสงค์
3. กระบวนการจัดกิจกรรม
4. การประเมินผล

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หลักการ

หลักการของรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา คือ การบูรณาการและผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้จริยธรรมในการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ตนเอง การเรียนรู้จากตัวแบบและกรณีศึกษา การใช้ปัญหาคุณธรรมตามคุณลักษณะด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือเป็นฐาน และการเรียนรู้จากการบริการสังคมนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์บนฐานคำสอนพญาล้านนา มีหลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอน โดยมีพื้นฐานจากแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้โดยตัวแบบ (Learning through modeling) ของแบนดูรา และเหตุผลทางจริยธรรมระดับเหนือกฎหมายทางสังคมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กประกอบไปด้วยหลักการ ดังนี้

1.1 การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมดำเนินการเพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาจิตใจและพฤติกรรมไปพร้อมกันบนฐานคำสอนพญาล้านนา

1.2 การเสริมสร้างใช้หลักการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ บูรณาการหลักของการพัฒนาด้านสติปัญญา จิตใจ และพฤติกรรมเข้ากับเนื้อหาแนวคิดหลักของคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.3 ใช้หลักการเรียนรู้โดยอาศัยตัวแบบที่ก่อให้เกิดผลดีมากกว่าพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสีย และเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและความถูกต้องเป็นหลัก ซึ่งเป็นไปตามสิทธิของตนและของผู้อื่น ไม่พยายามลิดรอนสิทธิของผู้อื่นเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

2. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา มีรายละเอียดดังนี้

2.1 เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนพญาล้านนา

2.2 เพื่อสร้างเจตคติความรู้สึกรักและค่านิยมที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา

2.3 เพื่อวางแนวทางการประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกันในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา

3. กระบวนการ

กระบวนการประกอบไปด้วยกระบวนการการเรียนรู้ 3 Hs เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

3.1 กิจกรรม Head ด้านพุทธิพิสัย คือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย (1) กิจกรรมเตรียมความพร้อม กิจกรรมละลายพฤติกรรม (2) บทเพลงเพลงสื่อความหมายรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือ (3) เกม Kahoot (ประเมินก่อนการทดลอง) และ (4) บรรยายให้ความรู้คุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือ

3.2 กิจกรรม Heart ด้านจิตพิสัย คือ การสร้างเจตคติ ความรู้สึกค่านิยมที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย (1) การบรรยายโดยนักศึกษามีส่วนร่วม (2) วิดีทัศน์บุคคลต้นแบบ/กรณีศึกษา (3) กิจกรรมสะท้อนคิด (4) แบ่งปันประสบการณ์ และ (5) วิพากษ์ ด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือ

3.3 กิจกรรม Hand ทักษะพิสัย คือ การวางแนวทางการประพฤติการลงมือปฏิบัติร่วมกันในคุณธรรมจริยธรรมด้านรัก สามัคคี อาสา ช่วยเหลือในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย (1) กิจกรรมกลุ่มระดมสมอง (2) การนำเสนอโครงงานแนวปฏิบัติกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือ (3) วิพากษ์โครงงาน และ (4) เกม Kahoot (ประเมินหลังการทดลอง)

4. การประเมินผล

การประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา ประกอบไปด้วย

4.1 การประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา ใช้แบบประเมินผลระหว่างก่อนและหลังจัดกิจกรรม ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย ถาม-ตอบ

4.2 การประเมินผลด้านเจตคติความรู้สึกรักและค่านิยมที่ถูกต้องในคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสะท้อนคิด กิจกรรมแบ่งปันประสบการณ์ การวิพากษ์ด้านรักสามัคคี และอาสาช่วยเหลือ

4.3 การประเมินด้านความประพฤติและการลงมือปฏิบัติร่วมกันประเมินจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มระดมสมอง การมีส่วนร่วมในการนำเสนอโครงงานแนวปฏิบัติกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคี ด้านอาสาช่วยเหลือ และการมีส่วนร่วมในการวิพากษ์โครงงาน

ภาคผนวก ง
แบบประเมินผลการทดลองใช้

แบบประเมินผลการทดลองใช้

รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์สอบถามตามความคิดเห็นของท่านอย่างแท้จริงให้ครบถ้วนทุกประเด็นคำถาม คำตอบของท่านผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านหรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. ระดับชั้นปีการศึกษา

☐ ชั้นปีที่ 1 ☐ ชั้นปีที่ 2
☐ ชั้นปีที่ 3 ☐ ชั้นปีที่ 4

3. หลักสูตรที่กำลังศึกษา

☐ พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา.....
☐ ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา.....
☐ รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา.....
☐ มนุษยศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา.....
☐ รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา.....
☐ สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา.....

ตอนที่ 2 การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

เป็นคำถามเพื่อการแสดงความเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถามกาเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความเห็น เพียงช่องเดียว ดังรายการต่อไปนี้

ข้อ	การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา	ระดับความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	1) ด้านความรักสามัคคี ท่านมีความรู้สึกยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี					
2	ท่านคิดว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมความสามัคคีมีความมีความจำเป็นและมีความสำคัญ					
3	ท่านแสดงความรักต่อผู้อื่นด้วยความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข					
4	ท่านคิดว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องมีความรักซึ่งกันและกัน					
5	ท่านคิดว่าทุกคนมีความสำคัญและจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน					
6	2) ด้านอาสาช่วยเหลือ ท่านเห็นว่าในสังคมจำเป็นต้องมีผู้ที่อาสาให้ความช่วยเหลือผู้อื่น					
7	ท่านช่วยเหลือเพื่อนที่ลำบากตามกำลังความสามารถของนักศึกษา					
8	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่คณะหรือมหาวิทยาลัยจัดขึ้น					
9	ท่านช่วยทบทวนบทเรียนให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ					
10	ท่านช่วยเหลืองานด้วยความเต็มใจแม้จะไม่ได้รับการร้องขอ					

ภาคผนวก จ
แบบประเมินความพึงพอใจ

**แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชน
บนฐานคำสอนพญาล้านนาจังหวัดเชียงใหม่**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนาจังหวัดเชียงใหม่
2. ข้อมูลและคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยเนื่องจากสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาในด้านต่างๆต่อไป
3. คำตอบของท่านหรือข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับและจะนำไปใช้ในการวิจัยเท่านั้น ดังนั้นขอให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง
4. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอนคือ
 - ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ใน ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. ระดับชั้นปีการศึกษา

☐ ชั้นปีที่ 1	☐ ชั้นปีที่ 2
☐ ชั้นปีที่ 3	☐ ชั้นปีที่ 4
3. หลักสูตรที่กำลังศึกษา

☐ พุทธศาสตรบัณฑิต	สาขาวิชา.....
☐ ศึกษาศาสตรบัณฑิต	สาขาวิชา.....
☐ รัฐศาสตรบัณฑิต	สาขาวิชา.....
☐ มนุษยศาสตรบัณฑิต	สาขาวิชา.....
☐ รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต	สาขาวิชา.....
☐ สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต	สาขาวิชา.....

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

เป็นคำถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนพญาล้านนา ขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถามกาเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความเห็นเพียงช่องเดียว ดังรายการต่อไปนี้

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น					
2	รูปแบบส่งเสริมให้เยาวชนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์/คิดแก้ปัญหาในการช่วยเหลือสังคม					
3	ท่านชอบเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคี					
4	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้เข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม					
5	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้มีความกล้าในการแสดงออกมากขึ้น					
6	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านอาสาช่วยเหลือทำให้นักศึกษาได้นำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริง					
7	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อส่วนรวม					
8	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านอาสาช่วยเหลือทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น					
9	ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือ					
10	ท่านชอบเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านอาสาช่วยเหลือ					
11	รูปแบบเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีทำให้ท่านได้นำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริง					

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12	รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือโดยเน้นกระบวนการกลุ่มมีความสนุกสนาน					
13	กิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือสามารถศึกษาได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน					
14	รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือน่าสนใจทำให้อยากเข้าร่วมกิจกรรม					
15	รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้านรักสามัคคีและอาสาช่วยเหลือทำให้รู้สึกกระตือรือร้นและอยากติดตามเนื้อหาอยู่เสมอ					

ภาคผนวก จ
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๓๑๐

๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เรียน พระครูปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี / นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่” มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาเครื่องมือการวิจัยของท่าน โดยให้มีการแก้ไขปรับปรุง/เพิ่มเติมเอกสาร ตามเอกสารแนบ

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระสุพรรณเมธากรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๓๑๐/๒๕๖๕

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอน
 ญาล้านนา จังหวัดเชียงใหม่
 (Model for Enhancing Youth's Morals and Ethics Based on Lanna
 Proverbs Chiang Mai Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: -

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ผู้วิจัยหลัก: พระครูปลัดณัฐกร ปฎิภาณเมธี

เอกสารที่พิจารณาพบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๕
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๕
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๕
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๕

(พระสุวรรณเมธากรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕

หมายเลขใบรับรอง: ว.๓๑๐/๒๕๖๕

วันที่ให้การรับรอง: ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕

วันหมดอายุใบรับรอง: ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๖

ประวัตินักวิจัย

- ชื่อ-สกุล :** พระปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี (ไชยบุตร)
- ตำแหน่ง :** หัวหน้าโครงการวิจัยย่อยที่ 1
- ประวัติการศึกษา :** พ.ศ. 2559 ศศ.ม. (ภาษาไทย)
มหาวิทยาลัยนเรศวร
พ.ศ. 2552 ศน.บ. (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- ประวัติการทำงาน :** อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- ผลงานทางวิชาการ :** 1. มงคลชัย สมศรี, กิตติคุณ ภูลายาว, พระณัฐกร ปฏิภาณเมธี, พระมหาจำเริญ กตปณฺโณ, พระครูสังฆรักษ์วีรวัฒน์ วีรวัฒนโธ. (2561). รัฐศาสตร์ในพุทธศาสตร์. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 4(2), 98-104.
2. พระครูวินัยธรสฤษดิ์ ญาณวีโร (ทิพย์โอสถ), พระครูปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี (ไชยบุตร). (2564). การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 4(2), 29-38.
- ผลงานการวิจัย :** พระครูปลัดณัฐกร ปฏิภาณเมธี (ไชยบุตร). (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการสอนภาษาไทย ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ภาคการศึกษาที่ 1/2562. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา.
- สถานที่ทำงานปัจจุบัน :** มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประวัตินักวิจัย

- ชื่อ-สกุล : นายกิตติคุณ ภูลายยาว
- ตำแหน่ง : ผู้ช่วยนักวิจัย
- ประวัติการศึกษา : พ.ศ. 2551 ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2539 ศน.บ. (ภาษาไทย)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- ประวัติการทำงาน : อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- ผลงานทางวิชาการ : 1. มงคลชัย สมศรี, กิตติคุณ ภูลายยาว, พระณัฐกร ปฏิภาณเมธี, พระมหา
จำเริญ กตปณฺโญ, พระครูสังฆรักษ์วีรวัฒน์ วีรวัฒนโธ. (2561). ฐานศาสตร์
ในพุทธศาสตร์. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 4(2), 98-104.
2. ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์, ณรงค์ศักดิ์ ลุนสํารอง, สงัด เขียรจันท์, กิตติคุณ ภู
ลายยาว. (2562). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักการจัดการ
ความรู้ที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาพหุ
ชาติพันธุ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. *วารสาร
มหาวิทยาลัยพายัพ*, 29(2), 91-99.
- ผลงานการวิจัย : -
- สถานที่ทำงานปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา